

ion pillat

403

ion pillat
poezii

«Pretutor pasionat de poezie, din diferite epoci și literaturi, opera lui Ion Pillat pare dubletul unui liric cu al unui cărturar, nu în sensul erudiției, firește, ci în acela al culturii poetice, din asimilarea căreia și-a hrănit, neconștient, inspirația. Astfel, putem reconstitui o îndelungată perioadă de lirism modern și chiar antic, străin și autohton, din înșeși nervurile poemelor lui, fundal istoric pe care joacă luminile unei sensibilități elegiace... Ion Pillat face parte din familia poezilor horățieni, depășind intuiția timpului ireparabil, cu regretul insistent după copilărie și adolescență, mai apoi cu presimțământul morții, fatală finalitate a curgerii vremii, cu ireversibila ei lege, provocând totuși o senină și temperată melancolie... În lirica noastră, de tradiție a clasicismului, Ion Pillat este, intelectual vorbind, cel mai cult poet al ideii de clasicitate...»

POMPILIU CONSTANTINESCU

ion pillat

editura pentru literatură

Vol. I și II lei 9

Ilustrația copertei : *Oana Petriman*

ion pillat

poezii

★

ANTOLOGIE DE
DINU PILLAT
PREFAȚĂ DE
MIRCEA TOMUȘ

mentiane pentru
rezultate deosebite
la învătătură în
omul ? color 1967-1968
15 VII 1968

1967

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

PREFAȚĂ

Opera poetică a lui Ion Pillat strânsă cu puțin timp înaintea sfârșitului prematur și parcă bănuir al poetului, în trei masive volume, lasă cititorului impresia unui edificiu impunător construit pe o permanentă directoare, pe o idee arhitectonică unitară, împlinită treptat prin fiecare volum sau ciclu, prin fiecare cerc solar adăugat vârstei creatorului. Și, cu toate acestea, nu puține au fost aprecierile critice care consemnau redușa densitate a acestei poezii, mai apropiată, după unii comentatori, de domeniul versificației decît de cel al inspirației propriu-zis poetice, astfel încît, din această perspectivă, poezia pillatiană pare mai degrabă rodul trudnic al unei ambiții constructive ce depășește cu mult limitele reale ale puterii poetului. O altă trăsătură care o individualizează în cîmpul liricii noastre, lăsînd-o totodată într-un con de penumbră, este des amintitul tradiționalism pillatian de descendență alecsandrină, loc comun al întregii noastre istorii literare. Din punct de vedere strict poetic, tradiționalismul celui care a cîntat încîntările bucolice ale Floricăi sau Miorcanilor, insinuează cu grabă tema vetustității acestei poezii, sentință condescendentă ce o plasează cel puțin cu un pas înapoi față de grupul compact al experimenterilor moderniști sau imagiști. Împrejurarea că Pillat era, aproape ca nimeni altul în epocă, la curent cu cele mai noi manifestări ale liricii universale, după cum îi era familiar prin contact nemijlocit un spațiu foarte vast din harta mondială a poeziei, nu a avut darul să nuanțeze această sentință în favoarea poetului. Mai mult chiar, indirect pare a se fi strecurat

În exegeza operei sale prejudecata că autorul se izolează voit într-un arsenal destul de redus de mijloace de expresie, cu prea puține tentații experimentale.

Excursia progresivă prin universul poeziei pillatiene, avînd ca puncte de reper momentele succesivelor cicluri sau volume, este un principiu metodologic epuizat al exegezei poetului nostru. Mulțumindu-se cu această trecere în revistă, critica nu ne poate da mai mult decît simple caracterizări sau judecăți de valoare ale fiecărui ciclu sau volum, caracterizări sau judecăți de valoare de pe acum fixate. Socotind de prisos să mai reluăm în amănunțime inventarierea tematică a fiecărui volum, în parte, vom reaminti totuși principalele trepte ale poeziei lui Ion Pillat, așa cum se delimitează cu destulă pregnanță din dezvoltarea ei. Nivelurile suprapuse pe care istoricii literari le-au identificat în geologia operei pillatiene pornesc de la un prim strat de tinerețe : culegerea *Casa amintirii* (notăm că vom efectua reconstituirea după ediția definitivă îngrijită de autor, apărută în 1944 în trei volume la Editura Fundațiilor) întru-nind ciclurile *Prima verba*, *Cîntece de demult* și *Casa amintirii* apoi culegerile *Visări păgîne*, *Eternități de-o clipă*, *Amăgiri* și *Grădina între ziduri* cu ciclul *Porumbieii morții* circumscriu sectorul poeziei de inspirație și factură preponderent lirică, în care prestigiul unor teme de circulație (neoromantice, neoparnasiene și simboliste în maniera clasicizantă) sau al unor modele ilustre (Macedonski) copleșește aproape total timidele încercări de exteriorizare a unei sensibilități personale. În acest stadiu, poezia lui Ion Pillat era frumoasă la modul distant și rece, prin cîteva străluciri cromatice grăitoare pentru cultura de specialitate a poetului, pentru un anume rafinament precoce ale expresiei și abia în ultimul rînd în măsură să ne anunțe ceva din ilustra carieră a viitorului pastelist. Cea de a doua vîrstă a acestei poezii debutează prin volumul *Pe Argeș în sus* care cuprinde ciclurile *Florica*, *Trecutul viu* și *Bătrîni*. Volumul respectiv fusese salutat în epocă, la apariție, ca primul semn al originalității în fine revelate a poetului. Urmează apoi volumele *Satul meu*, *Biserica de altădată* și *Limpezimi*, cu ciclu-

rile *Limpezimi*, *Interior*, *Calendarul viei* și *Elegii*, adică întreaga materie a celui de al doilea volum din ediția definitivă. Dobîndirea originalității era explicată prin descoperirea fructuoasă a unui orizont familiar (*Florica*, *Miorcanii*), populat de umbrele strămoșilor, veghind ca niște penanți ai casei, și de icoanele ireversibile ale amintirilor. În acest moment, poezia lui Pillat și-a făcut auzit timbrul elegiac grav, îndulcit de suavități neașteptate, întipăririndu-se în memoria colectivă în accente definitive. Un sporit zel disociativ a separat însă în acest al doilea strat al operei pillatiene câteva formațiuni deosebite : poezia de după *Pe Argeș în sus* începe să-și asocieze tot mai vizibil un efort lucid, rațional, de adîncire și desăvîrșire a motivului inițial al inspirației. Pe această direcție converg atît procesul de convertire livrescă a tradiționalismului, descoperit de G. Călinescu în această poezie, cît și ceea ce am putea numi reactualizarea ca printr-un act de acută rememorare, a inspirației livrești din prima fază. Mai evident, procesul respectiv ni se dezvăluie în *Caietul verde*, prima secțiune a celui de al treilea volum din ediția definitivă. În schimb, culegerile următoare : *Țărnuș pierdut*, *Scutul Minervei*, *Balcic* ne pun în fața unui proces creator de sens invers : impulsul inițial nu mai este aici o mișcare sufletească proprie, ci un act de natură intelectuală care, la rîndul lui, caută să-și amplifice sensurile prin contribuția unui suflu de experiențe și trăiri personale. Mai precis, poetul căuta în respectivele versuri țărnușul pierdut al clasicismului antic cu frumusețile și încîntările sale concrete și în același timp cu sensurile sale universale, tinzînd să-și dizolve în acest liman cuprinzător depozitul personal de aluviuni sufletești.

Considerînd dintr-o perspectivă cuprinzătoare evoluția acestei poezii, putem individualiza fără dificultate cei doi poli de atracție : pe de o parte un fond meditativ completat abundent sau disociat prin acute și importante implicații de ordin intelectual, materializat într-un depozit tematic eterogen, motive de circulație largă în întreaga poezie de factură livrescă ; pe de alta un lirism evocator, elegiac, ridicat pe un strat de repre-

zentări concrete sau de trăiri strict personale. Criticii operei lui Pillat au surprins deseori transferul succesiv între cele două talgere ale balanței. Pompiliu Constantinescu îl definea pe cîntărețul Floricăi ca pe un „poet al experiențelor formale ; pînă a-și determina universul moral, s-a căutat cu îndepărtate ocoluri”. (*Ion Pillat autohton și universal*, în *Ion Pillat — mărturii despre om și poet*, „Publicom”, București, [1946], p. 111.) Călinescu remarcase cum poetul și-a simplificat senzațiile „expurgîndu-le de înrîuriri literare”, în volumul *Pe Argeș în sus (Istoria literaturii române de la la origini pînă în prezent*, p. 776). Vladimir Streinu semnală de asemeni cum Pillat „a hotărît să-și lărgască baza tradițională cu adausuri intelectuale de istorie și geografie literară” și cum „procesul afectiv din ciclul *Florica* [...], prelungit în deducțiile cadrului autohton și nu în stări cu adevărat lirice, a devenit proces logic” (*Pagini de critică literară*, p. 68).

Autorul însuși, în fragmentele publicate dintr-un eseu asupra procesului de creație, ne arată care sînt, pentru el, momentele succesive ale acestui proces, corespunzătoare, în mare, principiului organizatoric bipolar al poeziei sale : „*Și fiindcă aici vine vorba de diferitele faze ale poeziei mele, țin să observ că ele curios au urmat parcă aceeași evoluție ca însuși actul la mine al creației fiecărei poezii în parte. O poezie e înainte de toate, judecînd după mine, o experiență vitală («ein Erlebnis»), dar o experiență vitală de un anumit fel, dezbrăcată de orice contingență logică care-mi cutremură sufletul deodată muzicalizînd priveliștile și dînd plasticitate sunetelor. E un fior brusc urmat puțin în urmă de o stare de detașare de viață, de o distracție stranie, aceeași pe care o resimt în vis. Dacă încerc să scriu atunci, din cauza vibrării prea mari sufletești și amplitudinii excesive pe care o dă această vibrație materialului verbal întrebuițat, poezia nu reușește să se sincronizeze decît cu propriul meu suflet, neputînd să trăiască valabil și pentru altul a cărui lungime normală de undă sufletească, n-o poate prinde. Mai mult, dacă recitesc poezia, scrisă atunci, peste cîteva zile, nici propria mea undă de cititor normal n-o mai pot prinde*

și observ cu stupoare că versurile, ritmul și vorbele nu îmi produc aceeași echivalență sentimentală, ci rămân alături de ea. Poezia e ratată nu prin lipsă de sinceritate sau prin execuție tehnică greșită, ci prin lipsă de transmisibilitate. Dacă, din contra las emoția mea poetică să cadă, dacă o uit parcă pentru totdeauna sau, mai bine zis, dacă mi se pare c-am uitat-o, căci ea trăiește viața ei adevărată, tănuț, și se coace ca un rod deplin în subconștient, o bună zi — după săptămîni, luni, ani de zile chiar — un eveniment oarecare — pentru alții de nici o importanță — deodată o recheamă în sferele conștiinței ca să fie culeasă valabil și rodită acum pentru toți [...]. Poezia o simți de acum, nu din afară înăuntru, năpădindu-te ca înția oară — ci făcîndu-și drum spre expresia ei verbală, dinăuntru, din suflet, din subconștient spre viață [...]. Poezia atunci o scriu deodată — fără ca să mă opresc, chiar de ar trebui să lucrez o noapte întreagă — căci știu, de-aș întrerupe-o, de-aș ieși, voit sau nu, din starea aceasta de aproape auto-sugestiune somnambulică — n-aș mai putea să o reiau decît pe planul logic și aș trebui să o compun, să o fac din bucăți, în loc de a o naște organic. Abia acum vine a treia fază — tot atît de necesară : munca de exactă ajustare verbală a expresiei poetice, de subtilă muzică interioară, de colorit, de simplificare sau de lărgire a rezonanțelor, de relief — într-un cuvînt de meșteșug literar [...]. Dacă faza a doua a fost cea mai dureroasă, aceasta e cea mai trudnică, cea mai istovitoare, în orice caz, căci acum tot procesul scrisului e conștient și gustul estetic și logica își recapătă drepturile* (din volumul Ion Pillat — mărturie despre om și poet, pp. 293—295).

Din acest citat, poate prea lung dar în orice caz revelator în toate punctele lui, se desenează rotund estetica pillatiană ca o sinteză armonioasă dintre doi termeni : un nucleu primordial de factură simbolistă, poezia fiind definită ca o experiență vitală extrarațională, solicitînd sinestezic sensibilitatea creatorului, nucleu ce iradiază însă în finalități general umane, primind un înveliș expresiv hotărît clasic. Strict personală, subiectivă, în punctul inițial, această artă poetică își condiționează desă-

vîrșirea de un sens comunicativ larg, obiectivant. Găsim aici sprijinul teoretic pentru inspirata intuiție a lui Eugen Lovinescu care, cum bine se știe, i-a definit opera ca „transpunerea poeziei lui Alecsandri, prin tot progresul de sensibilitate și prin toate prefacerile limbii pe care le-au putut înfăptui cincizeci de ani de evoluție...” (*Critice*, IX, p. 165). Material argumentativ pentru întărirea acestei caracterizări găsim în toate perioadele poeziei pillatiene. De altfel, numeroșii ei exegeți au semnalat de fiecare dată răspîndirea motivelor simboliste sau clasice, utilizînd pe scară largă exemplificarea. În clipa de față însă, e momentul să încercăm introducerea unui corectiv în acest domeniu. Și anume, e de observat în poezia lui Ion Pillat nu numai o simplă coexistență a motivelor simboliste și clasice. Sînteza simbolismului cu clasicismul se petrece în toate straturile acestei opere, în fiecare parte precum și în întregul ei. Astfel că timbrul unic, de domeniul inefabilului, al acestei poezii, în ceea ce are el mai personal, nu e pe rînd simbolist sau clasic, după cum ar fi nepotrivit să caracterizezi vreuna din poeziile sale reprezentative — *Aici sîși pe vremuri* de exemplu — doar cu unul din acești termeni. Tonul cu totul particular, cuceritor, nostalgic și vibrînd de culoare și sunet al poeziei lui Pillat e dat tocmai de combustiunea ce topește în căldura ei cei doi termeni opuși : simbolismul și clasicismul.

Revenind la tema primordială a analizei noastre, alternanța dintre lirism și inteligență artistică, sîntem în măsură să reconsiderăm acum explicația aceluia mecanism de transfer între cei doi termeni, remarcat de principalii exegeți ai acestei poezii. Pentru regiunile de altitudine ale versului pillatian, focarul de influență al filonului liric, personal, nu îl constituie unitățile disparate ale universului familiar (bunicul, bunica, via, casa părintească, amintirea, copilăria), ci un principiu de ordin general : mai întîi un raport cuprinzător pe scara timpului — trecut, prezent ; prezentul imediat și timpul în sine — apoi un raport de corespondență între micro și macrocosmos.

Toate aceste relații intime ale poeziei pe care o comentăm au fost surprinse și nu o dată în critica operei pillatiene, numai

că a scăpat principiul unificator al raporturilor ei interne și, o dată cu aceasta, s-a formulat în termeni denaturați — credem noi — specificul lirismului său. Chiar în momentele în care poziția critică era mai apropiată de opera cîntărețului Floricăi printr-un neascuns spirit de înțelegere și simpatie, o anume judecată asupra caracterului preponderent logic al actului creator pillatian nu poate fi depășită. Așa se face că un comentator avizat și receptiv cum a fost Tudor Vianu, aparținînd de fapt unei aceleiași familii de spirite, apasă, după opinia noastră exagerat asupra constatării că „poezia lui Pillat [...] aparține tipului de invenție logică. Poemele sale dezvoltă consecvent o temă, un motiv, o viziune inițială“, de unde „o foarte generală unitate a temelor“, precum și „forma ei ciclică“ (*Poezia lui Ion Pillat, în Ion Pillat — mărturii despre om și poet*, p. 138).

De aici pînă la contestarea lirismului pillatian, în plan cantitativ, distanța nu e prea mare, numai că trecerea se face depășind vizibil o treaptă a scării calitative a judecății de valoare. În acest sens, sentințele hotărît nejuste pe care *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent* a lui Călinescu le aplică poeziei lui Pillat rămîn ca o neînțeleasă enigmă cu atît mai mult cu cît spiritul călinescian era mobilat și în direcție clasică, avînd mari resurse de receptare în acest domeniu. Cerințele pe care istoricul literar le-a formulat însă pe seama spiritului pillatian erau insurmontabile, depășind cu mult sfera sensibilității lui. În acest punct al istoriei sale literare, Călinescu identifică lirismul cu viziunea romantică și îi pretinde lui Pillat să fie ceea ce nu putea fi. Iată cîteva spicuiuri semnificative: „Ion Pillat nu are un lirism complex, stufos. El nu e propriu-zis nici sentimental, ci un afectat superior, care prin naștere, educație, e capabil să fie mișcat, cu toată clasa lui, de anume aspecte fine. Omul de lume care a învățat să prețuiască zveltețea cailor de rasă și costelivitatea ogarilor nu va avea niciodată sentimentul înfrășirii în seria animală cu aceste superbe ființe.“ „Mai regretabilă este lipsa viziunilor semnificative, a marilor emoții devenite fantasme. Poetul nu poate decît să comenteze priveliști și lucruri fie umplîndu-se de duioșii

corecte cînd acestea interesează propria-i copilărie, fie stilizîndu-le.“ „Ion Pillat are informație, mobilitate pentru finețele plastice, dar e lipsit de înțelegerea fantasticului, haoticului, enigmaticului și a tot ce depășește granița priceperii de toate zilele“ (*Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, pp. 775, 778 și 780).

Concluzii nu prea diferite asupra calității lirismului pillatian formulează Vladimir Streinu la capătul unei cercetări asupra versificației : „Ion Pillat este cel mai metronomic dintre poeții tradiționaliști. Pe bună dreptate se poate spune despre el că se interesa mai îndeaproape de vers decît de poezie. Întinsa lui carieră de versificator s-a constituit pe îndelete cu metodă și aplicație captînd un debit constant și un ritm de producție care e mai curînd semnul de recunoaștere al spiritului-proză decît al spiritului-poezie, identificabil totdeauna după debitul eruptiv neregulat, după ritmul abundență-precaritate.“ Și, în continuare : „Este el, așadar, un simplu versificator ? Într-o măsură apreciabilă, da ; adăugăm însă și acordăm adăugirii aceeași însemnătate, că îndelungatul exercițiu formal, pe atît de diverse motive, l-a dus la o poezie proprie incontestabilă, poezie de cele mai multe ori, în ultimele volume, perfectă, adică limitată, luminoasă fără iradiație [...], deci obiect de industrie superioară...“ „Ion Pillat ilustrează astfel legea după care dacă poezia duce la știința versului, știința versului generează de asemeni poezie“ (*Versificația modernă*, p. 213).

Obiecțiile formulate de cei doi critici pot fi demontate astăzi și respinse sau corectate, după caz, venind în întîmpinarea fiecăreia cu citate din opera poetului. Fără a acorda credit total unei asemenea metode vom face uz de ea în măsura în care ne folosește totodată la treptata închegare a unui punct de vedere deosebit. Că Pillat nu are „un lirism complex, stufos“, se mai poate discuta, după cum e îndoielnic ca acestea să fie tocmai trăsăturile obligatorii ale lirismului în sine. Că „nu e propriu-zis nici sentimental, ci un afectat superior“, e mai greu de crezut. Timbrul general elegiac al poeziei sale nu a scăpat prea multor comentatori, după cum n-a scăpat nici sinceritatea de-

plină a poeziilor sale reprezentative. Carența înfrățirii pan-teistice cu întregul regn al viețuitoarelor poate fi pusă la îndoială prin citate semnificative din opera poetică. Ne vom mulțumi să facem apel la unul mai puțin cunoscut, un fragment din jurnalul de vară al poetului, cuprins în culegerea la care ne-am mai referit, *Ion Pillat — mărturii despre om și poet*. În contextul cuprinzător al orizontului deschis al stepei Miorcanilor care îi deschide poetului perspectivele spre sensurile primordiale ale existenței, contemplarea celor doi cîini de vînătoare relevă „acea atmosferă de viață adevărată, curată și proaspătă, acel spirit de mare aventură pe care azi, cînd înșiși copiii îmbătrînesc prea repede la contactul distrugător al jucăriilor prea «tehnice», nu-l mai au decît animalele și pe care l-a avut Homer“ (*l.c.*, p. 288). La fel „carența lirismului vizionar larg simbolizator“ poate fi contestată prin numeroasele referiri la corespondențele generale dintre micro și macrocosm, dintre motivele locale și cele generale, pe care se ridică întreaga construcție poetică a lui Pillat. Cît privește lipsa „marilor emoții devenite fantasme“ ori neînțelegerea „fantasticului, haoticului, enigmaticului și a tot ce depășește granița priceperii de toate zilele“, e clar că vizează nu individualitatea lui Pillat, ci categoria temperamentală din care face el parte, astfel încît nu-i poate fi imputată. A-l categorisi apoi fără echivoc drept versificator, înseamnă fie să te abstragi în mod fortuit de sub imperiul farmecului poetic greu de contestat al celui care a scris *Aci sosi pe vremuri* sau a ritmat în consonanță cu pulsul cosmic al înmiresmatelor noastre anotimpuri :

*Tot mai miroase via a tămîios și coarnă,
Mustos a piersici coapte și crud a foi de nuc...
Vezi, din zăvoi sitarii spre alte zări se duc ;
Ce vrea cu mine toamna, pe dealuri de mă-ntoarnă ?,*

fie să nu dovedești pur și simplu receptivitate pentru acest farmec, ceea ce nu poate fi desigur cazul cu autorul comentariului citat. În fine, formula spiritului-proză în opoziție cu spiritul-poezie e atrăgătoare ca orice formulă, dar de o valabilitate

contestabilă prin numeroasele alte exemple : Arghezi, de nîldă, incorporabil prin ritmul constant spiritului-proză ori Matei Caragiale al cărui debit eruptiv neregulat l-ar încadra total spiritului-poezie. Pentru a fi într-adevăr eficientă, formula pretinde unele nuanțări, unele readaptări pe scheletul unor alte corespondențe : clasic-romantic, tip creator eruptiv sau laborios etc.

Încheind comentariul de amănunt al obiecțiilor care s-au adus lirismului pillatian vom nota că întîmpinările noastre nu pot avea, o știm prea bine, decît o eficiență limitată, întrucît fiecare din ele pot fi respinse prin exemplificări de ordin contrar. Opéra poetică a lui Ion Pillat este foarte întinsă și mai ales inegală. S-ar părea cumva că această inegalitate a fost argumentul principal pentru contestarea calității sale majore. Nu numai că numeroase aprecieri critice au pornit de la nivelul cel mai scăzut al acestei poezii, dar s-a făcut uz, în cazul lui Pillat, de prejudecata după care poezilor mari nu li se permite nici un accident. În ciuda acestei optici defavorizante și în ciuda realelor inegalități ale versului său, Pillat este un poet de factură majoră și în același timp un poet mare. Evident, el nu acoperă tipul de poet național sau reprezentativ, cum sînt cazurile lui Eminescu sau Arghezi, dar opera lui izvorăște dintr-un principiu major, din acea poziție față de existență care-i solicită sensurile esențiale, ultime, după cum soluțiile oferite de poezia lui țin de domeniul grav al adevărilor universale. Pentru a înțelege și recepta această calitate a poeziei respective trebuie însă să ne situăm sau să pornim de la principiul ei creator inițial chiar dacă acesta nu se confundă cum ar fi de așteptat tocmai cu zona ei de debut.

O împrejurare de ordin biografic se află la obîrșia nucleului de originalitate al poeziei pillatiene. Horia Furtună ne povestește în amintirile sale cum prin 1918, la sfîrșitul războiului, l-a însoțit pe Ion Pillat la una din moșiile familiei acestuia, la Miorcani, în nordul Moldovei. „Miorcanii, povestește autorul *Baladei lunii*, a fost pentru noi un loc de orientare hotărîtoare. Războiul, îi spuneam lui Pillat, mi-a revelat marea realitate a

țării și a limbii românești. El simțea la fel. Ne-am hotărât să isprăvim poeziile începute sub vechile semne literare și să ascultăm de porunca sufletului nostru nou. Și-a terminat volumul *Grădina între ziduri*, eu am isprăvit ciclul *În sîrmele ghimpate*. Eu am început un Anton Pann care a rămas pînă azi doar un început; el a scris într-o singură zi un Anton Pann care a fost primul din marea poemă *Bătrînii* pe care a dat-o mai târziu.“ (*Alături de Ion Pilat*, în *Ion Pillat — mărturii despre om și poet*, p. 20) Descoperim aci procesul de reorientare a intelectualității în urma primului război mondial, proces care, între altele, a determinat substanțializarea poeziei lui Adrian Maniu, hotărînd evoluția de la *Salomeea* la *Lîngă pămînt*. În cazul lui Pillat, respectivul proces își adaugă încă o verigă de ordin biografic: redescoperirea Miorcanilor și, mai ales, a conacului de la Florica. Spațiul restrîns al acestui din urmă loc care mai păstra semnele trecătoarelor generații, din epoca romantică a bonjuriștilor, apoi ecoul vecinătății fraților Golești și, mai târziu statornicirea familiei Brătienilor în formele unei vieți patriarhale cu iluzia veșniciei, un spațiu natural de mari frumuseți idilice, avea să fie ridicat de poet într-o ficțiune inspirată și trairnică. Pillat s-a refugiat la Florica pentru a se regăsi, cu întreg cortegiul amintirilor, în umbrele fugarelor ipostaze ale vîrstelor, proiectat pe fundalul plin de ecouri al trecutului. Și, cu toate acestea, actul reîntoarcerii la Florica nu e unul de strictă biografie sentimentală, la modul romantic. Nu sîntem martorii unui proces de expansiune a eului ori ai unui de acute introspecții. Retras în sine poetul se confruntă mereu cu mediul înconjurător și cu dureroasa traiectorie a timpului, dar nu pentru a-și regăsi doar propria copilărie, ci pentru a descoperi fața ei eternă, pentru a sonda adîncimile marilor adevăruri ale vieții. Este, în fond, opera unui clasic, iar prin faptul că urmărea să desprindă adevărurile generale din confruntarea cu lumea amintirii sau a realității imediate, căreia îi păstrează întreaga savoare concretă, neștirbită în nici una din aromele sau încîntările sale cromatice, Pillat se află pe traiectoria cea mai modernă a clasicismului. Împrejurarea parti-

culară după care poetul a fost rechemat mai ales de glasurile copilăriei a cărei ultimă esență a vrut să o descopere în locul anume care a fost Florica îl apropie, justificat, după intuiția inspirată a unor comentatori, de Ion Creangă.

Ciclul *Florica* și în general întreg volumul *Pe Argeș în sus* ne prezintă în planul ficțiunii artistice un univers domestic foarte bine structurat, cu o unitate arhitectonică, familia, din spre care sensurile iradiază spre teritoriul mai vast al satului și apoi al țării. În geometria de o clasică armonie a acestei viziuni timpul rămîne mereu una din coordonatele de bază. Eul poetului rămîne mereu în centrul orizontului, iar rostul său apare important și limitat totodată tocmai prin această situație centrală. Aritudinea lirică este, aproape în totalitate, una și aceeași cu elegia, astfel încît, după cum singur observase, poetul pare a spune mereu una și aceeași poezie. Este adevărat că, foarte curînd, poetul, conștient de descoperirea sa, o dezvăluie în sens logic, rațional. În epocă, și chiar mai tîrziu, efortul intelectual pe care Pillat îl cheltuia pe această direcție a fost de îndată legat și explicat de noțiunea de tradiționalism: Lovinescu definea tradiționalismul lui Pillat printr-o anume limitare la realități mărunte și concrete: „ca peisagiu el se oprește la hotarele Floricai, iar ca solidaritate se mărginește la o simplă legătură familială: bunica și mai ales bunicul domină această poezie domestică...” În această accepție, tradiționalismul lui Pillat reprezintă „un nou panteism familial...” neînălțîndu-se însă niciodată la epos. Între alți tradiționaliști, din perspectiva lui Lovinescu, Pillat se individualizează prin „armătura unui sentiment elegiac”. Dar, chiar dacă în perspectiva fugară a momentului o astfel de lărgire a viziunii, o astfel de implantare a lirismului într-un sol străjuit de semnele tutelare ale familiei (în înțelesul restrîns și foarte larg totodată) putea fi conexată cu programul orientării tradiționaliste, e necesar astăzi să precizăm mai adîncit relația respectivă. Căci, oricîte ar fi punctele de contact dintre poezia lui Pillat și tradiționalismul epocii, ele nu provin dintr-un raport de subsumare, ci se explică printr-o simplă coincidență, sau cel mult printr-o vecinătate. Nu pentru

că era tradiționalist a cîntat poetul locurile natale, strămoșii, familia, ci pentru că sensul lirismului său era unul larg, orientat pe coordonatele de bază ale vieții, subsumat adică unei viziuni clasice. Ca poet de structură și program clasic se întîlnește Pillat cu gruparea tradiționalistă din literatura noastră, iar nu ca simplu emul al ei. E foarte adevărat că expansiunea și totodată parțiala anulare a lirismului său dizolvat în procesul logic, intelectual, amintit mai sus, s-a consumat uneori pe cărările tematice proprii poeziei tradiționaliste, dar acest proces ne indică numai unul din cei doi factori motori care au dus opera pillatiană de la *Pe Argeș în sus* la *Biserică de altădată* sau mai ales la *Povestea Maicii Domnului*. Celălalt factor rămîne impulsul pe care noi îl considerăm structural evoluției și orientării talentului său și anume viziunea clasică.

Principiul creator cît și cel organizatoric al volumului *Pe Argeș în sus* dar mai ales al ciclului *Florica* ne arată primele elemente din această viziune. *Cititorii*, cea dintîi poezie a ciclului amintit, ne indică nucleul domestic al universului pillatian și, totodată, punctul central, de foc, al sensibilității sale :

*Prin viile de aur ca banii dintr-o salbă
Pe al colinei mele împodobit pieptar,
Închis-am fericirea în strîmtul ei hotar
De nuci bogăți în umbră, umbrind o casă albă.*

O dată ce, după gesturi de preparare, traducînd poate, în ezitarea lor, prea plinul sentimentului, ne este arătat acel centru de univers, sentimentul poate să se exprime în voce, proclamînd renunțarea la tot pentru încîntările Floricai :

*Las altora tot globul terestru ca o minge,
Eu am rămas în paza pridvorului străbun,
Ca să culeg cu ochii livezile de prun
Cînd alb Negoiul, toamna, de ceruri se atinge.*

Poezia e programatică nu numai în plan ideatic, prin temele pe care le enunță (amintirea, casa, timpul), ci și prin cîteva modalități expresive pe care ulterioara evoluție a poeziei lui

Pillat le va dezvolta ducându-le la perfecțiune. Ne gândim mai ales la tehnica finalurilor de strofă sau de poezie, concentrînd emoția prin asociații ori transferuri neașteptate de însușiri sau senzații :

*Să deslușesc cum pierе trecutul, an cu an,
Pe drumuri depărtate sunîndu-și clopoșei.*

• • • • •
*Și să aud decodată cu-nfiorare cum
Trosnește amintirea ca o castană coaptă.*

De la această poezie începînd, ciclul *Florica* se desfășoară pe punctele de reper cele mai importante ale universului evocat.

Poezia *Inchinare*, în continuarea celei prezentate mai sus, transcrie gestul reîntoarcerii în perimetrul îngust dar plin de ecouri și amintiri al Floricăi, în timp ce bucata următoare, cea care împrumută titlul său ciclului, lărgeste de îndată perspectiva în mit, fără a părăsi totuși cu nimic locul evocat ca atare. Motivul jertfei unei vieți tinere vine aici să justifice frumusețea neobișnuită a locului, introducînd în același timp una din temele majore de gravă rezonanță ale poeziei pillatiene, moartea, temă pe care poetul a cîntat-o cu înfiorare dar fără exces în direcția meditativă sau prin întunecarea ambianței, păstrînd totdeauna ceva din aripa de frumusețe neînțeleasă care se abate, mioritic, în preajma acestui moment. Urmează poezia *Mormîntul*, și cu aceasta se conturează mai apăsător una din temele prin care Pillat a fost pus în directă legătură cu orientarea tradiționalistă. Poezia respectivă a fost totdeauna receptată în strictă relație cu pretextul său concret și a fost apreciată numai în funcție de acesta. E foarte adevărat că mormîntul pe care poetul îl evocă este al bunicului său matern, Brătianu, dar nu împărtășim părerea unor comentatori, dintre care mai categoric a fost Aurel Rău, ultimul prefațator al poetului, potrivit căreia dacă, în alte poezii, „accentul căzînd pe regretul după raiul copilăriei, ambele figuri (bunicul și bunica — n.n.) își pierd biografia particulară, concretul individual, fantomele lor de umbră și lumină proiectîndu-se pe acea zonă a sufletului în care

sălășluiește sentimentul de evlavie față de cei care ne-au vegheat primii pași“, în schimb „nu același lucru se poate spune despre o poezie ca *Mormîntul* unde, într-un pasaj cu inflexiuni de odă, frîna artistică e scăpată din mînă, Pillat crezînd că realizează o generalizare istorică valabilă prin metafora «păstorule de oameni». Într-un asemenea caz convenția artistică dispare și bunicul patriarhal — personaj dintr-un rit al naturii și punct de reper în scurgerea generațiilor — devine dintr-o dată [...] «personajul concret istoric, de loc anonim, de la care s-a plecat»“. (*Introducere*, la ediția *Poezii*, 1965, p. XXI) În primul rînd, pentru o adecvată receptare a poeziei lui Pillat, în ceea ce are ea caracteristic, nici în celelalte poezii figurile bunicului și ale bunicii nu trebuie despărțite, de „biografia particulară, concretul individual“, și aceasta pentru că în poezie accentul nu cade pe „regretul după raiul copilăriei“, cum consideră prefațatorul. Tema respectivă este abia una secundară, tendința principală a acestei opere fiind proiectarea în generalitate a unei experiențe umane individuale, în așa fel încît să se păstreze savoarea, ecourile proaspete ale fiecărui amănunt concret. Astfel că doi dintre termenii analizei — bunicul patriarhal, element al invenției artistice pe de o parte și „personajul concret istoric, de loc anonim, de la care s-a plecat“ pe de alta — nu se află cum îi consideră prefațatorul într-un raport de exclusivitate. Ei designează doar, fiecare în parte, un anume nivel al viziunii, stratificate am spune, a lui Ion Pillat. Trebuie să acceptăm a descoperi în poezia lui mai mult decît o simplă evocare, o proiecție spre armonia cosmică a lumii, în cadrul căreia realitatea concretă cît și sensurile abstracte coexistă și se explică reciproc. Vom accepta de asemeni că punctul de vedere personal sub care se înscrie această proiecție este, în zona coordonatelor sociale, cel al unui descendent al unei familii boierești, legat de atitudinea boierească în problemele politice și sociale. Iar faptul că, în ce-l privește pe Ion Pillat și mai ales modul său de a vedea trecutul, respectiva atitudine e puternic nuanțată în sens patriotic și național conform patriotismului și naționalismului luminat boieresc, prin cultivarea ma-

rilor noastre valori spirituale, prin servirea specificului național și evocarea frumuseților patriei, nu este decît un motiv în plus pentru a nu face abstracție de toate aspectele acestei atitudini. Revenind la poezia care a prilejuit acest comentariu, ne exprimăm părerea că tocmai stratul de reprezentare directă, concretă, rămîne cel mai firav, reducîndu-se doar la expresia „păstorule de oameni“, raportabilă la acel patriotism boieresc de care vorbeam, și că ponderea principală o are interpretarea morții în sens mioritic. Descoperim aici nu „inflexiuni de odă“ ori accidente rezultate din lipsă de control asupra *frînei artistice*, ci încă o bătaie a acelei aripi de frumusețe prin care poetul, în deplină consonanță cu atitudinea poporului, oferă o revanșă a morții :

*Te-ai cununat cu moartea ca-n basmul Mioriței,
Păstorule de oameni, bunicule ! Acum
Ești zumzet de albine și-mprăștiat parfum
În via îmbătată de înflorirea viței.*

Poezia se încheie cu cea mai expresă manifestare a sentimentului panteistic din lirica lui Ion Pillat :

*Orice copac din juru-mi, îl simt că mi-e părinte.
Cu cea din urmă iarbă de mult am legămînt
De dincolo de oameni, de timp și de mormînt
Un ram se-pleteacă tainic să mă binecuvinte.*

În continuare, începutul ciclului *Florica* nu face altceva decît să planteze adînc în universul poetic propus reperele geografiei lirice pe care poetul o întreprinde. După cele două morminte, puncte de sensibilă apropiere a trecutului cu prezentul, urmează poeziile *Vîrful dealului*, *În vie*. S-ar părea că succesiunea lor e dictată de un gest rațional, lucid, dar, după cum se poate vedea din text, spațiul descris e încărcat de lirism. În acest caz, luciditatea, atîta cîtă este, constă în faptul că poetul ajunge să-și cunoască punctele nevralgice ale sensibilității, puncte definite tocmai de acele repere concrete. Poezia nu transcrie nici pe departe un act descriptiv, ci doar unul evoca-

tor, deși poate nici acest termen nu e decît învecinat cu ideea de stabilire a detaliilor elocvente ale spațiului liric, idee de care poezia lui Pillat este preocupată în acest moment. Semnul distinctiv al depărtării de descripția pură, al încadrării într-un plan liric mai complex și unitar, îl dau mai ales finalurile în care starea sufletească se subiectivează brusc, tulburînd linia calmă pe care lirismul obiectivat, cel puțin în parte, evoluase pînă atunci :

*Cînd prin amurg se-nalță vîînd nemărginirea
Din fiecare casă un erin înalt de fîm.
(Vîrfuî dealului)*

*...Dar aud
— Ecou ce adormise și-a tresărit deodată —
În inimă cum prinde o toacă-ncet să bată
Lovind în amintire ca pasărea-n agud.
(În vie)*

Ultimul exemplu arată clar cum în poezia lui Ion Pillat lirismul constă într-o neoprită pornire de a căuta corespondențe sensibile între planul realității concrete și cel al stării sufletești. Nu se scontează aici pe temeiurile simbolizării, deși, în organizarea ei, poezia de această factură se așază cel puțin formal în descendența parnasianismului prin preocuparea de a desăvîrși tabloul rotund, prin tehnica quasi-sculpturală. Accentul cade însă pe cîtimea de emoție directă pe care o poate produce corespondența generală, iar nu pe sensurile simbolizării. Poetul e atent la reacțiile sale sufletești ca termen al procesului de simbolizare, după cum pot dovedi ultimele două strofe din poezia *Castanul* :

*Castanul între struguri și-a înțeles menirea :
Ce-am căutat pe drumuri găsește stînd pe loc,
Și, adîncind pămîntul aceluiași moroc,
Cu zeci de ramuri ține în brațe fericirea.*

*Mă simt, Florică, -n preajmă-i atîta de sărac !
De ce nu poate pasu-mi să prindă rădăcină
Și să rămîn al viei ca pomul pe colină,
Și să mă strîng de tine ca vița de arac...*

Nu alta e semnificația unor poezii ca *Rădăcini*, *Cireșul*, *Spre Izvorani*, *Pădurea din Valea Mare*, *Cucul din Valea Popii*, *La zăvoi*, *În luncă*, *Parcul Goleștilor*, *Biserica lui Horia*, *Căsuța din copac*, *Casa din deal*, sau, revenit în împrejmuirea domestică, *Cămara de fructe*, *Odaia bunicului*, *Ochelarii bunicii*, *Capela*, *Odihna tatii*. În schimb *Străinul*, *Comoara*, *Adio la Florica*, reprezintă epiloguri ale acestui excurs liric :

*— Rămii la noi ! un clopot din Izvorani mai plînge.
Și tot aud în urmă : la noi — la noi — la noi...
Oprește-ți telegarîi cu nările în sînge
O, surugiu năprasnic gonind ca un strigoi.*

*Ba nu. Dă bici mai bine și drumului îi lasă !
Nu-mi părăsesc căminul în suflet cînd îl duc.
Îmi voi zidi-n orașe întîmplătoare casă —
Dar de averi, de lume și de huliri uituc,*

*Ca Argeșul să-și mîne murmurătoare ape
În crîngul de-altădată iar cucul îl ascult
Pe ochii mei lăsa-voi să cadă grele pleoape —
Și voi găsi în mine Florica de demult.*

După cum se poate observa din fugarele analize întreprinse pînă acum, planurile pe care se dezvoltă poezia lui Pillat sînt trei : realitatea concretă, planul general simbolic și realitatea lirică. Această operă, cum s-a mai observat, ne propune un univers domestic foarte bine structurat peste și prin care se desăvîrșește rotația anotimpurilor, împlinirea destinelor umane pe treptele vîrstelor și ale evenimentelor capitale ale vieții (nașterea, nunta, moartea), trecerea suflului nevăzut al timpului. Unitatea arhitectonică a acestui univers este *familia*, clanul, din

centrul căreia sensurile iradiază lărgindu-se prin *sat* spre *țară*. Este o viziune concentrică de o clasică armonie, în care temele și motivele își răspund cu ecouri și înțelesuri grave de pe fiecare din succesivele trepte. După cum foarte adânc a observat Voiculescu, pentru Pillat „Florica a fost un microcosm ; orice motiv local simboliza unul de ordin general, avea în desfășurarea lui corespondențe și repercusiuni pînă la cufundare în vasta țesătură a țării” (*Etape și reședințe, în Ion Pillat — mărturie despre om și poet*, p. 100). Coordonatele tematice ale acestui univers rotund sînt însă mai mult decît simple teme : timpul, copilăria, moartea sau peisajul reprezintă axele lui arhitectonice, astfel că poetul nu e un simplu evocator al trecutului, un cîntăreț al copilăriei, un înfiorat în fața morții sau un descriptiv. Pillat solicită aspectul de adîncă generalitate umană al acestor motive, are față de ele o poziție filozofică, tratîndu-le ontologic, în ipostazele lor ultim abstracte. Descoperim aici un rezultat al etapei intelectuale a procesului genetic pillatian, dîndu-ne seama că efortul lucid al inteligenței sale nu se consuma numai în lărgirea sau detailarea tematică ci, mai ales, în acest proces de abstractizare. Văzute din acest unghi, temele propuse devin entități, și între ele se stabilesc legături firești. Timpul e văzut prin peisaj și invers, astfel încît actul regăsirii Miorcanilor sau Floricăi nu ține de sfera de experiențe specifice literaturii tradiționaliste, ■u e o simplă reîntoarcere la vatră, ci debarcarea pe un tărîm în care perspectiva oarbă și vecinătatea zeilor tutelari ai familiei ascute la maximum apetența pentru ultimele abstracțiuni și prepară sufletul pentru confruntarea cu stihiiile. Aceleași fragmente *Dintr-un jurnal de vară* ne dezvăluie reflexiile tematice directe pe aceste teme, în deplină concordanță cu orientarea generală a poeziei lui, indicîndu-ne modul în care se sapă, în gîndirea lui Pillat, profilurile ideilor abstracte din material sensibil. Pierdut în peisajul deschis al stepei în tovărășia celor apropiați, reflexia poetului e solicitată firesc de tărîmul marilor generalități : „*Vecinătatea vieții animalice, marea ei sinceritate, frumusețea unei zile senine și îmbelșugate de vară, calitatea spirituală a luminii la acea oră*

a serii, priveliștea dragă a Miorcanilor, cu satele caselor răzlețite prin verdeța copacilor și în zare cu pădurile și boldele basarabene, soția și fiul alături de mine — toate aceste realități primordiale, le simțeam în suflet cum ascuți, fermecat din nou și mereu uimit, de câte ori revii pe plajă, cîntecul mării. Lipsită de orice senzațional, de orice element actual de surpriză sau de noutate, de orice bucurie stridentă, învolburare sau dragoste, fericirea din suflet îmi era gravă și puțin melancolică precum erau liniile vaste de priveliști unduiate cu cerul ei luminos și înalt...“ „Neașteptată viață a peisagiilor, cu cît îmi ești mai dragă decît viața semenilor mei, cu cît mai împlinită!“ „Mișcare lină a acestui pămînt moldovenesc; lentă unduire a acestei priveliști prenatale, prin veacuri, spre conștiința mea de azi, înceată transformare a hogățiilor spațiale în armoniile timpului trăit, trecere în spiritual a bulgărului de țărînă“ (l.c., p. 288.) Meditația despre timp este de asemeni revelatoare pentru originalitatea poeziei lui Pillat: „Timpul de la țară n-are asemănare cu acela de la oraș. N-au același pas și nici același obraz — și între ei n-ajung să găsesc un nuniitor comun.“ „Să fie numai ieșirea din actualitate, din sărămișarea zilnică în monedă de vulgară circulație a nobilului său metal, din lipsa de perspectivă temporală ce ne-o impun orașele mari ca un ecran al orizontului sugrumat de clădiri prea înalte? Sau cauza trebuie căutată aiurea — nu la periferia senzațiilor noastre, ci la centrul unui eu, ce aici își regăsește elementul natal.“ „Părăsirea timpului mecanic pentru cel sufletesc implică mai mult decît o schimbare de tehnică în măsurarea scurgerii vieții tale: ea înseamnă o regăsire a vremii adevărate — vreme care poate ești tu însuși îmbogățit zi de zi, zidit an de an ca nucii frumoși ce-ți străjuie parcul însemnînd pe răbojul nemincinos al scoarței comoara unui trai răspîndit în aer și adunat la rădăcini“ (l.c., pp. 290—291).

Cît privește realitatea lirică a poeziei lui Pillat, ea a fost pînă acum contestată sau cel puțin minimalizată. Accentuîndu-se prea mult asupra factorului inteligență din cadrul procesului genetic s-a văzut în acest autor purtătorul unui steag

liric neînsemnat, mărunț, un simplu evocator al unui peisaj (Miorcanii, Florica) sau episoade (copilăria, moartea). În fond, deși sau poate tocmai pentru că poetul pare a spune o singură poezie, lirismul său este unul elementar, simplitatea lui provenind din adâncime. Pillat reprezintă în istoria lirismului românesc, împotriva numeroaselor accidente sau aluviuni ne semnificative, tipul cel mai pur al cântărețului elegiac. El ilustrează și dezvoltă elegia în sens clasic, dar nu numai în ciclul poeziilor cuprinse sub acest titlu. Cântărețul Floricăi este elegiac pe tot parcursul manifestărilor sale; elegia sa, înnegurată de accesul la ultimele probleme ale destinului uman, e îmbărbătată, devine stenică prin încrederea în frumusețe și în om. Lirismul său specific se sprijină pe o armătură morală puternică, ai cărei piloni de susținere sînt solidaritatea cu generațiile și cu peisajul pe care omul e chemat să-l înfrumusețeze și prin care e chemat să fie fericit. Zbaterea emoțională a versului său plin de miresme, sonorități, ecouri, provine din acel *carpe diem*, precept clasic înțeles nu în sensul unui mărunț practicisim al plăcerii, ci ca o demnă recomandare adresată omului să înfrunte și să-și apropie toate urmările și aspectele condiției umane; melancolia amintirii, tristețea sfîrșitului și a ireversibilității timpului, dar și fulguirea de culoare, sunet și mireasmă pe care fiecare clipă o pogoară asupra noastră. Astfel că aprecierea de ultimă instanță a lirismului pillatian trebuie să pornească nu de la scăderile lui întîmplătoare, ci tocmai din principiul său central.

Am insistat în descrierea acestor factori ai poeziei lui Pillat cît și în stabilirea adevăratelor raporturi dintre ei pentru că sîntem convinși că numai înțelegerea cît mai nuanțată și adîncă a acestei probleme ne poate apropia de originalitatea acestei poezii. Versul pillatian din creațiile sale de maturitate, în speță din volumul *Pe Argeș în sus*, este un vers amplu, cu bogate rezonanțe și cu limpidități de cristal. Sistemul său metric este unul strict clasic, cu prea puține excepții, întrucît practica versului alb poetul pare a și-o însuși din filieră clasică, iar structura prozodică și de concepție a fiecărei poezii se menține în

aceeași factură : poezii articulate în toate componentele lor, rotund încheiate, sunînd plin și armonios ; în toate poeziile lui ideea e netă, precisă, adîncă. Și totuși, ceea ce comunică această operă este mai mult decît impresia exterioară, culoare și sunet. Însușindu-și unele canoane ale academismului sau didacticismului poetic, prin rezultatele emoționale ale artei sale, Pillat se manifestă ca un profanator de canoane. Căci, departe de a fi distant academică sau didactică, rezultanta lirică a operei lui comunică fiorul, apropiat de mister, al marilor și măruntelor corespondențe din univers. Facilitatea versului său, impresia că el se lasă înțeles de la prima lectură, este o cursă pe care ne-o întinde sintaxa lui ortodoxă și imagistica aparent accesibilă. Adîncirea lecturii însă ne aduce în fața unor rafinamente de expresie în domeniul imagisticii și a unui zid aproape de netrecut în acel al concepției. Chiar cînd sensurile poeziei pillatiene se desfoliază pînă la ultimul, rămîne aburul nelămurit al emoției dată de apropierea unor înțelesuri profunde, grave și vechi ca niște mistere. În fond, ca sensibilitate, subtilitate și nuanțare, lirismul pillatian se află în vecinătatea celui modern care năzuia să comunice misterul muzical, neînțeles, al sufletului uman și al raporturilor sale cu universul. Ceea ce autorul nostru aduce în plus este menținerea în cadrul unui univers armonios structurat, de construcție clasică, atîta vreme cît simbolismul sau modernismul se fărâmițau și tematic și ca viziune, lăsîndu-și poezia să se alcătuiască fragmentar și epidermic din nenumăratele solicitări lirice ale momentului ; în plan expresiv, Pillat desăvîrșește pînă la perfecțiune postulatul clasic ce egaliza poezia cu pictura, adăugîndu-i posibilități noi printr-o integrare a unor tehnici moderne, interpretate în principiul lor ultim.

Ceea ce explică armonia și poate chiar perfecțiunea (un critic considera poezia lui Pillat *limitată pentru că e perfectă*) acestei opere nu e atît echilibrul atîtor muchii opozante din domeniul expresiei sau al orientării literare ; sunetul ei inspira ca o melodie și definitiv, încărcătura ideatică și emoțională provin mai întîi de toate din armonioasa confluență a factorilor ei constitutivi :

univers concret, realitate lirică și plan general simbolic. Fiecare în parte e conceput și realizat pe principiul unor raporturi armonice pe care am încercat să le definim : confluența lor însăși este armonică, astfel că poezia lui Pillat bazată pe un sistem complex și suprapus de armonii, în mod necesar nu putea să sune altfel decât sună, ca o muzică a armoniei.

Volumele de după *Pe Argeș în sus* consemnează o diluție a lirismului specific pillatian ca urmare a unor tot mai pronunțate intervenții eterogene în câmp tematic. Faptul a fost pus în legătură cu programul tradiționalismului. „Ajuns aci, spune G. Călinescu, poetul începe să-și sistematizeze descoperirea și s-o prefacă în «tradiționalism» lărgind cadrul, colecționând cât mai multă priveliște locală, scoborîndu-se în trecut și adunînd toate materialele specific românești.“ „Tradiționalismul înțeles în felul acesta e un exotism apropiat, o arheologie nu mult deosebită de prima fază parnasiană“ (*Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, p. 777). Culegerile sînt comentate în general defavorabil. Lovinescu găsea că în *Bătrînii* există „un oarecare patetism retoric și o insuficientă caracterizare a marilor strămoși“, în timp ce în *Satul meu* „poetul împinge prea departe prozaismul voit și nota pur descriptivă...“ (*Critice*, IX, p. 167). Călinescu considera acest ultim volum „fals“, în timp ce Aurel Rău, stabilind relația cu epitafurile din *Spoon River Anthology* a lui Lee Masters, încheia : „prin lipsa de perspectivă istorică, prin neîntrezărirea nici unei posibilități de salt, de ieșire din starea materială constatată, satul lui Pillat este într-o oarecare măsură și o entitate anistorică, satul din totdeauna condamnat să reparcurgă la infinit aceleași cicluri“ (*l.c.*, p. XXVI). De asemeni, *Povestea Maicii Domnului* era apreciată de Lovinescu „*principial falsă*...“. „Nu contestăm valabilitatea încercării, continua criticul [...], dar n-o putem privi decât ca o contrafacere a sentimentului religios și ca o literaturizare a poeziei noastre populare...“ (*Istoria literaturii române contemporane*, p. 105). Cît privește *Biserica de altădată*, Călinescu nota : „Efectul pictoric e considerabil, cînd nu intră exagerare. Excesul la Ion Pillat stă în intenția de a sfinți România,

de a o prezenta ca un Eden [...]. Asemenea atitudini stilistice sînt valabile prin simpla lor inventare și devin manieră și chiar caricatură, repetate de născocitorul însuși ori de alții" (*l.c.*, p. 788). În fine, *Poemele într-un vers*, caracterizate drept „caz de versificație în vacanță” (Vladimir Streinu, *Pagini de critică literară*, p. 79), întîmpină aproape generale rezerve. Firește, toate observațiile formulate sînt justificate, în această regiune a lui lirismul lui Ion Pillat străbătînd o zonă mai sterilă. Ceea ce trebuie corectat, cel puțin în parte, este explicația acestor accidente de creație. Credem că în această direcție s-a acordat iarăși prea mult credit raportării lui Ion Pillat la tradiționalism. Evident, asociația punctelor de sosire se poate face, dar, cel puțin într-o privință, Pillat venea pe cărări lăturalnice tradiționalismului. Intenția sa de a-și dilata universul poetic prin anexiuni tematice ține de însuși principiul acestui univers care tinde să se confunde cu o perspectivă totală asupra lumii. De altfel nu e greu de observat că, de exemplu, în *Biserica de altădată* ori în *Povestea Maicii Domnului* se suprapun două sisteme de motive, fiecare încheșat, fiecare rotund, scontîndu-se pe geneza unei lumi în care realul să se amestece cu miraculosul. Urmează că, în ciuda faptului că rezultatele înregistrează scăderi valorice, principiul creator al evoluției lirismului pillatian trebuie notat cu semn pozitiv. De altfel, așa cum sînt, volumele respective au o valoare a lor, relativă desigur, dar nu sub nivelul mediu al poeziei noastre. De data aceasta însă combustiuinea temelor cu sensibilitatea poetului nu s-a mai realizat sub semnul șanse, astfel că, în comparație cu poezia din *Pe Argeș în sus*, cea din volumele următoare nu mai sună atît de plin, cu muzica unică, pillatiană. Autorul însuși a putut constata curînd că traiectoria poeziei sale de maturitate, în formula din *Florica*, trecuse de punctul de maximă altitudine, astfel încît volumele menționate anterior pot fi înregistrate astăzi sub semnul căutărilor creatoare. Deocamdată rezultatele nu au fost cele scontate, dar în curînd poezia lui Pillat descoperi o pistă pe care se angajă cu toată amploarea: tema helenismului. Încă din ciclul *Limpezimi* se anunțase o prefa-

cere sesizată de Perpessicius într-una din mențiunile sale critice: „În *Limpezimi* ne-a plăcut să vedem mai puțin prelungirea acelui izvor rustic [...], cât o clarificare a poetului, o sfințire a apelor sale lirice de un nou duh-sfânt, acela al poeziei de meditație sobră și de mari resurse tehnice“ (*Mențiuni critice*, vol. III, p. 364). Ultima perioadă a vieții și creației poetului consemnează așadar, cel puțin aparent, o reîntoarcere la sectorul tematic respectiv din vârsta parnasiană sau clasicist-simbolistă a tinereții. Tot acum se insinuează în spiritul pillatian ideea unei noi experiențe de viață, aproape o aventură irealizabilă: poetul vrea să se retragă pentru un timp într-o insulă din Marea Egee, ca acolo, sub soarele Heladei și în bătaia de vechi metronom a valurilor, să se pătrundă de cele mai adânci sensuri ale umanismului antic. Recunoaștem, de îndată, în acest proiect mecanismul intelectual și sufletesc realizat, poate întâmplător, în momentul descoperirii Miorcanilor și a Floricăi. Semn că distanta cugetare nu are decât rol de factor secund în procesul genetic al poeziei sale, după cum însuși constatare. Principiul inițial rămâne aceea experiență de viață pe care Pillat voia s-o repete, poate artificial, pentru a realiza profunda cufundare a sufletului său în orizontul elenic. Experiența plănuită însă nu s-a mai realizat, cum bine se știe. Și poate că nici nu mai era nevoie. Sfârșitul prematur retezase o operă care și singură, după antenele sigure ale instinctului artistic și dată fiind vasta încărcătură de cugetare și experiență umană a autorului, ar fi atins limanul clasic. Nu credem total în sinceritatea declarației poetului după care, o dată cu apariția ediției definitive, el și-ar fi considerat opera încheiată. Era mai degrabă o amânare pentru termene și în forme noi, care poate lui însuși i se păreau neverosimile. În orice caz, poeziile pillatiene apărute postum între timp ne clarifică sensul ultimei sale ambiții artistice; cea de a doua exotizare a acestei poezii, cea de a doua întâlnire, în același timp, dintre elementul intelectual și emoțional în poezia sa nu se mai petrec în limite strâmte, nu se întâlnesc simple realități lirice cu motive livrești, clasic-eline, ci o întreagă expe-

riență lirică vine în întâmpinarea unei întregi experiențe de ordin general, cu un fond al omenirii, comun, de atitudini lirice comparabile, de natură să se asocieze și chiar să dea sensuri noi aportului personal al poetului. Experiența sufletească a descinderii la Florica sau Miorcani însemna coborîrea în autohtonul care putea primi ecourile universalului; visînd să se stabilească pe pămîntul unei insule elenice, Pillat voia să descindă pe tărîmul universalului, cu încărcătura sa personală și națională totodată, să-și legitimizeze calitatea de cetățean al universului. Silabele, cîte le-a scandat, ale noului cîntec și din care cităm lapidarul epitaf, ne îndreptățesc să regretăm adînc grăbita lui dispariție ca o importantă pierdere a poeziei române :

POST MORTEM

*M-a părăsit azi lumea, ca și haina
Uitată colo-n cui,
Și singur stau împărtășit cu taina
Ce n-o pot spune nimănui.*

*Imi las toiagul, praful și sandala :
Nici umbră nu mai sînt.
Din alt tărîm privesc în zări petala
Luminii ce mi-a fost pămînt.*

MIRCEA TOMUȘ

TABEL CRONOLOGIC

- 1891 La 31 martie, în casa închiriată pe atunci de părinții săi în București, str. Dorobanți nr. 6, se naște Ion Pillat. Pilăteștii, de veche obârșie răzeșească, cu vatra satului de baștină la Drăceni, pe malul Prutului, în județul Fălciu, numără în decursul timpului mai multe generații de boieri de țară, găsindu-se pomeniți ca atare în *Descriptio Moldaviae* de Dimitrie Cantemir. Tatăl, Ion N. Pillat, a dus o existență de rentier, ca moșier și parlamentar. Mama, Maria, născută Brătianu, a fost a doua fiică, în ordinea vârstei, a lui Ion C. Brătianu.
- 1901 Ia examenul de absolvire a claselor elementare, la școala primară nr. 1 din Pitești, ca elev pregătit în particular.
- 1905 Sfârșește ultima clasă a cursului inferior de liceu la colegiul „Sf. Sava” din București, după ce făcuse primele trei clase ca elev particular. Mama îl ia împreună cu ceilalți doi copii mai mici (sora : Pia și fratele : Niculae) la Paris, pentru ca să își desăvârșească acolo studiile. Băiașul urmează ca elev extern la liceul „Henry IV”. Cu prilejul unei excursii, vizitând catedrala din Chartres, are revelația artei gotice,

moment de emoție semnificativă, căruia i se datorește compunerea primei poezii (*În catedrală*).

- 1909 Ia bacalaureatul. Profesorul de compoziție franceză, plăcut impresionat de teza candidatului Ion Pillat, se interesează de planurile de viitor ale acestuia, rămânând surprins la auzul răspunsului : „Geologia“.
- Întrerupe un an șederea la Paris, pentru a presta în țară serviciul militar, la Regimentul 2 artilerie grea.
- 1910 Reîntors la Paris, se înscrie ca student la Sorbona, unde are să urmeze în principal Istoria, și Geografia, făcând paralel și Dreptul.
- 1911 Revenind pentru vacanță în țară, îndrăznește a arăta câteva din poeziile sale lui Titu Maiorescu, care i le publică apoi în *Convorbiri literare*.
- 1912 În vacanță, din nou la București, cunoaște prin Horia Furtună pe Alexandru Macedonski, al cărui cenaclu îl va frecventa mai târziu cu asiduitate, devenind unul din discipolii favoriți ai maestrului. Într-un elan de entuziasm pentru poetul nerecunoscut încă aproape de nimeni la epoca de atunci, editează volumul acestuia *Flori sacre*.
- 1913 Obține licența în Litere la Paris.
- Reîntors pentru un scurt răstimp în țară, ia parte ca sublocotenent la campania din Bulgaria.
- 1914 Obține licența în Drept la Paris.
- Revenind definitiv în București, își publică volumul de versuri *Eternități de-o clipă*.

- 1915 La 6 septembrie, în casa bătrânească de la via de la Florica, are loc căsătoria cu Maria Procopie-Dumitrescu, care își făcuse debutul de pictor, sub pseudonimul Brateș, cu niște „flori” trimise la o expoziție a „Tinerimii artistice”, cu încurajarea maestrului Steriade.
- 1916 Are revelația lui G. Bacovia, căruia îi editează volumul *Plumb*.
Preia conducerea efectivă a revistei *Flacăra*, împreună cu Adrian Maniu și Horia Furtună.
- 1917 Publică volumul de versuri *Amăgiri*.
Este repartizat, pe toată durata războiului, ca ofițer de legătură pe lângă misiunea militară franceză.
- 1919 Participă la Conferința de pace de la Paris, în calitate de secretar al lui Al. Vaida-Voievod președintele delegației ardeleni.
În chiar ziua iscăririi tratatului de la Versailles își publică la Paris, într-o restrânsă ediție de lux, volumul de versuri *Grădina între ziduri*.
- 1921 Face să apară volumul *Poezia toamnei*, o antologie din versurile poezilor români care au cântat toamna.
- 1922 Scoate împreună cu T. Arghezi revista *Cugetul românesc*.
- 1923 Publică volumul de versuri *Pe Argeș în sus*.
- 1925 I se reprezintă în premieră, la Teatrul Național din București, dramatizarea *Dinu Păturică* (după

romanul lui N. Filimon), făcută în colaborare cu Adrian Maniu.

Scoate, împreună cu Perpessicius, *Antologia poezilor de azi*.

Publică volumul de versuri *Satul meu*.

'1926 I se reprezintă în premieră, la Teatrul Național din București, dramatizarea basmului *Tinerete fără bătrînețe*, făcută tot în colaborare cu Adrian Maniu.

Publică volumul de versuri *Biserica de altădată*.

'1927 Face prima sa călătorie în Grecia.

Dă un volum de traduceri, *Poezii alese din Francis Jammes*, în colaborare cu N. I. Herescu.

'1928 Publică volumul de versuri *Limpezimi*.

'1929 Călătorește în Spania.

'1931 Face o călătorie în Italia.

'1932 Scoate în volum traducerea poemului *Anabasis* de St. J. Perse.

Călătorește pentru a doua oară în Grecia.

Publică volumul de versuri *Caietul verde*.

'1933 Publică volumul de versuri *Scutul Minervei*.

'1935 Descoperă Balcul, unde cumpără un teren, pe care își construiește o vilă.

Publică volumul *Poeme într-un vers*.

'1936 Este ales membru corespondent al Academiei Române.

Ia premiul național pentru literatură, o dată cu Gib I. Mihăescu, laureat postum.

Își strânge în volumul *Portrete lirice* o parte din conferințele cu privire la diferite momente semnificative din istoria liricei universale moderne.

1937 Întreprinde o a treia călătorie în Grecia, care are să fie cea mai extinsă și totodată cea mai revelatoare pentru el.

Publică volumul *Țărm pierdut*.

Dă volumul de traduceri *Poezii din Baudelaire*.

1939 Se reprezintă la Teatrul Național din București, în traducerea sa, misterul dramatic al lui Paul Claudel : *Îngerul a vestit pe Maria*.

1940 Publică volumul de versuri *Umbra timpului*.

1942 Publică volumul de versuri *Împlinire*.

Scoate o antologie de traduceri personale *Din poezia germană* (Klopstock, Claudius, Hölty, Goethe, Schiller, Hölderlin, Platen, Lenau, Hebel, Meyer, George, Hofmannsthal, Rilke, Binding, Carossa).

1943 Publică volumul *Tradiție și literatură*, care reunește un număr de articole și conferințe ținute de el, privind de astă dată numai literatura română și îndeosebi fenomenul liric.

1944 Îi apare, în ediție definitivă, întreaga operă lirică originală, cuprinsă între 1906 și 1941, în trei volume, sub titlul *Poezii*.

1945 În după-masa zilei de 17 aprilie, are o congestie cerebrală în plină stradă. Transportat acasă în stare de inconștiență, moare la ora 10 seara.

DINU PILLAT

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Activitatea de poet a lui Ion Pillat, cuprinsă în 16 volume de versuri originale, are o întindere care o împiedică să fie receptată cu ușurință, în întregul ei, de marele public. În consecință, în cazul poetului nostru, o reprezentare sintetică, printr-o ediție cu caracter antologic, se impune de la sine. Ion Pillat, în ultimii ani de viață, era conștient de acest lucru, fiind obsedat de ideea unei selecții riguroase din ansamblul operei sale poetice. Considerând că ar fi fost poate prea subiectiv făcând singur o antologie din lirica proprie, înțelesese să apeleze la sugestiile unor prieteni (Tudor Vianu, V. Voiculescu, N. I. Herescu, Al. Dima), ca și la acelea ale fiului său, care are abia astăzi prilejul să îndeplinească dezideratul tatălui.

După culegerea Poezii de Ion Pillat, apărută sub îngrijirea lui Aurel Rău în 1965, antologia de față este a doua pusă la îndemîna marelui public. În alcătuirea ei, ponderea s-a dat poeziei volumelor din epoca de maturitate literară a autorului, de la Pe Argeș în sus încolo. Integral, nu au fost reproduse decât volumele Scutul Minervei (format dintr-o suită de sonete, pe care le-am considerat ca reprezentînd un tot nefragmentabil) și Poeme într-un vers (ca fiind vorba de o experiență formală unică în felul ei, prețuită de unii în mod cu totul deosebit și pusă de alții sub un semn de îndoială).

În ceea ce privește bucățile alese din cuprinsul volumelor publicate în timpul vieții de Ion Pillat, am reprodus textul din ediția definitivă a poeziilor autorului, apărută în trei volume, în 1944. Cît privește bucățile alese din volumul postum Cum-

păna dreaptă, am reprodus textul din culegerea de poezii dată de Aurel Rău în 1965, culegere care înglobează cea mai mare parte a volumului în cauză.

Pentru a ajuta pe cititori să înțeleagă mai bine concepția poetică a lui Ion Pillat, am crezut că este instructiv a adăuga la sfârșitul volumului un fragment revelator din cuprinsul unor Mărturisiri literare publicate de el în Revista Fundațiilor din februarie 1942.

D. P.

CASA AMINTIRII
1906—1910

CASA AMINTIRII

E casa amintirii o casă cu pridvor,
Cu brîne și chilimuri pe încăperi zidite,
În drumul către dînsa țin strajă dreaptă plopii,
Și în pereți icoane de morți bătrîni veghează :
Strămoși din altă vreme de cari, uitînd de jocuri,
Copii, ne-apropiarăm privind cu ce sfială
La fețele lor șterse de sfinți în mănăstiri.

În casa amintirii nu-i astăzi și nu-i ieri,
Căci orologiul vremii a încetat să bată,
Și clipa netrăită a înghețat pe el.
Dar prin iatac adesea te-apucă și te fură
Miresmele cosite cu florile de fîn
Păstrate sub răcoarea pînzetului de in.
Și, seara, pe divane în liniștite-odăi
Tot mai pogoară cîntec și zumzănit de strună
Ca de pe alăuta plăpîndelor visări,
Cînd, în apus de soare și răsărit de lună,
Simțim zădărnicia întîilor uitări.

Rămîn aceleași toate, și somnul fără zbucium
Îl dorm sub coperișul aceluiași trecut.
Stafie, trece gîndul prin casa mea străveche
Sub raza călăuză a visului tăcut...

Și închizînd în urmă odăile străine,
M-am dus, m-am dus în lume, cu-atîția morți în mine.

ÎNTOARCERE

Prin crăpături de-obloane lumina, pete-pete,
Pătrunde pe podele, pe pat și pe perete,
Așa cum altădată încet s-a așternut
Cînd odihneam aicea sub albul așternut.
Iatacul e același și-n tihna lui adie,
În bîzîit de muște, bătrîna melodie,
Și ornicul rostește clipita de demult —
Da, toate sînt aceleași : le văd și le ascult.
Și zilele pierdute revin. Simt că mă cheamă
Privirea mea uitată din poza prinsă-n ramă,
Cu ochii mei, cu ochii dintîi — și simt pe piept
Cum giulgiul amintirii se lasă — și, deștept,
Privesc cum îl atîrnă drept coviltir pe toate.
Pe zid mai e hîrtia cu flori încondeiate,
Și pușca ruginită mi-o văd pe un dulap.
I-e frică iar — o clipă — copilului, de-un cap
De cerb cu ochi de sticlă și coarne rămurate...

Adorm în paza unor descîntece curate.

SFÎRȘIT DE TOAMNĂ

Nu mai vorbi, nu rîde, nu te gîndi, nu plînge,
Nu mai visa zadarnic : e prea tîrziu acum.
Nu vezi ce toamnă tristă ? Cu pete mari de sînge
Se irosește frunza pornită-n zbor pe drum.
Prin codrul de cărbune plutește-al iernii fum —
Nu mai vorbi, nu rîde, nu te gîndi, nu plînge.

Cu fața ei asemeni iubirii ce-a trecut,
Pe tîmpla din Văratîc, din vremuri legendare,
O sfîntă-i zugrăvită de un necunoscut.
Icoana tăinuită ce farmec straniu are !
Tăcut o șterge veacul, dar tot mai blîndă pare
Cu fața ei asemeni iubirii ce-a trecut.

LANTERNA MAGICĂ

Pe-omătul nepătat de pe cearceaf,
În umbra ce se-ncheagă în odaie,
A tresărit lumina ca un praf
Cînd și-a deschis pupila ei bălaie

Lanternă magică, privind pieziș,
C-un singur ochi în frunte, ca-n poveste —
Și glasuri de copii în luminiș
De rîs curat, țîșniră fără veste.

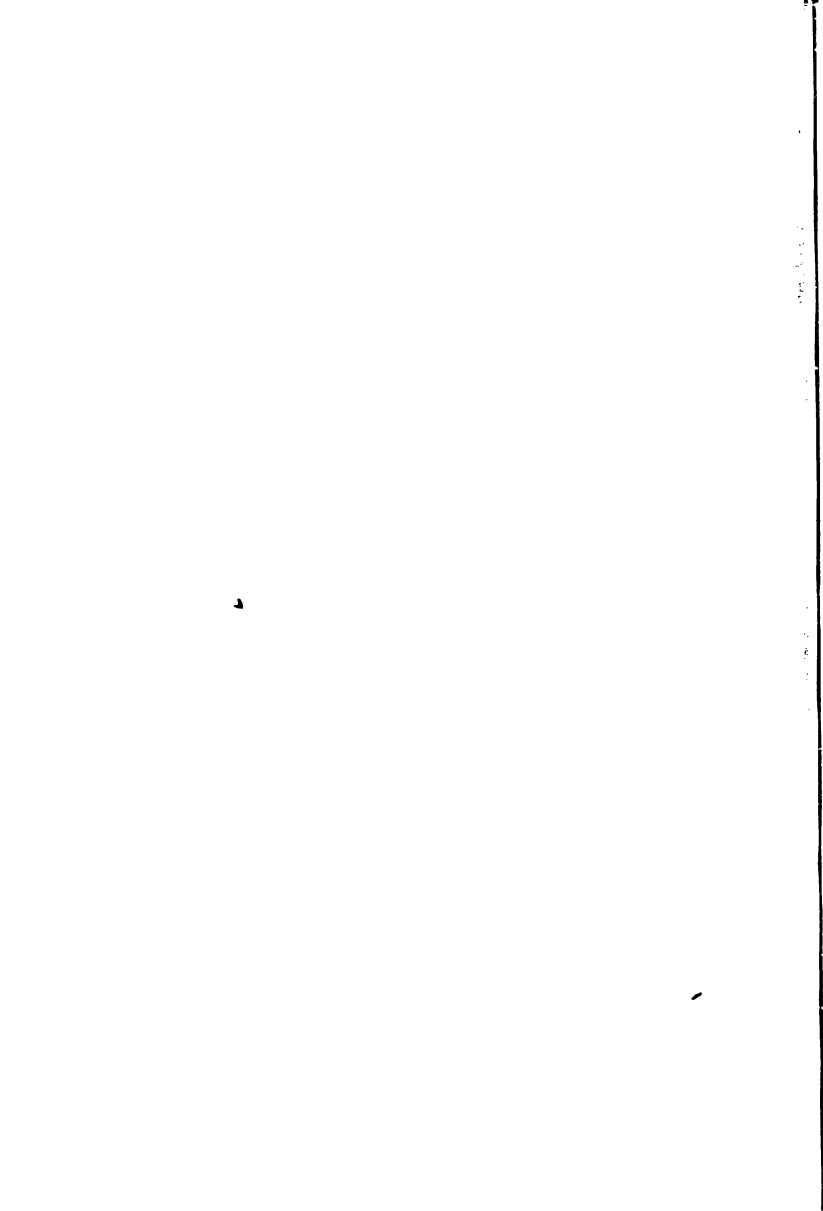
Acolo unde-a fost doar scrumul șters,
Răsare-o lume veche și ciudată.
Scufiței Roșii-i ard obrajii-n mers,
O vezi zorind spre casa de-altădată.

Spre casa albă și cu nalbă-n prag
În care o așteaptă blînd bunica —
Prin fumul vremii, prin trecutul drag,
Mai stau privind cum piere lin fetica.

Zadarnic cerc zăvorul ferecat
Pe care tot copilul îl descuie...
Prin vremei Scufița Roșie a plecat
Și lupul sur mai stă pe cărăruie.

VISĂRI PĂGÎNE

1910—1912

VISAI DE O CETATE

Visai de o cetate pe margine de mări...
Trec peste ea cocorii zburînd spre alte țări.

Pe cer pier nori tîrîndu-și penumbra de pămînt...
Fug legănînd corăbii catargele în vînt.

Intrai tăcut într-însa, umblai în lung și-n lat...
Se înălța doar murmur de ape, depărtat.

Urcai pe scări de piatră în turle pînă-n nori...
Se auzea doar freamăt de aripi de cocori.

Dormea pe veci cetatea : un straniu mauzoleu...
Și, cum priveam, simțit-am că mortul eram eu.

DIN RUBAIYATUL LUI YUSSUF

Din orișice iubire dorințe vechi răsar :
În zori de zi amurgul revine parcă iar.
Paharnice, ne toarnă în primăvara nouă
Străvechiul vin al toamnei ce scînteie-n pahar.

Din paltinul în frunză curg picături de lună,
Depart clopoștii cămilelor răsună,
Miros de iasomie ne vine prins în vînt,
Iar eu visez povestea ce-n ochii tăi se-adună.

Legîndu-mi, doritoare, colan de brațe moi,
Mă-ntrebi : „E luna nouă alunecînd prin foi ?”
— Iubito, nu e luna, ci chipul tău îmi crește
Pe ceruri, în oglinda răsfrîntă peste noi.

Miros de fîn cosit curînd în plete negre are,
Chiar trandafirii la Șiraz ca buzele-i nu sînt.
Poți călări un an întreg din Ispahan la mare
Și parcă tot în ochii ei luceafărul răsare.

Cu caravana mâine plecînd din nou prin lume, ,
Nisipul și pustiul pe drum or să mă-ndrume,
Dar azi ce-mi pasă mie, strîngîndu-te, de-aud
Cum muezinul Morții mă cheamă lung pe nume.

•

DIN SAMISEN

Munte Fuji, munte Fuji,
Peste tine zboară norii —
Berze albe, berze negre,
Cu aripile întinse,

Mi se cerne lin iubirea
Pe cărări la Kumamoto.
La Kitzumo rînduri-rînduri,
Vîntu-mi ninge tot trecutul.

— Samisen cu două coarde,
Tremurînd te-ating şi tremuri :
Strună veche, suflet tînăr,
Laolaltă ni se frîng.

CENTAURII

I

VIS ȘI CENTAURI

Am văzut în vis întinderi adumbrite de castani,
Ziduri vechi de piatră-n pietre dărîmate ani cu ani,
Iederă de ele prinsă și de-a lungul lor de strajă
Brazi înalți.

Pe iarba deasă stam culcat atins de vrajă,
Ascultînd povestea apei săltărețe de pe prund.
Tu, tăcută, de grumazu-mi aduceai un braț rotund.
„De-un trecut ce nu-i al nostru îți aduci aminte oare ?“
Te-ntrebai — și plete, plete ca un rîu stropit cu soare,
Am simțit pe-obraz, pe frunte părul tău adus de vînt...
Și spre seară cînd pe pajiști e o pace de mormînt,
Urmărind poteca strîmtă ce se pierde prin livadă,
Cerbi în cîrd veniți din codri s-au oprit mirați să vadă
Sub salcîmul nins de floare doi străini în țara lor,
Și cînd luna de pe dealuri, ca un arc de vînător,
S-a-ndoit pe cer, și ceața se lăsă prin crîng fîșii —
Se ivi ieșind din umbră și din vremile pustii,
Alb, mai alb ca spuma mării, cu copitele de aur,
Izvorind din întuneric, rînd pe rînd, cîte-un centaur !

II CENTAURUL

Trei zile-n nemișcare privise stana. Gîndul
Nu cuprinsese forma ce pribegea prin haos.
A patra zi deodată simți că un centaur
Încătușat în piatră îl aștepta să vie.
Trei zile visătorul își făuri visarea :
Cînd mîngîia cu mîna, cînd, crud, lovea cu dalta,
Și tresărea lung piatra atinsă, cum tresare
Femeia ce ascunde în sînu-i viitorul.
A șaptea zi prin dafini amurgu-ncet se stinse,
Gemea în umbră visul cu marmură robit,
Și, falnic, semizeul, mai alb ca spuma mării,
De noapte se desprinsese cînd lună fu-n văzduhuri.

Cutează Creatorul să-nfrunte-a lui făptură
Și, muritor, măsoară o clipă nemurirea.
Dar iată că se mișcă centaurul, grăiește :
— „De ce din somnul pietrei m-ai deșteptat, stăpîne?
De ce mi-e strîmtă haina-ți, de ce mă strînge lutul ?
Sînt zeu și sînt ființă deodată. O ! durere
De-a ști ce-i nemurirea de mă pătrunde moartea,
De-a ști că nu-i iubire cînd îmi trăiesc dorința.
Ce nu putură zeii să facă, ai făcut-o :
Îngemănarea stranie. Fii blestemat, părinte,
De cel dintîi centaur !“ Dar glasul i se frînse,
Și, nechezînd sălbatic, porni în larg de lume.

III

BLESTEMUL

Scandat pe drumul vremii copita lui răsună,
Umplură tot pământul fugarii semizei...
Dar noaptea cîteodată, în nopțile cu lună,
- Cînd fiecare rază e ploaie de scînteii,

Îndrăgostiți poeții, atunci cînd îi adună
Iubirea sau norocul prin codri vechi de tei,
Zăriră, spun cu groază, în goana ei nebună
Năvala de centauri strîngînd la piept femeii.

Și blestemul de veacuri pe neamul lor apasă,
Căci zeul, ce tresare în trup de armăsar,
De-a pururea dori-va femeia ca mireasă.

Deși n-avem potcoava răsunătoare de-aur,
Gonim, o, Zevs, prin lume frumosul în zadar :
În pieptul meu se zbate năprasnic un centaur !

IV

RENAȘTERE

În zgomot de potcoavă și freamăt de stejar,
Centaurii din noapte se nasc în herghelii.
Mă înfrățesc cu ele cărărilor pustii :
Prin ramuri îndoite luceferii transpar,

Iar sunetul copitei pe frunze argintii
Răzbate cu putere, înăbușit și rar.

Nebuni de nemurire gonim prin codrul sfânt,
Pribegi prin țări de umbră și goluri de lumină.
Pe valuri de verdeață se-nalță luna plină ;
Văpaia ei urmează sălbaticul avânt.
Deodată mă simt slobod. Gîndirea mea străină
O leapăd, mă cutremur ca un copac în vînt.

Pricep tot ce nechează iubitul meu popor.
Mărire ție, Zeus, al veșniciei faur !
Azi unul sînt, de-un sînge, cu aprigul centaur
Colind pădurea largă cu el rătăcitor —
Iar noaptea, pe sub bolta de stele și de laur,
Pornim fără mișcare cu rîul mișcător.

V

FUGĂ DE CENTAURI

Coboară povîrnișul, cu coamele în vînt,
Centaurii. Văzduhul prin văi prelung răsună
De zgomotul copitei lovite de pămînt.

Dar neamul, izgonitul, în herghelii s-adună —
Își potolește goana pe țărmul nalt și frînt,
Privind la valul mării rostogolit pe dună.

Poseidon doar mai este pe mări nemuritor,
Din nai de mult nu cîntă satirul pe cîmpie
Și nimfa n-o mai afli în ape de izvor.

Se risipiră zeii. Dar groaznic azi învie
În cele două piepturi al morții crud fior,
Și spaima-i biciuiește prin liniștea pustie.

Pe stîncă goală vine un tropot neînfrînt,
Cu umbra se întinde și-l crește înserarea...
Nebuni își încordează puternicul avînt

Centaurii. — Se-nalță, ieșind din lună-n zarea
Apusului, vestindu-l și veșnicul mormînt,
Un armăsar, întîiul, tăindu-le cărarea.

VI

CEL DIN URMĂ CENTAUR

Visasem cel din urmă centaur că eram...
Dormea sub lutul vremii pierdute hippogeea,
Și, seara, cînd în treacăt umbream în mers aleca,
Potcoava mea de aur îmi scăpăra scînteia
Pe care,-n drumul nopții, sonor o cadențam.

Cutreieram zadarnic pădurile de brad,
În van cătam poporul stăpîn ieri pe cîmpie :
Fugeau orbiți de spaimă cîrlanii-n herghelie
Cînd mă iveam din umbră pe-ntinderea pustie
Sau cînd, purtat de sete, mă coboram la vad.

Sirena cea din urmă visasem că erai...
Îmi nechezam dorința pe țărmul nalt al mării,
Nebun zdrobeam copita de pietrele cărării
Privind prin valuri roșii în sângele-nserării
Lui Okeanos pradă cum trupul tot ți-l dai.

VII

RUGĂ PAGINĂ

Îndură-te, părinte, și dă-ne alt idol !
Frământă iarăși lutul și fă-te iarăși faur !
Din nou pe noi domnească încununat cu laur
Prin codri fără margini sălbaticul centaur
Și mîndrul neam colinde planeta pîn' la Pol.

Iar dacă semizeul din țarină nu-nvie
Și herghelii fugare din moarte nu se rup,
Îmbracă-ne dorința, stăpîne, cu alt trup.
Mai bine prăzi de vultur, vînat gonit de lup —
Dar scapă-ne pămîntul de-a omului urgie.

Tiranul șchiop, copilul maimuțelor, să piară.
Să vie urșii haită prin rariștea de brad,
Încet să-și mîne zimbrul cirezile la vad,
Și, stoluri, pe deasupra ghețarilor ce scad,
Condorii să rotească, ținînd în a lor gheară

Mînjit și plin de sânge pe cel din urmă om.
Tăcerea să sporească pe șesuri ca o mare,
Cetățile zidite să se cufunde-n zare,

Și singur cîte-un raget de fiară-n înserare
Să urce ca o rugă spre-al cerurilor dom...

VIII VEDENIE

Ca ieri izvorul curge în amfora de lut,
Dar azi, pe malul apei, altarele Dianii
Se prăbușe-n ciorchine de bozii, iar castanii
Podoaba și-o dezbracă pe templul decăzut.

Ca ieri izvorul curge, dar unde mai sînt anii
Cînd satirul, glumeșul, și faunul tăcut,
Veneau să-și cînte-n trestii un dor necunoscut
Și urmă de copită în crîng lăsau silvanii ?

Poteca e pustie și vremea depărtată
A zeilor din timpul cu visuri legendare —
Dar noaptea cel din urmă centaur, cîteodată,

Din codri plini de freamăt ieșind nemuritor,
Cu două piepturi albe sub luciul lunii, pare
Un bust uitat de veacuri pe-un soclu mișcător.

IX ARTEMIS

Un val de umbră crește pe șesuri cenușii.
Sub grindină de tropot se culcă iarba moale.

Din negurile vremii vin negre herghelii
Mînate ca de viscol de-a patimii răscoale.
Spre ceruri se înalță cu mugete de tauri
Chemarea milenară a marilor centauri.

Își clatină tulpina pădurile de fag
Și-n vînturi își resfiră pletoasa frunzătură.
Frontonul își sfărîmă înaltul sarcofag :
Artemis dă în lături a veacurilor zgură.
Vibrînd, din arc de fildeș pornește o săgeată
Și, ca o rază-n umbră, se-nfige-n neagra ceată.

Înfrîngerea își urlă poporul legendar.
Se macină pămîntul sub grelele copite,
Și pe lunara față a cîmpului de var
Se-mprăștie o goană de umbre prelungite...
Pe cînd ivit din ramuri ce vîntul despreună,
Fosforescent, în noapte, se-ndoaie-un arc de lună.

UNUI HERMAFRODIT DE MARMURĂ

găsit pe marginea mării

Robi neîntregiți noi sîntem de-a pururi...
Prin alții-ncercăm a noastră ființă,
Nebuni, s-o-nchegăm în chinul iubirii
Pentru vecie,

Turburător prin amurguri văzut-am,
El însuși bărbat, femeie ea însăși,
Dorință și țel deodată ca zeii,
Trupul lui rece,

Întins pe nisipul mării spumoase,
Privește la valuri cum se frămîntă —
Și chipuri, ce-i trec în priviri, le oglindă
Cu nepăsare.

BARBARUL

E-n mine-o herghelie de armăsari. Sînt unii
Mai albi ca spuma-nvoaltă, zvîrlită-n vînt de mare,
Mai albi decît e coama Licornei legendare ;
Sînt alții, fără pată, mai negri ca tăciunii.

Toți încordați așteaptă și rîncezînd, nebunii,
Bugeacurile vremii să le despice călare.
M-aștern cu ei cîmpiei, dar prăbușit în zare
Mă ridic iar ; mai aprig sub nepăsarea lunii

M-arunc stăpîn pe altul ; mă-ntunec în pustie...
Și voi urla năprasnic în liniștea tîrzie,
Cînd calul cel din urmă va necheza spre stele :

Tovarășe, cu mine în moarte o să sari,
Tu, cel mai fără margini al sufletelor mele !
— E-n mine-o herghelie de falnici armăsari.

UNOR MORI DE VÎNT

O, strașini cu-aripi negre pe discul alb al lunii,
Care-și aduc aminte, așa bătrîne sînt,
De Don Quihote-n luptă cu morile de vînt
Zărite pe-nnoptate pe drumul Pampelunii !

Sub șita învechită își întocmesc lăstunii
În primăvară cuiburi de paie și pămînt,
Și fiecare toamnă vă sapă un mormînt
În stîncă, pe țărînă, sau prin nisipul dunii.

Deși vă paște moartea cumplită an de an,
Tot mai păstrați trufie de nobil castilian ;
Subțire, brațul vostru înalță parcă-o spadă...

Și cum stați nemișcate — pricep : pîndiți
Să vie-n licărire de zale ce răsun' grămadă
Hidalgo de la Mancha și visul lui nebun.

ULTIMA FUGĂ

Fragment dintr-un poem părăsit : *Sfîrșitul pămîntului*

Albatroșii, cormoranii, goelanzii, pe vecie
Părăsesc șiraguri marea înghețată și pustie,
Unde soarele pe zare răsărind, rotund și larg,
Nu-i brăzdat de profilarea legănatului catarg.
Vulturii pleșuvi, ereții, gipaetii și condorii,
Vin țipînd spre oceanul ce inundă sicomorii,
Oglindind pentr-o clipită în oglinde ce dispar :
Umbra frunzei nemișcate, zborul tremurat și rar.
Ibiși roșii, berze albe și flaminzi trandafirii,
Inviază cu lumine orizonturi străvezii,
Fîlfîind în faptul serii ca petale duse-n vînt...

Cea din urmă caravană pribegită pe pămînt,
Elefanții care poartă veacurile în spinare,
Se înalță : povîrnișuri prăvălindu-se prin zare,
Și pe pasul lor pantere vin tîrîș, din salt în salt.
Nu-i cetate să înfrîngă nenfrînatul lor asalt :
Înfrunzesc smochini pe ziduri și tăcerea-n veac domni-va
La Angkor, la Siracusa, la Pergam și la Niniva...

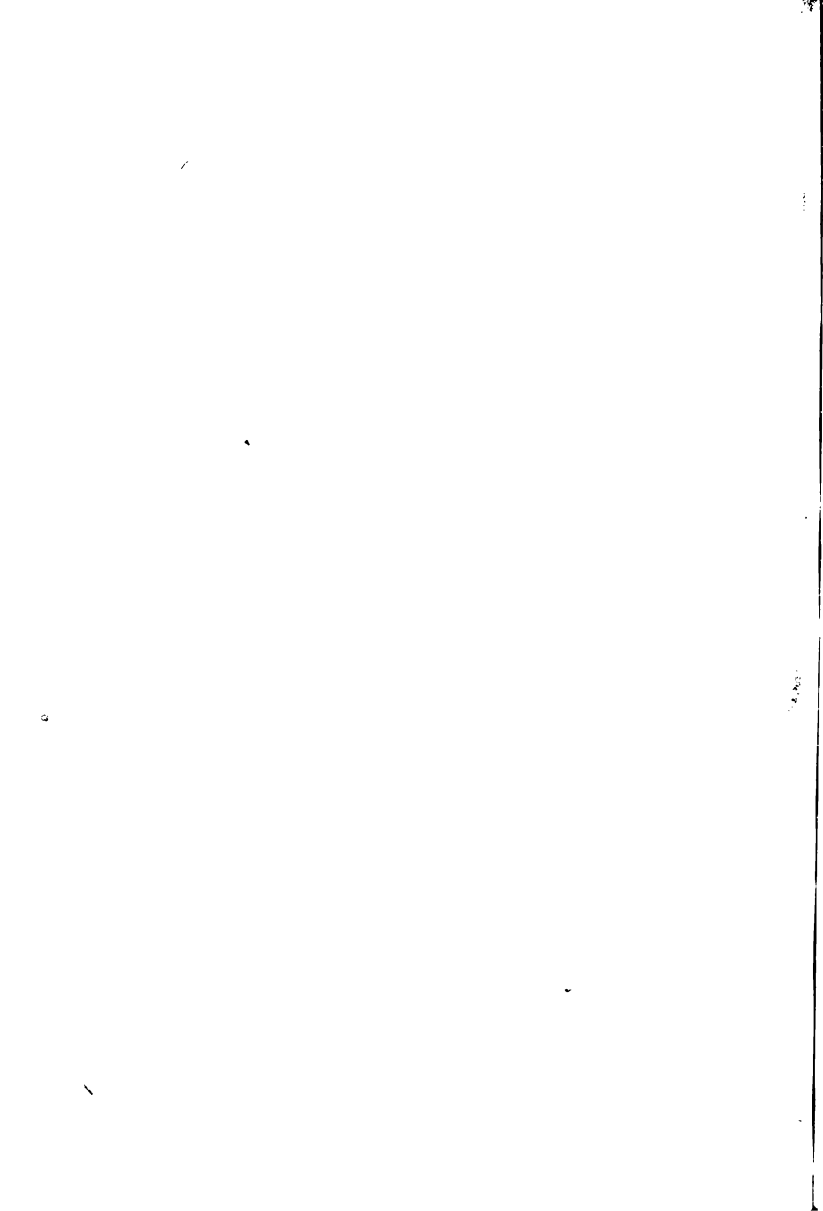
Dar izbînd cu valul prăbușitele pustietăți,
Legănînd pe undă soare și rupîndu-l în bucăți,
Pe cîmpia unde greieri își torceau prelung cîntarea,
Se revarsă tot mai mare, cu murmur și muget, marea.

Zei, altare se afundă. Toți Cezarii și toți Porii,
Sub aureola verde ce le-o lasă madreporii,

Dorm totuna cu nisipul risipiți prin ocean.
Peste dînșii hipocampii și delfinii fug. În van
Gîrbovită se trudește pretutindeni, cariatida,
Din sargase să ridice în spre soare Atlantida —
Niciodată ! strigă lumii corbii morții, legendari.

Vine noaptea, vine umbră, vine gerul, vin
ghețari...
Și planeta-și mîină viața, ruga, dorul, fuga, zborul,
Spre limanul de lumină ce încinge Ecuatorul...

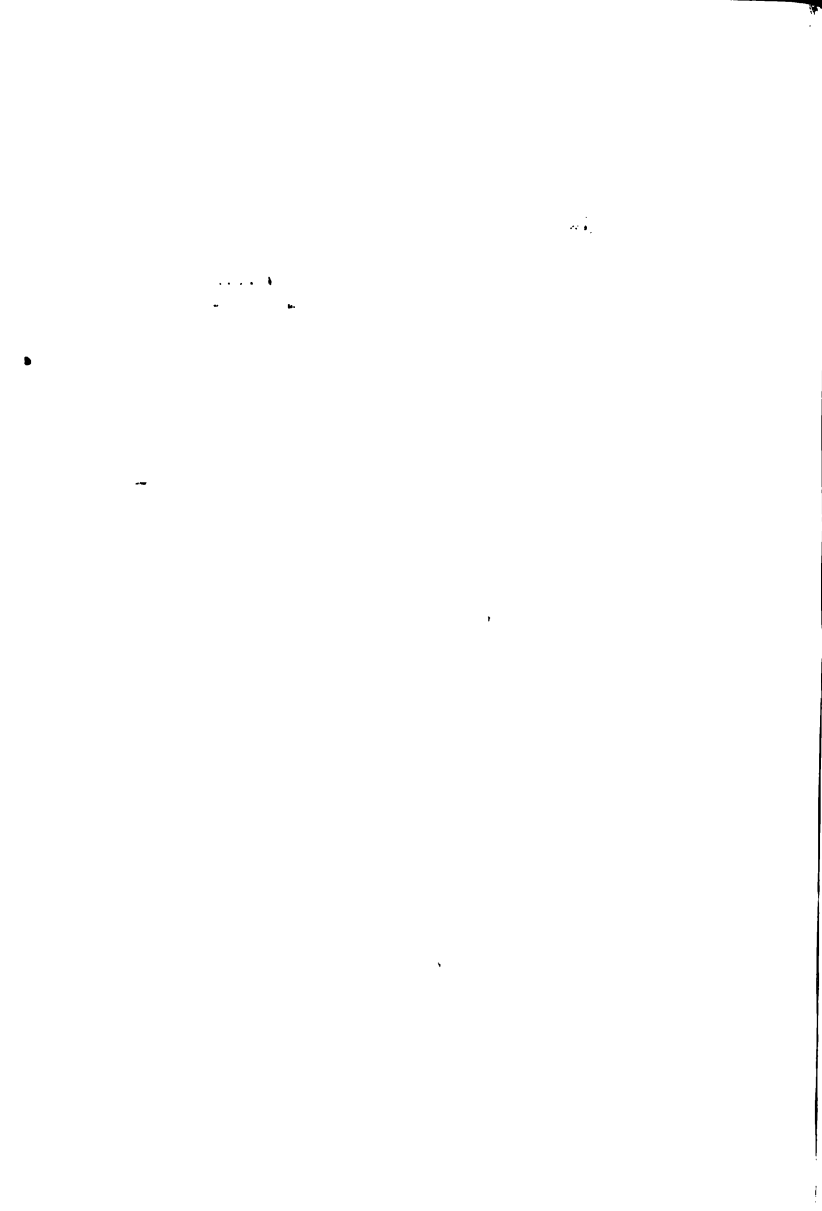
(În colaborare cu Horia Furtună)

ETERNITĂȚI DE-O CLIPĂ

1912—1914

*Culege înțeleptul pe drumu-i orice floare,
Și floarea-n vîntul serii se scutură-n risipă.
Dar el zîmbind le lasă ca fluturii să zboare...
Căci, trecător, visează eternități de-o clipă.*

NOAPTE PE LAGUNĂ

*Iar cînd amurgul întro cer și zare
Făcu din luciul apei lac de-argint*

Lopătarii cîntară:

Nori purpurii
Prin zări pustii
Spre Lido pier.
Pe-al mării larg
Nu e catarg,
Nici stea pe cer.

Cîrmaciul:

Cetatea Leului dispare...
Ce e: rămîne o nălucă...
Spre Zante vîntul să ne ducă...

Ohé! de pază marinare!

Un lopătar:

În depărtare
O pînză apare
Ca de lumină.
Nu-i pînză-n zare,
E luna plină
În depărtare.

Ohé! de pază marinare!

Cîrmaciul:

Santa Maria del Salute —
Vin porumbieii mii și sute,
Vin doi copii să se sărute,
Și-n grape

Se scutură glicina-ntr-una,
Pe cînd, străluminînd laguna,
Îi oglindește albă luna
Pe ape.

Santa Maria del Salute —
Pier porumbieii mii și sute,
Pier primăverile cernute
Într-una.

Doar amintirea mai încape
Prin chiparoși și peste groape,
Cînd palid tremură pe ape
Lin luna.

El:

Un om cînta pe proră...
Nu vezi ce albă-i luna din valuri? Pare soră
Cu luna de pe ceruri adînci. E moartă una
Și nebuloasa roată ce tremură laguna
E numai amăgirea ce-n mare se oglinde.

E a:

De ce vorbit-a omul de pe proră?
Lorenzo, spune-mi pentru ce învie
Un biet cuvînt o-ntreagă simfonie

De amintiri, cînd sterp trecutul moare
Și vremea pururi nouă se perindă ?

Santa Maria del Salute, vorbă
Mai dulce ca un cîntec de teorbă
Ce tremură pe coarde-n depărtare...
Mai știi amurgul vînat prin grădine,
Îmbătător mirosul de glicine,
Adormitor răsunetul de valuri,
Și fruntea ta fierbinte, pe-al meu piept ?

El :

Îmbătător mirosul de glicine...
Adormitor... și lună pe canaluri,
Iar eu visînd deși eram deștept.

Ea :

Lorenzo, mai ții minte noaptea ceea ?

El :

Ce vrajă nențeleasă cuprinde-n ea femeea
De poate cu fuiorul aducerii aminte
Din nou să te robească... și totuși știi că minte.

Ea :

Turburător de dulce e minciuna.
Privește cer și mare ! Minte luna ?

El :

Să piară cerul arcuit pe lume,
Întinsul cer cu fețe de păun !
Să sece marea unda ei în spume

Și soarele rămână un tăciun !
N-am părul tău adînc ? Nu-mi trebuie noapte.
Privirea ta n-o am ? Ce-i stea și soare
Și raza lunii albe, cînd răsare
Privirea ta ? Iar de te-aud, ce-s șoapte
Și plîngeri de vînt și murmur de mare ?...

Cîrmaciul tîrziu :

Ohé ! de pază marinare !

OCEAN POLAR

Noapte albă. Stalagmite nepătate de ninsoare
Vin ghețarii cete-ncete pribegind din Polul Nord.
Nu-i fior prin valuri clare și în zare nu-i fiord,
Doar pe ape, limpezite cataracte selenare.

Și pe unde, unde stele de argint mărite-apar,
Firmamentul în oglindă își restrânge-n cerc ovalul.
Calea Robilor lactee ninge cu lumină valul,
Legănată de legende, promoroacă pe cleștar.

Noapte albă. Gheață naltă iconită ca o friză
De zăpadă împietrită cu sclipire de oțel.
Își arată amăgirea unor aripi fără țel.
Fulgerare boreală, enigmatică banchiză.

NICI UN CATARG

Nici un catarg.
Valuri se sparg
Pe dună.
Pe-al mării larg
Nici un catarg.

Pe-al zării gol
Pescarii-n stol
Răsară.
Să dea ocol
Pe-al zării gol.

Tipînd mereu,
Cu zborul greu
Să piară...
Prin somnul meu
Tipînd mereu.

Să văd în vis
Pe cer deschis
Prin gene
— Tainic trimis —
Să văd în vis

Steaua Hesper
Urcînd pe cer
Alene.
Pe-adîncul cer
Steaua Hesper.

ECOURI MARINE

I

CORUL LOPATARILOR

Luceferi ard pe mare și nu mai sînt sirene !

Zadarnic noaptea toată veghea-vom pe carene,
Cu trupul lor de spumă și coadă de delfin,
Prin valuri legănate să le vedem cum vin.
Nebuni, în van cerca-vom să deslușim chemarea
Tritonilor ce suflă în scoici marine. — Marea
Mugind ne va răspunde că zeii ei sînt morți...

Dar tu, ce-n al tău suflet trecutul tot îl porți,
O, călător de-o clipă pe apa călătoare,
Ridică-ți fruntea tristă ! Pe coarda sunătoare
A lirei, ce așteaptă vibrînd, lovește rar.
Atunci sub nimbul lunii și farmecul stelar,
Purtînd în păru-i alge și albe flori marine,
Sirena va renaște din valuri pentru tine.

II

O VOCE PE PRORA TRIREMEI

Din lira pentacordă cu strunele de-aramă
Fu voi cînta la noapte sub cer fosforescent
În murmur de talazuri și în bătai de ramă,

Pe cînd trirema spuma în urma ei destramă
Și sparge valul neted vîslind spre Occident.

Din lira pentacordă chema-voi să revie
Poporul ce trăiește în fund stîncos de mări...
Tritonii să-și urmeze uitata pribegie
Suflînd prin scoici sonore prelung melancolie
În suflete deprinse cu vechile visări.

Apoi voi bate struna mai tare, tot mai tare,
Poseidon iar să-și mîne fugarii lui marini,
Necheze sub copite de-acum întreaga mare,
Și armăsarii umezi în herghelii barbare
Să treacă albi de spume ca turme de delfini.

Și voi atinge dulce cu dreapta coarda lirii
Căci poate din talazuri tîrziu se va ivi
Sirena, întruparea eternă a iubirii...
Și ca să nu mai piară în umbra amintirii
O, lopătari — pe proră eu lira voi lovi !

III

GLASUL SIRENEI

Cînd sub luciul lunei apa e mai albă ca zăpada
Urmărim corăbii grele sau triremele subțiri
Nopti întregi... și marinarii ne cred poate năluciri,
Lopătarii fără suflet din Sidon sau din Hellada.

Nu aud cîntarea noastră dureroasă cum învie,
Nu văd trupul nostru fraged mîngîiat din val în val,
Pentru dînşii el e spumă sau spinare de narval,
Căci nu ştie azi vîslaşul marea toată că e vie.

Dar tu care stai pe proră, pe trirema triumfală,
Tu, ce cînţi şi chemi trecutul peste vremuri domnitor
Glasul tău prin zări se-afundă ca un bucium sunător
Din ecouri în ecouri sub tăcerea siderală.

Şi sirena ce ascunde o femeie şi o zeie
Într-un trup cum nu e altul nici în cer, nici pe pămînt,
Goală va ieşi din valuri, din al mării larg vestmînt
Ca femeia de frumoasă şi eternă ca o zeie.

IV

SCOICILE TRITONILOR ÎN DEPARTARE

Prin care unde
Înoţi, sirenă ?
Răspunde : unde,
Sub ce carenă ?

Din scoica mării
Dorinţa vie,
Pustiul zării
În van învie !

Din stîncă-n stîncă
Lovindu-și plînsul,
Răsună încă
Pierind cu dînsul...

Își strigă marea
Pierduta fată ;
N-auzi chemarea
Înfricoșată ?

Răspunde : unde,
Sub ce carenă,
Prin care unde
Înoți sirenă ?

V

GLASUL SIRENEI DIN NOU

Mă strigă valul mării și dorul tău mă leagă :
Am sînul de femeie și trupul de delfin.
Tirrema-naintează și ape noi dezleagă,
Iar cornul lunii palid se-apleacă în declin.

Mă strigă valul mării și Echo trist răspunde,
Și scoicile sonore din zări în zări se frîng...
Aruncă-ți iar, străine, cîntarea ta pe unde,
Să nu aud talazul și apele ce plîng.

Mai cîntă, ca sirena să fie iar femeie !
Căci iată se înalță cu murmur milenar
Lung marea să-și recheme puternic a ei zeie...
O, tu, ce stai pe proră, ridică glasul iar !

VI

VOCEA DE PE PRORA

Am auzit cîntarea sirenelor pe mare...

Trecut-au nopți și zile de-atunci, și-acum dispare
Iar soarele... și struna din urmă mi s-a frînt.
Sirena nu mai cîntă și singur stau pe proră
Și mîine ca și astăzi aceeași auroră,
Dar marea va fi goală, și moartă, și pustie.
Zadarnic aștepta-voi sirenele să vie
— Mai trist de-a le cunoaște, de-a le dori mai
trist —

Cînd steaua dimineții pe valul de-ametist
Aprinde opalină lumina ce scînteie.
O, lopătar, o, frate, prin visu-ți ce femeie,
Mireasă sau nevestă torcînd fuior de lînă,
Așteaptă pe pribeagul plecat de la cămin ?
Pe cînd cu lira spartă și inima păgînă
Tot mai ascult chemarea ecoului marin.

VII

MURMUR CRESCÎND DE VALURI

Trărema se șterge prin asfințit,
Cu dînsa suspine deșarte...
Ecouri fugare au amuțit,
Departe se-aud... mai departe.

Trec plângeri de oameni pe apele mari
Cu valul spumos și cu vîntul.
Nimic nu rămîne din patime mari
Și pierе pe mare cuvîntul.

E-al nostru acumа întinsul stelar,
A noastră e noaptea pustie !
Din frînte talazuri un muget barbar
Se-nalță, descrește, învie.

A noastră-i sirena cu păr de argint
Ce-noată în rază de lună !
Uitate acumа sînt doruri ce mînt !...
Ea simte iubirea străbună

A mării ; iar valul o fură, o ia,
O strînge — să-i fie stăpîină !
Alunecă albă pe cerul de nea
Spre ziuă Diana păgîină.

CÎNTECELE STEPEI

I

In zori pe stepă

De-acuma uită omul ce-ai fost și, pentru-o clipă,
Fii numai așteptarea fiorului divin.
Deodată ești beția ce n-o dă nici un vin,
Și sufletu-ți pătrunde — ca-n ceruri o aripă —
În stepa răscolită de vîntul aprilin.

Mirosul, pipăitul, auzul și privirea
Se-aruncă deopotrivă pe cele patru zări.
Ești ritmul nengrăditei și singurei cîntări,
Talazul ce-nverzește urmîndu-și unduirea,
Mireasma îmbibată de vis și avîntări.

Ești simțul nesfîrșirii, fiind un fir de iarbă,
Ești oceanul himei, fiind al lui corsar.
Ești călărețul galben, ești albul armăsar,
Albastra depărtare, și-ntrecerea lor oarbă.
Ești cîntecele stepei, ești suflul lor barbar !

II

Aș vrea să fiu Oigur nouad,
Călare-n vînt să mă avînt,

Și noaptea prin păduri de brad
La Selenga să-ncerce vad
Peșorul meu nenfrînt.

E ură-n pieptul meu de lup :
Aș vrea pe stepe fără drum
Oștiri cu ghioaga să le rup,
Cetăți, ce pline ca un stup
Trăiau — să fie scrum !

Cu flamura de sînge-n steag,
Aș vrea să calc în Turkestan.
Tu, fata craiului pribeag,
Spre întîlnirea celui drag
Să vii cu lung chervan.

Aș vrea, cînd ies cumplit din zări,
Să tremuri toată ca un prunc,
Să cazi cu trupul pe cărări,
Și cum ceri milei îndurări,
Pe cal să te arunc.

Și-n Samarkanda ca-ntr-un cort,
Cu prada-mi vie prinsă-n șea,
Să intru-n trap. — Iar stînd ca mort
Norodul vadă cum îi port
Stăpîna lui și-a mea !

III

Cînd ai un cal în spume
Și suflet de pribeag,
A ta e-ntreaga lume
Din Kitai în Buceag !

Se-ntinde stepa, crește
Din zări în zări pustii...
Sfîrșit nu se zărește
Și început nu-i știi.

N-ai cort rotund de piele,
Nici izbă grea de brad,
Și dormi flămînd sub stele,
Nețărnut nomad.

Și-n vis te vezi, nebune,
Stăpîn pe Kandahar,
Pe cînd spre zi apune
Lin cornul selenar.

IV

Se-aprind luceferii, se-aprinde
Pe stepă luna s-o colinde ;
Și-un aprig dor, păgîn mă prinde
Să sar în șea.

Al meu e cerul și pământul !
Călare nu m-ajunge vîntul,
Și cine-mi va opri avîntul
Pe stepa mea !

Nu stelele ce-or să apună,
Nici răsăritul viu de lună,
Ci stepa, stepa mea nebună
O voi cînta.

Nebiruită ca o mare
Prin zări se-afundă și dispare,
Și suflete rătăcitoare
N-o pot uita...

V

Crește, scade, pierde
Stepa mișcătoare.
În apus de soare
Sufletul mi-l cere.

Caii se frămîntă,
Mușcă de zăbale :
Sotnii sute-n vale
Voinicește cîntă.

Una cîte una,
Suliți lungi întinse,
Peste ierburi ninse
Vor porni cu luna.

Ce oraș nălucă
Le-a clădit în zare
Stepa vrăjitoare,
Dorul lor de ducă ?

VI

Ți-aducem cal, un steag, un arc
Și câmpul fără zări ca apa,
O, lasă plugul, zvîrle sapa
Și fii al stepelor monarc !

Aruncă strigăt de război :
Viteji veni-vor cu grămada.
Ridică-ți către zare spada,
Și-n cerul ei să pieri cu noi !

Neam slobod ca ereții-n vînt,
Noi toți păstori de herghelii,
Te-alegem hatman să ne fii,
Să voinicim pe-acest pămînt.

Ți-aducem cal, un arc, un steag
Și stepa. Nu-i auzi chemarea ?
Va fi a ta, căci e ca marea
Și se dă toată celui drag.

VII

Din ierburi crește fremătare,
Se lasă noapte și uitare,
Și hergheliile în zare
Dispar.

Un cântec, prelungit agale,
Răsună trist din vale-n vale,
Îngână dragoste cu jale,
Și rar

În stoluri lungi se-duc cucoare...
Iar după nori sfios răsare
O lună, parcă de ninsoare,
Și-o stea.

Și brumă de argint se lasă...
Ce albă-i stepa mătăsoasă !
E oare-n lume vreo mireasă
Ca ea ?

VIII

Pe șesul nins fără ninsoare,
Cresc codri desfrunziți sub lună,
Sau suliți, pîlcuri, se adună
Pe stepă oare ?

O, suflete, te prind călării !
O, suflet, tremură, căci iată
Cum vin prin iarba nearată
Haiducii zării.

Cazacii, vîntul : cot la cot...
Cazacii : scară lingă scară,
Vîrtej, potop... cu sulii ară
Văzduhul tot...

O, suflet, vînător de vise,
Te lasă-n urma nălucirii
Pe stepele închipuirii
Întredeschise.

IX

Pe stepa legănată de vîntul primăverii
Legăți-vă iubirea de inimi și de șea,
Ca o dorință surdă, pitită, a panterii
Cînd vede cerbul negru pe cîmpul alb de nea.

La pîndă, la pîndă,
Oigur lingă Oigur !
Și stepa împrejur
Cu iarba ei plăpîndă...
La pîndă, Oigur !

Pe stepa nemișcată sub jar aprins de vară,
Legați-vă izbînda de suflet și de-oblînc,
O, cei de-un neam cu lupii ce-n liniștea lunară
Pornesc pe stepa largă de dorul ei adînc.

Călare, călare,
Oigur lîngă Oigur !
Și stepa împrejur
Sporind din zare-n zare...
Călare, Oigur !

Pe stepa argintată de bruma toamnei sure,
Legați-vă norocul de inimi și de șea.
Uitați că-n zbor săgeata veni-va să vi-l fure,
O, voi, stăpîni morții, dar stăpîniți de ea.

'Nainte, 'nainte,
Oigur lîngă Oigur !
Și stepa împrejur
Cu visul ei fierbinte...
'Nainte, Oigur !

Pe stepa troienită de-a iernilor urgie,
Legați-vă mormîntul de suflet și de-oblînc,
Cînd corbii de pe ceruri de sînge reînvie,
Întunecînd amurgul cu norul lor adînc.

La moarte, la moarte,
Oigur lângă Oigur !
Cînd stepa împrejur
La toți ni se împarte,
La moarte, Oigur !

X

Mi-ai ars coliba de cioban,
Și turmele mi le-ai răpit,
Strămoșii mi i-ai necinstit,
Iubita tu mi-ai pîngărit,
O, Timur Khan !

De-un neam acum cu lupul sur,
Trăiesc ca lupul pe pămînt.
Azvîrl din arcu meu răsfrînt,
Urlînd, săgeata mea în vînt,
O, Khan Timùr !

De trece-n zare vreun chervan,
Îl jăfuiesc după-al meu plac.
Ce-mi pasă dacă-n iarbă zac
Atîția morți pentr-un cazac,
O, Timur Khan !

Va răsări și ziua, jur,
În fața mea cînd tu vei sta,
Cînd ghioaga mea și ghioaga ta
Cu dor de sînge vor lupta,
O, Khan Timùr !

Dar nenfrînatul meu cîrlan
Goni-va negru-ți armăsar.
Obrazul tău va fi de var,
Și pieptu-ți roșu ca un jar,
O, Tîmur Khan !

Și stepa toată împrejur
La strigătu-mi va tresări...
Cu dînsa, slobod, m-oi iubi,
Uitînd de oasele-ți pustii,
O, Khan Tîmûr !

XI

Înmlădierea largă a stepelor oigure
— Întrecerea nebună de iarbă și de cer —
Ce-n zori de zi se naște cu freamăt de pădure
Și prin amurguri scade armonizînd murmure,
Dorința mea de ducă și calul meu o cer.

Plugarii să rămîină în strîmtele bordeie !
Tu, suflet fără margini, spre nesfîrșit mă du
Pe stepa legănată de-nalte graminee,
Căci numai stepa poate nomadului să deie
Beția voiniciei ce-n ziduri se pierdu.

Cazac rănit de moarte, cu sîngerîndă rană,
Călare ostășește de sulii biruit,
Nu vreau culcușul, țeapăn întins sub sfînta strană,
Sub crucea prăvălită, greoaie ca o stană,
Ci iarba vreau să-mi cînte cu val neliniștit.

Din huma mea trupească să crească-albaștri scali
Cînd gîndul lunii suie pe ceruri sinilii...
Și poate printre stele vor căuta nogaii
— Povestitori de basme și păstorindu-și caii —
Privirea mea stelară veghind pe herghelii.

XII

Noapte pe stepă

Greierii

Țîrîie greieri.

Cîrd de cocori

Țipă cocorii.

Amurgul

Amurgul ce moare : cer numai și zare.

Vîntul

Vînt nebunatec, sălbatec.

Norii

Trec norii :

Repezi corăbii prin limpede aer
Pierind.

Iarba stepei

Freamăt de aripi, șoptire și vaier
Se-ntind.

Stepa

Și stepa boltită în zare ca marea,
Și stepa uitată revarsă uitarea.

Noaptea ce vine

Chervanul se-oprește. Adorm călătorii,
Și focul trosnește.

Cîrd de cocori de departe

Țipă cocorii...

Călăuza cămilelor cîntă spre ziuă

Cămilele calcă pe stepe,
Ca valuri pe mare.
Se leagănă stepele noastre,
Ca apele mării.

Un foc scînteiază pe stepe,
Ca steaua pe mare.
Sărate sînt stepele noastre,
Ca apele mării.

Și cortul albește pe stepe,
Ca pînza pe mare.
Tăcute sînt stepele noastre,
Ca apele mării.

Și vise se-nalță pe stepe,
Ca păsări pe mare.
Larg freamătă inima noastră,
Ca apele mării.

1900

1901

1902

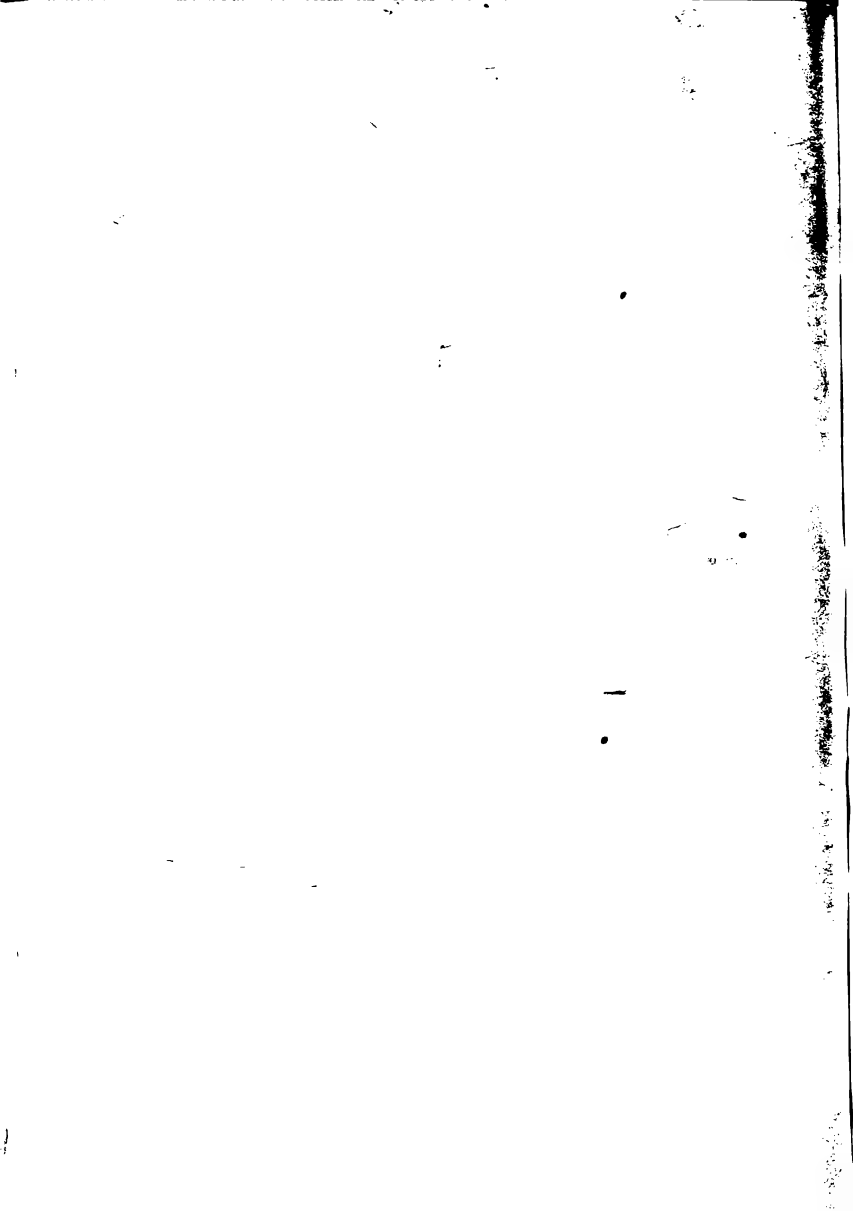
1903

1904

1905

AMĂGIRI

1914—1916

PE CLAIE

Întinși pe floarea fînului, pe claie
Visăm în miezul nopților de vară...

Prin ramuri răsturnate vîntul trece
Cu glas de val rostogolit departe...
Sub noi e cerul limpede, ca marea
Zărită pe-nnoptate printre ramuri,
Cu stelele, fanaluri de corăbii,
Aprinse-n port de mîna înserării.
Spre alt liman plutește fiecare :
Din mersul ei urzind eternă lege,
Și dintr-un glob de lacrimi și de tină,
Creînd pe cer deplină frumusețe.
Ce-mi pasă dacă-n ele tragedia
Pămîntului, tăcut se desfășoară.
De stele sus, ce-mi pasă — cînd e steaua
În ochii tăi și pe țării lumină.

PESCARUL

Sub stele, ce străbat cleștarul nopții
Și-nvie luciul apei, iazul este
Un cer visat de sălcii credincioase,
Îngenuncheate pentru rugăciune.
O lotcă se desprinde-ncet. Lopata
Ei cade cadențînd singurătatea.

— Pescare, ce îndrumi din vîslă luntrea
Pe-un iaz cu stele sau pe-un cer cu nuferi
Și stai încovoiat ca sub o cruce,
Ridică-te-n picioare ! Fii profetul
Semeț, ce-azvîrle tuturor cuvîntul
Și pescuiește-n suflete vecia.
Năvodul tău desface-l — îl aruncă !

Ai prins luceafărul din cer ! Scînteie
Cu solzi de-argint, tremurător în plasă.
Și stea cu stea în juru-i, înstelarea :
În bură și-n ninsoare de lumină,
În picături de ploaie sclipitoare,
În grindină tăcută de luceferi,
Prin plasa ta, pescare, se adună.

Revine lotca-n țarm. În zori lopata
Ei cade întristînd singurătatea.

E zi. Pe iaz s-a resfirat cununa
De nuferi albi, bătută-n stele de-aur...
La mal un om își trage plasa goală,
Și stă încovoiat ca pentru rugă.

TREI CĂLĂRI

Cînd pe turlile cetății medievale
Flori de umbră, liniștite, s-au lăsat,
Sună tropot și răsună-n vale
Ca un cîntec bătrînesc și măsurat.

Trec sub porțile boltite din cetate,
Pe-un cal negru, pe-un cal alb și pe-un cal murg,
Trei călări cu suflete ciudate
Și cu umbrele lungite de amurg.

Au pornit cu noaptea largă înaintea :
Cîntă unul ca și soarele în zori,
Altul ca-nserarea pe morminte
Părăsite de iubire și de flori.

Dar al treilea cuvinte de lumină
Și de umbră nu rostește, ci, tăcut,
Își ascultă inima lui plină
De nădejdea și durerea din trecut.

CLOPOT

Ne va lăsa iubirea mea, iubirea ta...
O, clopot trist, profetizînd cu glas de Christ.

Mă doare-un gînd : nu pe-al meu rug va fi plăpînd
Al tău trup sfînt, pecetluit și neînfrînt.

Iubita mea, cu anii noi ne vom uita...
Acuma vii, iluzii s-or mai veșteji.

Domol, ce val sentimental te va juca,
Cînd prin uitări și înnoptări voi ancora ?...

THULE

Prin cleștarul apei limpezi, cînd amurgul o desfide,
Cresc din adîncimea umbrei turle nalte de mărgean.
Un oraș-nălucă doarme ancorat în ocean
Pe limanul madreporic al apusei Atlantide.

Sub eflorescența algei cu mișcare de reptil,
Reapare amăgirea unui Thule singuratic :
Thule, unde visul nordic adumbrise visul atic,
Cînd Tristan visa alături de Endimion copil.

Ce pescuitor de doruri scufundate și de scule,
Renăscut din spuma mării printre jocuri de delfin,
Suflete, îți va aduce din vînatul lui marin,
Irizată de talazuri, cupa regelui din Thule ?...

NAUFRAGIATUL

Drumul lui trezind spirale în repaosul profund,
Cobora cu ochi de sticlă, alb ca varul, prin pereții
De calcare unde, n umbră, alipiți de veci, bureții
Își mișcau pădurea vie pe abise fără fund.

Se-afunda încet, cu calmul putrezitelor carene,
Care-și duc în voie marfă, căpitani și mateloți,
Pribeșind în oceane, fără cîrme și piloți...
Cobora lipsit de brațul așteptatelor sirene.

Și pe cînd treceau deasupra, sus, în goana unui port
— Ca un zbor ușor de umbre peste cîmpuri elizee —
Caravelele-mpînzite în suflări de alizee...
Se-afunda prin întuneric nepăsarea unui mort.

CIOCÎRLIA

Palpită lămpi, spre ziuă stingându-se. La geam
Privești nemărginirea orașului, din care
Ce ieri se naște astăzi în uruit de care...
Orașul unde-n vremuri alătura plîngeam

În gama monotonă de fabrici și de uliți,
Ce zilnic răspîndește și iar absoarbe-n ea
Aceeși omenească silință ce nu vrea
Să frîngă pentru vise biruitoare sulți.

Afară străduința noroadelor se-mbată
Lovind pe nicovală metalul dur și clar —
Și pulsul surd al muncii începe iar să bată
În piepturi și-n motoare : nostalgic, ritmic, rar.

Dar sus, sus prin spirale de fum, spre răsărit
Se-nalță-un zbor și suie pe scări de armonie.
Cetatea-n trepidare de fier n-a bănuț
Că, slobod, sparge cerul un vîers de ciocîrlie.

Cînd singur, pururi singur, te-ncerci în zori de zile
Să prinzi scînteii de versuri cu griji de alchimist :
Presari cenușă numai, pe înnegrite file...
O, aripi spre lumină ! O, lut masiv și trist !

RODUL MĂRII

Mi-ai cerut, privind talazul nebrăzdat de nici o navă,
Unde-și moaie doar aripa zborul unui elcovan,
Să-ți aduc din fundul mării, ca pescarul năzdrăvan,
O minune să desfete nostalgia ta bolnavă.

Și prin valuri translucide cu vibrații de fosfor,
Unde tremură sargasul și se-nalță goemonii,
Lângă stelele de mare cu-nflorirea anemonii,
Scufundat-am în adâncuri dorul meu lampadofor.

Cu lumina într-o mână și într-alta cu tridentul,
Gol, purtînd în ochi iubirea și năvodul între dinți,
Dar purtat de amăgirea unei veșnice credinți,
A lăsat să-l năpădească și să-l tragă-n fund curentul.

Pescui ursine rare, mărgărint cu luci de stea,
Pe nisipuri fabuloase ca grădinile Golcundei,
Cînd, cu soarele, din zare vine cavalcada undei
Cu penășuri de lumină și cu coamele de nea...

Și culese flori de nufăr — ce pe țărm erau meduze —
Scoici trandafirii ursite s-aibă farmec feminin,
Cînd în adumbrirea zilei valul mării e senin
Și în limpeziri de vise formele devin confuze.

Lumină smaraldul arctic sub ghețarul triumfal,
Duse plasa în azurul însoritelor escale
Și din apa nemișcată pînă-n ape tropicale
Toate mările cuprinse le aprinse val cu val.

Răscolind prin oceane irizatele vitrine
Cu crângi roșii de coraliu și cu alb mărgăritar,
Dorul meu și-a tras năvodul din talaze pentru tine —
Dar în el găsit-ai numai sarea lacrimiei ca dar.

FEREASTRA PE MARE

Fereastra ta deschisă e pe mare,
Visarea mea pe ape se deschide...

Pe mare trec trei păsări mari și țipă...
În pene albe poartă fremătarea
Furtunii prin catarge împânzite.
Cu vînt se umflă larga lor aripă.
Te du cu noi ! — Nădejdea mea îmi țipă.
Și Vis și Dor îmi strigă-n cor : „Pornește !
Întinde-n vînturi pene de zăpadă.
Te du prin țara norilor de spume.
Înalță-te spre ultima Pleiadă
Și cupa ta trupească o sfărîmă
De țărnul șters al ultimului Thule.
Plutește-n larguri singur tu cu zborul,
De dragul lui și-al vîntului din aripi !“

Pe ceruri pier trei umbre mari în noapte...

Iubito, lîngă mine stai și marea
Îți cîntă-ncet, și tace trist, și-n șoapte
Se plînge iar, și tace iar, și cîntă.

Fereastra ta deschisă e pe mare...

GHEȚARUL

Răsare a Polului magică stea
Pe albe pustiuri de gheață,
Și-n noapte, de țărmuri cuprinse de nea
Verzi valuri vuind se agață.

Răsună ghețarul cu ropot prelung,
Cînd apele dau să-l pătrundă,
Prin somnul zăpezii chemări îi ajung
Rostite din undă în undă :

— „Departe e marea cu val de smarald
Spre care vîslează năierii.
Murmură talazul și-n aerul cald
Șoptesc foșnitori palmierii.

Trec păsări cu pene albastre, în stol,
Umbrind străvezia oglindă,
În cercuri răzlețe atol și atol
Se-ncearcă zadarnic s-o prindă.

Cresc poame de aur, rodesc, apoi cad
Pe iarbă culese de vînturi
În insuli grădine, ce tainice scad
Prin zări : plutitoare pămînturi."

Lung geme ghețarul ; să plece ar vrea
Spre marea de-a pururi senină,
Dar frigul îl leagă ; a Polului stea
Îl ține cu lanț de lumină.

Și gerul trosnește de dorul etern
A soarelui țară să vadă.
Năprasnic se zbate : din albul infern
Se rupe un pisc de zăpadă.

E slobod și drumul se-ntinde spre Sud !
E slobod pe sloboda mare !
Prin spumă de valuri, cu creștetul ud
Despică o nouă cărare...

Depart, pe marea cu val de smarald
Se-nalță un sloi de ninsoare.
Fantastica navă în aerul cald
Descrește sub flăcări de soare...

Vin pasări cu pene albastre, alin
Umbrind străvezia făptură,
Pe care de-acuma cu farmec deplin
Și visul, și moartea o fură.

PORNIRE

Se-nalță soarele din mare
Nebiruit.
Ghețarii se aprind în zare
Și ard ca flăcări de serbare,
Spre răsărit.

Înalte valuri se destramă
Pe țărm săpat.
Năieri, luați barda ce sfaramă !
Vă puneți coiful de aramă,
Înaripat.

Pe bărci cu cai sculptați în proră,
Cabrînd în vînt,
Noi vom porni prin auroră,
Cînd marea rîde și e soră
Cu larg avînt.

În ritmul vîslei mînuite
De lopătari,
Visa-vom ape nesfîrșite
Cu insule necucerite
De alți barbari...

PĂRĂSIRE

Lungi stoluri grăbite țin calea spre Nord ;
Trist ele țipă.
Departe, amurgul azvîrle-n fiord
Aur, o clipă.

Pătate de umbră dorm apele verzi,
Moarte pe mare.
Cu ochii nostalgici de-a pururea pierzi
Țărml din zare.

De zile lăsat-am valul nomad
Tot să ne ducă —
Azi de zăpada umbrită de brad,
Dor ne apucă,

Și buciumul nostru și-aruncă păgîn
Glasul pe unde...
Doar țăpăt de păsări, pe noapte stăpîn,
Jalnic răspunde.

DIN BRE TANIA

Căsuțele cetăților bre tone,
Cu spate-adus și șoapte guturale,
Se-nclină-n umbra naltei catedrale.

În zori de zi se împânzește marea.
Prin neguri zăbrelite de lumină,
Bat clopote, blăjine, în surdină.

Nevestele pescarilor ce pleacă
Nu se bocesc, nu flutură batiste,
Simțind prelung cum se golește zarea.

Și în amurg, purtînd copilu-n brațe,
Mai stau pe țărmul mărilor bre tone,
Ca pe vitralii ștersele Madone.

DEPARTE

Departe, undeva, sînt porturi ce aşteaptă...
Pe mări, ca păsări albe corăbii se îndreaptă.

Pe ţărmuri, undeva, se-nalţă palmierii...
Se-naripează pînza în vîntul primăverii.

La poluri, undeva, gheţari sînt şi morene...
Ce vise cheamă zborul corsarelor carene?

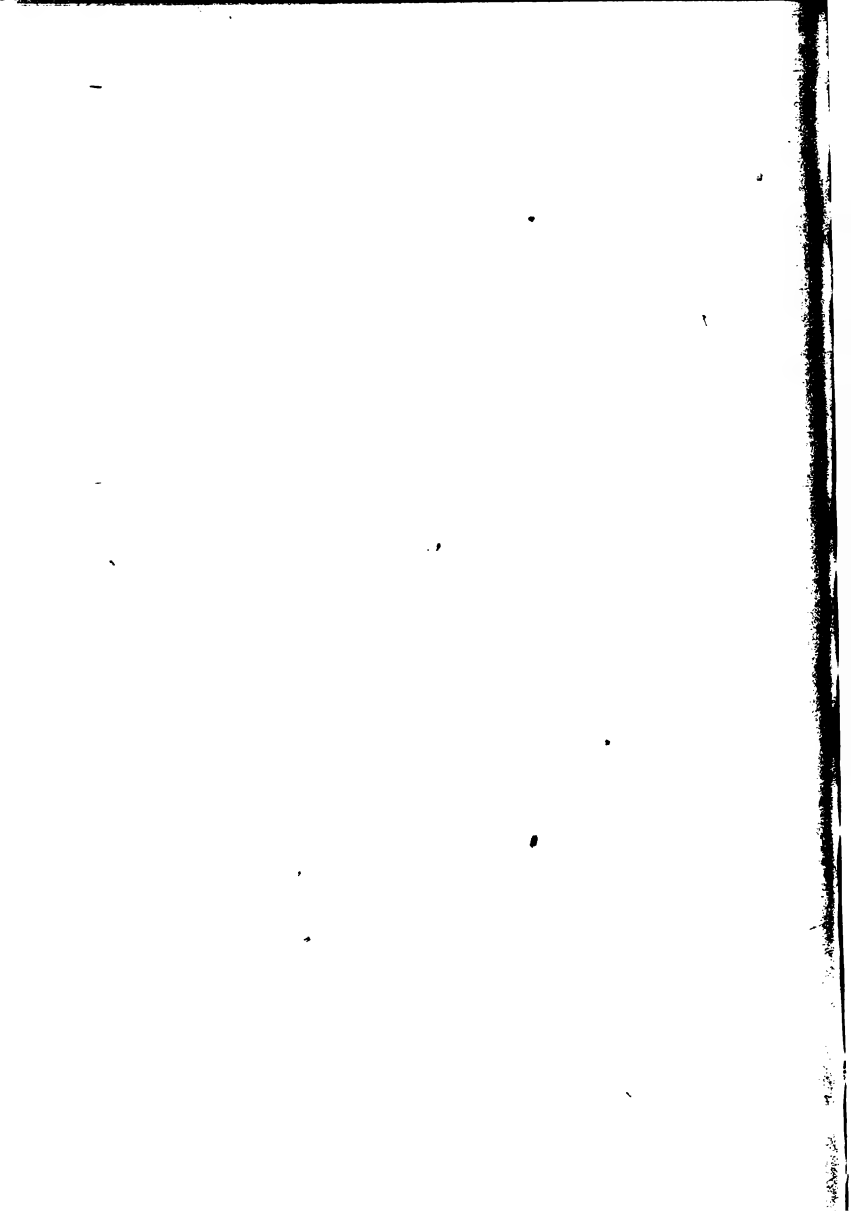
Ning aur, undeva, pădurile mimozii...
În galbena-nnoptare mai stau visînd matrozii.

Prin insuli, undeva, creole au ochi strănii...
Pe punte tot veghează, sub lună, căpitanii.

O, ţara, undeva, a basmelor arabe !...
Îmbătrînesc piloţii cătînd în astrolabe.

Golconda, undeva, Formoza, dorm sub stele...
E greu în inimi dorul și ancorele-s grele.

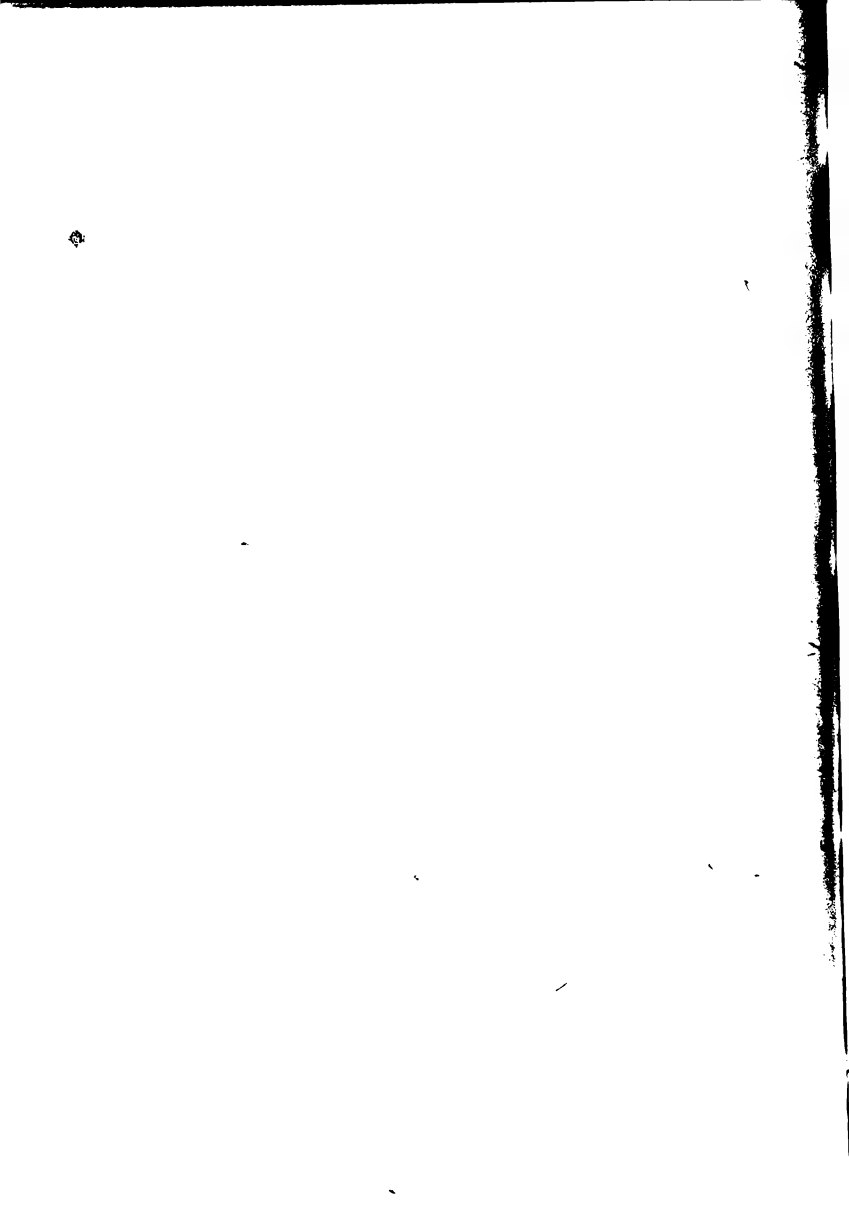
Răsare, undeva, Ofirul — ce departe...
Sînt morți conquistatorii, galerele sînt sparte.

GRĂDINA ÎNTRE ZIDURI

1916—1918

*Știu bine, cei de-așară văd ziduri cenușii,
Nebănuind grădina în care m-am înbis —
Dar pentru tine singur, ce nu poți să nu vii,
Copacii mei din suflet spre ceruri i-am trimis.*

SOLIA CĂPRIOAREI

...Dar netezind alene al rochiei larg fald,
Domnița-nlănțuită de vrăji medievale,
Sub desflorirea serii ce-n juru-i se prăvale,
Ascultă căprioara sosită ca herald.

— „Cuprinde-mă, domniță, cu brațul mic și cald,
Și să pornim... Nuntașii au poposit în vale.
Viața te așteaptă cu surle și chimvale,
Și vreau în ea și visul, și ochii să ți-i scald.”

Domnița îi răspunde : — „Le spune, dulce crainic :
«Domnița mulțumește străinilor ce-o vor,
Dar simte-n astă seară că visul e mai trainic,

Nedepășind sfielnic grădina între ziduri
Cu pajiștea mai moale ca lîna din covor,
Mai verde decît fierea pe smălțuite bliduri.»”

BALTA

**Coclindu-și putregaiul și apele amare,
Zărirăm în arșița cumplită de amiază
Pe Bărăgan, departe, lucirea unui iaz :
Opală moartă prinsă într-un inel de sare.**

Ți-am spus pe țarmu-i : — „Balta aceasta
mă-nfioară.
Nu tremură pe dînsa nici cer, nici nor, nici zbor,
Și sub povara sură și grea de cositor
Oglinda ei nu simte lumina din afară.

Nici salcia pe maluri frunzișul nu și-l plînge,
Nici nufărul pe apă nu rîde alb în stuf.
Pe maluri ning scaieții zadarnicul lor puf,
Pe apă ca un blestem pustiul se răsfrînge...”

Lumina serii însă se răspîndi pe iaz,
Și se făcu din apa murdară o grădină
În care cresc din fire și pete de lumină
Zambile, și lalele, și roze de Șiraz.

Și cînd albastrul nopții ne-aduse micșunele
Pe pajiștile apei și lin le-a răsfirat,
Cînd cerul, pentru clipa de taină, și-a lăsat
Pe-aleile lichide prundișul alb de stele,

Noi în genunchi căzurăm...

Petale cu petale,

Din balta cea mai tristă grădină ai făcut.

O, Doamne, înflorește și bietul nostru lut

Cu raza pogorîță din darurile tale.

TREI ÎNGERI

Trei îngeri zboară-n asfințit.
Doi tac și unul a grăit :

— „E liniștea atît de mare...
Aud cum se deschide-o floare.“

Trei îngeri zboară-n asfințit.
Doi tac și unul a șoptit :

— „E liniștea atît de sfîntă...
Aud cum stelele își cîntă.“

Trei îngeri zboară-n asfințit.
Toți tac și unul s-a gîndit :

„Ce zgomote înfricoșate...
Aud o inimă cum bate.“

CA SĂ SUIM LA TINE

Ca să suim la tine, rămî-n vale casa,
Azi sufletul ne cere desăvîrșitul cuib.
Să părăsim ceaslovul, mătaniile, rasa,
Și rugile cu care icoanele-mi îmbuib.

Ca să suim la tine, să stăm ca și natura
În răsărit de soare ; să fim curați și goi
Ca plopul din lumină ce-și mișcă frunzătura,
Ca zborul fără umbră al unui pițigoi.

Ca să suim la tine, să mergem dimineața,
Cînd limpede e cerul prin ramuri, ca un lac,
Ca răutatea noastră să piară ca și ceața
Sub razele ce-n sulii pe smîrcuri se desfac.

Ca să suim la tine, să trecem prin livadă
Și să ne ningă floarea de zarzăr și de prun —
Ca sufletul, pe munte, cînd schitul o să-l vadă,
Sub boltă să se-ascundă cu aripi de lăstun.

PĂSĂRI PE MARE

Privirea ta deschisă e pe mare,
Visarea mea pe ape se deschide...

Pe mare trec trei păsări mari și țipă.

În pene albe poartă fremătarea
Furtunii prin catarge împînzite.
În vînt se umflă larga lor aripă.

Pe ceruri pier trei umbre mari în noapte.

Privirea ta deschisă e pe mare...

FURNICA

În liniștea de aur a serii, omul ară...
Și plugul greu, și boii, și el par jucării
De lemn pe șahul negru și verde din câmpii :
Deasupra lor domnește un cer de primăvară.

În brazda răsturnată, din care germinară
Atâtea azimi albe — dar pentru alți copii,
Adânc înfige fierul, și-n gânduri cenușii
Se oprește, frînt în două de truda seculară.

Dar n-a văzut alături, tovarășă mai mică,
Pe-o iarbă, cum își duce necazul o furnică,
Precum nici ea într-însul n-a bănuit un zeu.

Și-acum cînd noaptea șterge furnică, om și zare,
Nici unul nu presimte în cer pe Dumnezeu
Ce ară, orb ca dînșii, întinsa înstelare.

OBLONUL

Cînd pentru mine ceasul de somn bătuse iar,
Cînd lampa din odaia copilului ieșise,
Lăsîndu-mă în umbra obloanelor închise,
Ducînd cu dînsa ziua cu chip familiar,

Cînd, singur pe al nopții necunoscut hotar,
Simțeam — cu ce durere ! — că tot mă părăsise
Și adormeam departe de ce avusem, mi se
Umpleau de lacrimi ochii și pieptul de amar.

Dar mă trezeam deodată zîmbind în dimineață,
Căci, deschizînd oblonul, părinții mei c-un semn
Îmi dăruiau o lume de-azur și de verdeață.

Azi mă gîndesc la noaptea coșciugului de lemn,
La tatăl meu din ceruri, la mîna ce-o să vie
Să-mi dea, crăpînd mormîntul, lumina pe vecie.

PLOPUL

Născut din țarină spre cer se-avîntă
Ca un izvor de ramuri și de foi...
Și doru-l mîna, norilor, spre voi,
Dar lutul rădăcina-i înmormîntă.

Vioară e — și-n vîntul serii cîntă.
Ce suflet plînge în buștean greoi?
Ce gînd de aur pierde prin noroi,
Căzîndu-i frunza, aripa lui frîntă?

Cînd va suna a morții grea secure,
Atuncea doar, din lemnul de pădure,
Din flăcări fumul alb o să învie

Plutînd senin pe-al cerurilor larg...
Sînt, Doamne, plopul cel legat de glie
Întins spre infinit ca un catarg.

SEARĂ LA MIORCANI

Ieși din satul alb și vino să vedem ca de pe plajă
Cum, lățindu-și unduirea, urcă unduind pământul,
Largul ocean pacific ce-și încremeni avântul.
Suflete, privește bine și de-acuma ține strajă,
Căci coboară înserarea și ne bate-n față vîntul.

Ritmic, lanuri nesfîrșite mișcînd valul lor de spice,
Îl pornesc din capul zării ca să-l frîngă-n cap de sat ;
Îl izbesc de-un dig de cridă, îndîrjit și îndesat ;
Îl respiră printre case, ce se-ncearcă să-l despice,
Și-n ogrăzi îmbălărite, străbătînd, l-au revărsat.

Ca un far de piatră, turnul, dîrz biserica-și ridică.
Clopotul de seară-i paznic veșnic trist și veșnic treaz...
O cireadă răzlețită la pășune pe islaz,
Pare-un stol de păsări albe ce se lasă fără frică
În furtuni, pe pieptul verde al înaltului talaz.

De praf alb umflîndu-și pînza pe albastrul depărtării
Navighează șarabane : repezi luntri de pescar,
Și în urmă fuge drumul, ca o pîrtie de var
Peste valuri, spre coșare potmolite-n largul țării,
Ca vapoare părăsite de demult de marinar.

Și păreați în miezul serii, ce conturul vă-necase,
Voi, înalte ierbi cosite, voi, sulfine mici, și voi,
Flori de câmp neadunate și culcate în trifoi :
Alge verzi și anemone palide și lungi sargase,
Înșirate pe nisipuri de-al refluxului și-voi.

Dar țărani, cu grebla-n mână, adunară goemonul,
Lîng-o mare de fînețe, pe un țărm închiptuit.
Și un clopot, de departe, de vecernii a vuit,
Și din port în port plutește și se înmulțește zvonul,
Și treptat, din undă-n undă, cîntecul s-a mîntuit.

Se-nnoptează... și cîmpia își ascunde oceanul...
Suflete, ce-n scoica nopții ești bolnavul mărgărit,
Pentru pămîntene drumuri orice suflet e oprit,
Dar privește cu nesațiu, de o dată, la limanul
Oceanului ce-acuma transparența și-a mărit.

Fără valuri, fără maluri și cu luciu de fosfor,
Peste tine își boltește limpezimea ideală
Marea cea adevărată, nălucită și reală,
Unde trupul nu mai este pentru visuri necrofor,
Unde inima nu minte, unde dorul nu înșeală.

Liniște desăvîrșită... Cu lumina ei verzuie
Pîlpîie în farul umbrei, pe un țărm divin, o stea
Și desfășurîndu-și pînza, norul, nemaivîrînd să stea,
În chip falnic de galeră spre țării încet se suie...
Dar galera se scufundă și rămîne numai ea.

Suflete, te pregătește, vîntul serii bate încă...
Ce corăbii ne vor duce, vis și trup, la Dumnezeu ?
Clopotul de seară sună de plecare și mereu
Faruri noi se-aprind în stele pe un țărm de crez și stîncă,
Pe un țărm la care poate n-o s-ajungi nici tu, nici eu.

CĂLĂTORUL

Ai fost, ne spui, prin insuli cu nume spaniole
Și ai iubit creola și verzii papagai,
Și inima, din mare în mare, ți-o legai
Cînd înfloreau catarge cu pînzele : eorole.

Ce mi-e călătoria și-al mărilor amar
Și insula rodită cu palme și banane —
Mă vezi pornit de-acuma pe alte oceane
Spre portul unde n-afli nici vas, nici marinar.

Mi-am îmbarcat destinul pe calea cea mai lungă
Spre țărmul ce nu poartă un nume în atlas.
Corăbiilor tale, mereu gonind, le las
Zadarnica strădanie în nicăieri s-ajungă.

Dar de te joci de-a mingea cu globul — pasu-mi știe,
El singur, să lărgească ogorul strămoșesc,
Și cumpăna veciei în suflet mi-o găsesc
De-mi ancorează-n zare Carpații pe moșie.

SOLDAȚI DE PLUMB...

Soldați de plumb... o, toată copilăria, cînd
Cu blonde plete, hatmani, desfășuram grămadă
Eroii fără moarte, uitați în cîte-o ladă,
Vitejii fără teamă în nemișcatul rînd.

Iar noi, copii cu săbii de lemn, porneam la sfadă
Purtînd ca steag ștergare în soare fluturînd.
Ce trîntă, ce bătaie sub duzii din livadă !
Și după bătălie cîți morți fugeau rîzînd...

O, unde ți-e războiul, nevinovată vreme !
Acuma lupta urlă și rana ruptă geme
Și morții mor aievea iubirilor din țară.

Ce zeu-copil se-aplecă pe oameni-jucării
Și seara, răsturnîndu-i în negrele cutii,
Îngroapă în tranșee păpușile de ceară ?

PE ARGEŞ ÎN SUS

1918—1923

CTITORII

Acolo unde-n Argeș se varsă Rîul Doamnei
Și murmură pe ape copilăria mea,
Ca Negru-vodă, care descălecînd venea,
Mi-am ctitorit viața pe dealurile toamnei.

Prin viile de aur ca banii dintr-o salbă
Pe al colinei mele împodobit pieptar,
Închis-am fericirea în strîmtul ei hotar
De nuci bogați în umbră, umbrind o casă albă.

Acolo,-n pacea nopții, pe drumuri de podgorii,
Am mers tăcut alături de carele cu boi,
Cînd neaua lunii ninge pe sălcii în zăvoi,
Cînd șopotește valea de cîntecele morii.

Las altora tot globul terestru ca o minge,
Eu am rămas în paza pridvorului străbun,
Ca să culeg cu ochii livezile de prun
Cînd alb Negoitul, toamna, de ceruri se atinge.

Și tot visînd la vremea cînd înfloriră teii,
Pe cînd îmbracă țara al iernii alb suman,
Să deslușesc cum piere trecutul, an cu an,
Pe drumuri depărtate sunîndu-și clopoțeli.

Să stau, pe cînd afară se stinge orice șoaptă,
Privind cenușa caldă din vatra mea, de-acum —
Și să aud deodată, cu-nfiorare, cum
Trosnește amintirea ca o castană coaptă.

INCHINARE

Priveliște menită să-mi fie o psaltire,
Întîia mea credință și ultimul meu scut,
Moșie aurită de-amurg și de-amintire,
Deal albăstrit de lună, de dor și de trecut.

Florică, înflorită în mai ca o mireasă,
Tu, care legi în toamnă un rod de orice ram,
Întinde peste mine un văl de frunză deasă,
Primește iar la sînu-ți copilul ce eram.

Aleea mi-o deschide cu brațele de mamă
Ca să mă culc în casa din deal, la pieptul tău.
Fii pentru mine sfînta icoană ce din ramă
Alină lin feciorul risipitor și rău.

Am rătăcit pe piatra cetăților haine
Și m-am jucat cu anii cum alții zvîrlă mingi...
Tu, numai, păstrătoare a zilelor mezine,
Mai poți cu-a lor lumină pierdută să m-atingi.

Fii pentru regăsitul o mînăstire vie
În care amintirea aprinde lumînări
Și unde, pe o tîmplă de umbră, reînvie
Ochi cunoscuți, luceferi ieșind din înnoptări...

Nu vezi suind poteca pe dealul din Florica,
Cu ochi de tinerețe și păr frumos de nea,
Cum trece spre mormîntul bunicului, bunica,
Ținînd ca ieri de mînă copilăria mea ?

N-auzi, atît de-aproape, dar parcă-n altă țară,
Și rîsul meu zburdalnic și glasul ei blajin ?
Nu simți sporind dorința și dulce, și amară
De-a reveni mai iute la cel dintîi cămin ?...

Cu ochi de altădată, cu degetul pe buze :
— Așa cum se cuvine în preajmă de mormînt —
Vă voi urma, curate și albe călăuze,
Spre cel mai drag, mai trainic și sufletesc pămînt.

FLORICA

Aici își îngropară bunicii mei copila,
În loc ferit de-arșiță, de viscol și de vînt.
Colinei închinată iubitul ei mormînt,
Legînd de dealul rodnic și numele și-argila

Și vremea prea fugară și fragedul destin
Al celei ce fusese — abia o zi — Florica...
Azi, de fetița moartă noi nu mai știm nimica ;
Dar cînd acum Florica, în soare aprilin,

Etern reînflorește, ceva în piept mă doare,
Privind cum prinde raza cu fermecatu-i fir
O fașă de bobocul plăpînd de trandafir
Și-un zîmbet de lumină de fiecare floare.

Un zîmbet ce odată trăia pe buza ei...
Și mă-nfior la gîndul păgîn și la credința
Că trebuie naturii să-i altoiești ființa —
Pămîntul să palpitate ca inima, de vrei.

MORMINTUL

De n-ar fi mușchiul crucii, vedeam un pat de flori
Gătit sub bolta verde și vie a pădurii.
Ai adormit în raiul din slovele scripturii,
Tu, ce-odihnești la umbră de codri șoptitori.

Te-ai cununat cu moartea ca-n basmul Mioriței,
Păstorule de oameni, bunicule ! Acum
Ești zumzet de albine și-mprăștiat parfum
În via îmbătată de înflorirea viței.

Te-a biruit pământul, dar l-ai însuflețit
Și l-a pătruns iubirea-ți de țară, ca semința.
Stejarilor prieteni le-ai dăruit ființa
Și sîngele, ce curge cu seva înfrățit.

Orice copac din juru-mi îl simt că mi-e părinte,
Cu cea din urmă iarbă de mult am legămînt.
De dincolo de oameni, de timp și de mormînt,
Un ram se-apleacă tainic să mă binecuvinte.

VÎRFUL DEALULUI

Cu-o singură sforțare-ncordînd vînjosu-i umăr
— Un uriaș urcîndu-și poverile ce-l strîng —
Pletosul deal, din vale sui cu vii și crîng
Ca să-și revadă țara cu sate fără număr,

Cu casele : mioare, și turlele : păstori,
Ce-au coborît pe verdea cîmpie argeșană,
Cu drumul ce-nsoțește înceata caravană
De sălcii plîngătoare și plopi pribegitori ;

Ținutul unde seara din lunci și din zăvoaie,
Ca și argintul sprinten, viu apele sclipesc,
Și unde clarul cîntec de clopot creștinesc
Apropie colina de-a cerului văpaie.

O, vîrf de deal ! O, capăt liniștitor de drum !
Opresc aicea pasul și îmi dezleg privirea,
Cînd prin amurg se-nalță, visînd nemărginirea,
Din fiecare casă un crin înalt de fum.

ÎN VIE

Tot mai miroase via a tămîios și coarnă,
Mustos a piersici coapte și crud a foi de nuc...
Vezi, din zăvoi sitarii spre alte veri se duc ;
Ce vrea cu mine toamna, pe dealuri de mă-ntoarnă ?

Nu e amurgul încă, dar ziua e pe rod,
Și soarele de aur dă-n pîrg ca o gutuie.
Acum — omidă neagră — spre poama lui se suie
Tîrîș, un tren de marfă pe-al Argeșului pod.

Cu galben și cu roșu își coase codrul iia.
Prin foi lumina zboară ca ȳiespi de chihlibar.
O ghionoaie toacă într-un agud și, rar,
Ca un ecou al toamnei răspunde tocălia...

S-a dus. Și iarăși sună... și tace. Dar aud
— Ecou ce adormise și-a treșărit deodată —
În inimă cum prinde o toacă-ncet să bată
Lovind în amintire ca pasărea-n agud.

CASTANUL CEL MARE

Se zbate Strîmbă-lemne cumplit în pomul zdravăn,
Cu brațe noduroase și cu athletic trunchi
Înțelenit în vie, deși pîn' la genunchi
I s-a urcat, cu-ncetul, pămîntul gras și reavăn.

Dar toamna, sub rodire încununat cu spini,
Și-n noapte plin de pace, de păsări și de stele,
Ca grindina sloboade castanele lui grele
Și, -nseninat, primește pe creștetu-i lumini.

Castanul între struguri și-a înțeles menirea :
Ce-am căutat pe drumuri, găsește stînd pe loc,
Și, adîncind pămîntul aceluiași noroc,
Cu zeci de ramuri ține în brațe fericirea.

Mă simt, Florică, -n preajmă-i atîta de sărac !
De ce nu poate pasu-mi să prindă rădăcină,
Și să rămîn al viei ca pomul pe colină,
Și să mă strîng de tine ca vița de arac...

RĂDĂCINI

Nod de năpîrci, șerpi vajnici cît brațul și cît cotul,
Trunchi negru de balaur încolăcit și rupt,
Ciorchine de șopîrle — pămîntul dedesupt
Surpîndu-se, în taină se dezvelesc cu totul.

Dar vraci vicleni cu barbă de iască și de mușchi,
În nopți cu lună nouă plesnindu-i cu nuiiele,
I-au înlemnit deodată umflați așa în piele
De le-au rămas sub coajă întăritații mușchi.

Frunzarele deasupra, îmbelșugînd colina,
Își leagănă seninul cu vîntul în văzduh —
Cum să cunoască iadul în care trup și duh
Se zbate dezgropată, sucită, rădăcina ?

Stau și privesc la șerpui ce scormone-n pămînt
Și la pămîntul care le fuge de sub pîntec...
Copaci, moșie, vreme — neîndurat descîntec...
Și eu, cu tot frunzișul și rădăcina-n vînt.

CIREȘUL

Voi înhăma măgarul, ca-n vremi, la cărioară
El, ce privește toate cu ochi de înțelept —
Și voi urma poteca de mult, suișul drept
Prin via verde, -n tactul copitei ce-o măsoară.

Și luînd prăjina lungă și coșul împletit,
O fată-n vîlnic roșu va merge înainte,
Am să opresc măgarul din mersul lui cuminte
Sub un cireș, de roade și de ani mulți boțit.

Cireșul va fi roșu, ca și-n copilărie,
Cireșele pe ramuri vor atîrna cercei,
Cu brațe goale, fata va prinde-n șorțul ei,
La fiecă prăjină, o sută și o mie.

Și cînd, tîrziu, lungi umbre se vor culca pe lunci,
Cînd gol va fi cireșul iar cerul plin de stele,
Bunicei i-aș aduce acasă coșuri grele...
De-aș mai avea bunică și sufletul de-atunci !

SPRE IZVORANI

Las povîrnişul viei să cadă-n praf de soare,
Şi-ntr-un tunel de frunze umbrite brusc pătrund.
Atît de dreaptă fuge cărarea pînă-n fund
Că văd, ca prin occeanul întors de-o vrăjitoare,

Căsuţele răzlete din satul Izvorani
— Mici capre căţarate pe-o rîpă de lumină
Prin nuci proptiţi ca-n bîtă în strîmba lor tulpină,
Sub sarică frunzoasă de gîrboviţi ciobani —

Şi — arătări din ţară, în stampe japoneze —
Ca o furnică neagră ce-mpinge albu-i ou,
O fată cum zoreşte, greu de urnit, un bou,
Nemaiputînd pe coastă cireada s-o urmeze.

Pe cînd din zarea serii ca namile, cu rost
Răsar, rănind amurgul ceresc cu cornul frunţii,
Pe rînd : albaştri, vineţi, de aur verde — munţi
Păzind de-acolo basmul copilului ce-am fost.

PĂDUREA DIN VALEA MARE

O simți deodată toată, cu o cutremurare,
Cum stăpânește peste micimea ta de om,
Cu mii de trunchiuri albe și cu un singur dom
Fremătător — pădurea de fagi din Valea Mare.

Aicea omenirea te lasă pic cu pic :
Începi de traiu-ți silnic și strîmt să te desferici,
Înveți, uimit, să intri în codri ca-n biserici
Și că mai sfînt pe lume nu poate fi nimic

Decît această pace în razele-nserării,
Cînd se tîrăsc, alături de netede tulpini,
Din arborii aievea alți arbori mai senini,
Sub frunzele cu glasul dumnezeiesc al mării,

Și cînd, legîndu-ți pașii de cale, te-ai oprit
Sub fagii nalți, în templul adevărat al firii,
Ca un bolnav de suflet redat tămăduirii,
La jghebul care curge cu șipot potolit.

CUCUL DIN VALEA POPII

În zori, ca poterașii, din văi șirag ies plopii.
Ascult de la răscruce cu suflet de haiduc
Cum cucu-n codru verde mă cheamă să mă duc
S-opresc la drumul mare norocu-n Valea Popii.

Pe flori, ca pe-o velință, stau de la cîntători,
Pîndind cu ochii lacomi din răsăritul rumen
Cum soarele sosește rotund, ca un egumen,
Și numără pe ceruri mătăanii de cocori.

Pe cînd în calea-i lungă se roagă la toți sfinții,
Eu îl dezbrac de raze sub frasin și anin.
În luminosul cîntec de cuc, mă însenin
Pe valea-ntineririi și a făgăduinții.

Dar cucul, pană sură, nu s-a-ndurat să stea.
— Cù-cu ! aci în vale... Cù-cu ! sub dealuri zboară...
— Cù-cu ! și iar îmi scapă în zări o primăvară...
— Cù-cu ! și mai departe, copilăria mea...

LA ZĂVOI

Mă-ntorc la tine, Argeș, o, râu de-odinioară,
Pe drumul de fînețe ce fuge printre clăi,
Dar unde mai sînt astăzi, să ție-aceleași căi,
Tustrei copiii veseli, de-atunci, din cărioară ?

Și unde-i scaldătoarea în care ca un vrac
— Zăvoi cu păr de sălcii și ochi de apă vie —
Schimbai nisipu-n aur, cu varga de magie
A razei pogorîte pe cerul porumbac.

De două ori același nu m-oi scălda în ape,
Căci zilele de-a valma cu valul tău se scurg,
Și vacile bălțate de soare în amurg
Nu beau același Argeș cînd vin să se adape.

În cîpciit, în clipot și-n șopot nencetat,
Alt râu, din clipă-n clipă, te-a zămislit izvorul ;
Nebănuit ca dînsul mă naște viitorul —
Dar tu te chemi tot : Argeș, eu tot : Ion Pillat.

ÎN LUNCA

Tu, care treci cu carul sub dealul din podgorii
Ducînd la cîmp şindrila sau sus la munte grîu,
Te-abate-n lunca veche şi mîna pîn' la rîu.
Amurgu-n văi se lasă cu cîrduri de prigorii;

Cu-apusul luna albă căzu în heleşteu :
Pe floarea-i ca pe-un nufăr se-aşază brotăceii,
Şi cîntecul lor straniu, prin umbrele aleii,
Cu zile descîntate m-ar urmări mereu.

De n-ar începe-acuma ca-n amintiri să sune
Lung clopotele-ncete ce vin de la zăvoi,
Dar vacile în noaptea albastrului trifoil
Treptat se depărtează prin vis şi prin păşune...

Opreşte-mă la Argeş, pe plaja care-o ştiu,
Să-i țin în mîini nisipul, în cupe efemere,
Şi să visez — cum fuge prin degete şi pierе —
Trecutul, şi talanga, şi soarele târziu.

PARCUL GOLEȘTILOR

Am așteptat amurgul ca zările să fie
Altare largi suflate în aur preacurat,
Iar sălciile, care pe drum au tremurat,
Înspre Golești să-nșire albastra lor stafie.

Am stat bătînd la poartă prelung — și s-a deschis ;
Și iată casa-n iederi și parcul în paragini,
Și iată-mă ca unul ce-ar răsfoi imagini
Dintr-o călătorie pe jumătate vis.

Aleile — e toamnă — duc toate către moarte.
Răzoarele se-neacă în bozii și-n urzici...
Și, inimă-ncărcată de amintiri, îmi zici :
Va trebui odată Florica ta să poarte

În ea pustietatea de care mai bolești...
Dar m-am oprit cu mîna sfios la pălărie,
Căci m-ajungeau, lungite de-amurg pe bălărie,
Mari, umbrele-nfrățite a' fraților Golești.

LUMINA, IARNA

A nins. În soare codrul cu trunchiuri de cărbune
Întinde umbre-albastre pe proaspătul omăt,
Și mă visez la geamuri cu anii îndărăt :
Văd dealul alb, tîrlia și vremurile bune.

Ies, scîrțîie zăpada ca ieri sub pasul meu,
Și, atîrnînd marame subțiri de promoroacă
De ramurile joase, lumina goală joacă
Azi numai pentru mine și pentru Dumnezeu.

Apoi își dă pe spate tot părul de bereală
Și sare învîrtindu-și al razelor hanger,
Și unde talpa-i roză atinge albul ger
Fulgerător scînteie pe nea cîte-o petală.

Crra !... trece pe sub soare vîslind, întîiul corb.
A stat din joc lumina, pe brînci se face mică...
Crra !... stolu-ntreg — și-n umbră rămîn privind cu frică
Trei picături de sînge pe-o ramură de sorb.

BISERICA LUI HORIA

Mai stai visînd la munții ce șoimi și aur poartă ?
Pe vale, Arieșul șoptind îl mai auzi ?
Pribeagă lîngă Argeș, vădană printre duzi,
Biserică pustie și fără brazi la poartă.

Cioplită din puterea molidului și din
Credința strămoșească legată-n bîrna dură,
Ce meșter vechi, de țară, cu greaua lui secură
Ți-a hotărît altarul lui Horia, destin ?

În jurul tău cresc duzii cu fragedă verdeață
Și iarba crudă-ntinde la soare plase verzi
Să prindă rîndunele de umbră. Tu îți pierzi
Deasupra lor, în frunze, clopotnița-ndrăzneată.

Pe moșii tăi zadarnic îi mai aștepți, și nici
Un preot nu-ți mai cîntă, bătrîn, din psaltichie...
Dar azi, cu primăvara, cerească și pustie,
Slujești botez la granguri și nuntă la furnici.

CĂSUȚA DIN COPAC

Se leagănă și astăzi, cînd vîntul suflă-n frunză,
Sus pe stejar-nălțată, căsuța din copac.
Cu gazda mea bătrînă ce bine mă împac !
Îi duc bolnavu-mi suflet, de oameni să-l ascunză,

Un suflet ce să uite trecutul nu putu
Și care jalnic bate mereu la altă poartă,
Un suflet ce iubirea nehotărît își poartă
Din loc în loc, zadarnic... O, vindecă-mi-l tu !

Tu, sora cea mai bună cu aripa și ramul,
Primește-l la fereastra de cer cu ciocîrlii.
Tu, nelegată încă prin grele temelii
De țarina prăfoasă, dă-i să-și serbeze hramul :

Pădurea, și văzduhul, și vîntul, la un loc —
Și ruptă din pîrjolul apusului de soare,
Făcînd din creangă-n creangă, viu, flacăra-i să zboare :
O veveriță roșie cu coada ei de foc.

CASA DIN DEAL

Prin ochelari de geamuri privea cu ochi de lampă
Ca o bunică bună la nepoțelul mic.
Pe-atunci știam că-i vie ; azi nu mai știu nimic :
Apăs cu nepăsare de om pe-a ușii clampă.

Sub coperișul, care îi sta ca un bonet,
Glicina ei pe tîmple cădea ca o şuviță.
Și, mirosind a floare de tei, a lămîiță,
A cantalup, a lisă de chitră, a șerbet,

În fiecă odaie dezvăluiam cu frică
Alt gînd din vechiul suflet curat și românesc...
Ce nu-mi cuprînde mintea, deși îmbătrînesc,
Pe-atunci trăia în voie în inima mea mică.

Pendulele bătrîne mai bat același ceas,
Prelung, ca o dojană, în liniștea sonoră,
Dar timpul intră-n casă trîntindu-i altă oră,
Și inima i-o sparge, tic-tac, sub al meu pas.

CĂMARA DE FRUCTE

Deschid cu teamă ușa cămării de-altădată
Cu cheia ruginie a raiului oprit,
Trezind în taina mare a poamelor, smerit,
Mireasma, și răcoarea, și umbra lor uitată.

Mă prinde amintirea în vînățul ei fum,
Prin care cresc pe poliți și rafturi, ea pe ruguri,
Arzînd în umbră, piersici de jar, și-albaștri struguri
Și pere de-aur roșu cu flăcări de parfum.

Șovăitor ca rebul, ce calcă o comoară
Din basmul cu o mie și una nopți, mă-nchin :
Văd pepeni verzi — smaragde cu miezul de rubin —
Și tămîioșii galbeni ca soarele de vară.

Se-aprind fantasmagoric caise și gutui :
Trandafirii lampioane și lămpi de aur verde...
Dar părăsind cămara ce mințile îmi pierde,
Tot rodul vrăjitoarei cu lacăt îl încui.

ODAIA BUNICULUI

Nu s-a clintit nimica și recunosc iatacul
Bunicului pe care, viu, nu l-am cunoscut.
Rămase patu-i simplu și azi nedesfăcut,
Și ceasul lui pe masă și-a mai păstrat tic-tacul.

Văd rochia bunicii cu șal și malacov,
Văd uniformă veche de „ofițer“ la modă
Pe când era el *Junker* — demult — sub Ghica-vodă,
Când mai mergeau boierii în butcă la Brașov.

Și lîngă bătu-i rustic, tăiat în lemn de vie,
Văd putina lui unde lua băi de foi de nuc.
A scîrțîit o ușă... un pas... și-aștept năuc
Să intre-aci bunicul dus numai pînă-n vie.

Un ronțăit de șoarec sau ceasul mă trezi ?
Ecou își fac, în taină, ca rimele poemii...
Și ceasul vechi tot bate, tic-tic, la poarta vremii,
Și șoricelul roade trecutul zi cu zi.

OCHELARII BUNICII

Pe scrin, păstrînd privirea ei vie, au rămas
Pe galbena gazetă ce-ncremenește anul.
Odaia de-altădată mi-arată talismanul :
Iau ochelarii moartei și-i pun sfios pe nas.

Prin abureala vremii nu s-a schimbat nimica,
Doar pozele din rame vechi au întinerit...
Dar din adînc de-ogîndă, în față, mi-a zîmbit
În jîlțul ei — ca-n vremea cînd eram mic — bunica.

La geam foșnește plopul sau pașii au foșnit ?
Prin ușa zăvorîtă „ei“ intră în odaie.
E o fetiță : Pia, cu bucle : Niculae...
Dar cine e băiatul acela liniștit ?

Bunica-i dă pe frunte, blond, părul la o parte...
De ce se uită astfel la mine ? Nu-l mai știu...
Nu vreau să-l știu... nu pot să-l știu... E prea tîrziu !
De omul chel și rău, rămîn legat pe moarte.

CAPELA

De ce te-au dus, bunico, într-o chilie rece
Și te-au lăsat cu toții sub lespezi de cavou ?
Cînd lunca e un cîntec și dealul un ecou
Crescînd mereu pe vreme ce primăvara trece,

Cînd gîza cea mai mică din soare ia un strop,
Și cînd lumina calcă prin aurite ganguri
În crîngul plin de cintezi, de mierle și de granguri...
Te-așteaptă iasomia și-albastrul heliotrop ;

Albi, trandafirii-n floare întreabă toți de tine
De ce nu vii ca-n vremuri cu secatoru-n mîni ?
Grădina te dorește de-atîtea săptămîni !
Dar nu mai vii... chiar ziua s-a stins... și noaptea vine.

O pulbere de lună albește pe livezi —
Și iar se face iarnă ca-n ziua îngropării ;
Florica ta se pierde în umbrele uitării,
Capela ta rămîne pe dealuri de zăpezi.

ODIHNA TATII

Bunicul meu aicea se odihnea odată.
Pe banca de lemn rustic aşază-te şi tu,
Fetiţa mea, pe locul în care-n vremi stătu
Şi mama — o fetiţă ca tine — cu-al ei tată.

Priveşte dealul unde trăirăm în trecut,
Şi capul drag pe braţu-mi proptit, aşa, şi-l lasă.
Încape toată via şi vechea noastră casă
În sufletul tău tânăr din alte vremi făcut.

Departe pe zăvoaie un tren îşi pierde fumul
Ca o năframă care se schimbă-n porumbiei...
Nu fumul, viaţa pierе — şi paşii mei mai grei,
Ecou de-acum, urmează pe-ai tăi uşori pe drumul

Pe care şi bunicul cu mamă-mea venea.
N-auzi cum sună paşii lor de odinioară ?...
Pe sub castanul mare, în seara ce coboară,
Să-i aşteptăm să vie cu noi, fetiţa mea.

STRĂINUL

Pe bancă, sub castanul din vie, te așează,
Străine, ce venit-ai priveliștea s-o vezi —
Florica e acolo, cu casă, parc, livezi,
Și peste drumul mare : zăvoiul. Înserează.

Cîmpia e albastră și-n zare norii ard.
Sclipește Rîul Doamnei înspre apus, o clipă...
Un taur muge ; puțul cu lanț și roată țipă ;
Și vrr !... un zbor de vrăbii zbucnește dintr-un gard...

Te-apleci mirat, străine, pe-amurg ca pe o ramă
Ce-ar străluci din umbra muzeului pustiu,
Și crezi, pornind aiurea, rănit de-un dor tîrziu,
Că ai cuprins Florica... Dar n-ai zărit, ia seamă,

Pe-albastra depărtare a luncii de demult,
Trecutul meu, ce arde sclipind în Rîul Doamnei —
N-ai auzit, deodată rupînd tăcerea toamnei,
Vrr !... timpu-n zbor, pe care cutremurat l-ascult.

COMOARA

Pe Argeș lângă luncă, un deal se-nalță-n chipul
Urciorului de-argilă al vechilor olari
Și pomenește zeii uitați de țară, cari
I-au plămădit făptura, și lutul, și nisipul.

Pe rotunjimea formei, din vale pînă-n cer,
Se suie împletindu-și lumina ce adie,
Frunți verzi de nuci și trupuri de arănută vie
Cu frunza zugrăvită ca pe un lăicer...

Și-n galbena lumină a toamnei argeșene,
Cu mere care zboară și berze care cad,
Am luat în palmă dealul : un ou încondeiat,
Ca să-l dezmierd mai bine cu somnoroase gene.

Și m-am zărit atuncea sub bolțile de vii,
Copil ducînd la gură un strugur de rugină —
Dar mă păli deodată durere-așa haină,
Că îmi scăpă din mînă comoară, și pieri.

ADIO LA FLORICA

Acum trăsura trage la scara amintirii,
Și de plecare sună în curte zurgălăi.
Acum, din mine, ceasul temut al despărțirii,
Și-ntinde umbra sură stăpînitor pe văi.

Pocnește biciul : casa se dă în lături, pierе și
Întregul deal coboară — și iată-ne pe drum,
Amurgul ne petrece cu razele-i de miere,
Tămîia înserării înalță-albastru fum.

O, surugiu, oprește ! Stai, locului, trăsură !
Prin plute seculare să văd cu ochiul plîns,
Sporind pe ceruri, dealul în flori ca o răsură,
Ce-n poala lui lumina trecutului a strîns.

Înfrîină-ți caii-n spumă, o clipă să văd încă
Mormîntul, și capela, și via cu castani :
Priveliște rămasă aceeași, ca o stîncă,
Domnind pe risipirea atîtor zeci de ani.

Din Valea Popii cucul mă strigă pe-a sa limbă...
Și Argeșul șoptește : — „De ce ne părăsești ?
De ce îți schimbi căminul, nimic cînd nu se schimbă
Din deal de la Florica la parcul din Golești.“

— „Rămîi la noi !“ un clopot din Izvorani mai plînge.
Și tot auz în urmă : „La noi — la noi — la noi...“
Oprește-ți telegarii cu nările în sînge,
O, surugiu, năprasnic gonind ca un strigoi.

Ba nu. Dă bici mai bine și drumului îi lasă !
Nu-mi părăsesc căminul, în suflet cînd îl duc.
Îmi voi zidi-n orașe întîmplătoare casă —
Dar de averi, de lume și de huliri uituc,

Ca Argeșul să-și mîne murmurătoare ape
În crîngul de-altădată, iar cucul să-l ascult,
Pe ochii mei lăsa-voi să cadă grele pleoape —
Și voi găsi în mine Florica de demult.

COPIL DE-ODINIOARĂ

Prin iarnă din cămara zăvorită
Se furișează cald miros de mere,
Readucînd în vremea viscolită
Iar toamna cu trecută mîngîiere,
Cînd sufletul împovărat venise,
Cu tîrna lui de poame și de vise,
În casa amintirilor închise.

Și-n inimi amorțite de-a lor strajă,
Străbat adînc, îmbălsămînd gîndirea,
Cu seva lor fierbînd din nou sub coajă,
Copilărescul dor și amăgirea...
Și-n inimi, viu ca și întîia oară,
Te scoli din somn, tu, cel de-odinioară,
Din somnul tău, copil de-odinioară.

SEPTEMBRIE

În zare cine-nscrie al berzelor triumphi ?
În inimi cine-nfige trecutul ca un junghi ?

Vezi, Toamna și-Amintirea — surorile divine —
Cînd una ne sosește și cealaltă revine.

Zadarnic cred că vremea cu anii a crescut.
În fiecare toamnă reintru în trecut.

Copilăria-mi toată dă buzna la uluci,
Cînd stă la poartă coșul cu struguri și cu nuci.

SEPTEMBRIE

O foaie se desprinde din crîng și calendar :
De-un an o așteptase septembrie ca dar.

Tot ce legat fusese, de-acuma o să zboare.
Lumina e mai caldă, deși e mai răcoare.

Colorile învie pe moartea frunzăturii,
Dînd farmecul floririi declinului naturii.

Și tremurînd în vîntul ce-o smulge și-o ridică,
O pasăre de aur e frunza cea mai mică.

SEPTEMBRIE

Din bulgării vin care cu vinete și verze.
Se-afundă-n zări, departe, un unghi obtuz de berze.

Am întâlnit-o fată cu tufănele-n brațe.
Un vânător la iazuri a tras cu pușca-n rațe.

Aud prin porumbiște chelălăind ogarul.
Lovește rar și ritmic butoiul gol, dogarul.

Azi n-a lăsat postașul ziarele din târg ;
Dar mere poleite ca-n basme dau în pîrg.

Pesemne-n coșul nopții vrea soarele să cadă ;
Au început de-o vreme și zilele să scadă.

La lampă, și cînd ziua cu totul s-o umbri,
Voi reciti *Pasteluri* de V. Alecsandri.

TOAMNĂ

Au vuit prelung ca vîntul păsările migratoare
Peste casă părintească unde ieri m-am regăsit
Singur cu lumina, care galbenă venea din soare,
În odaia de-altădată să-mi ureze bun sosit.

Toamnă, iată-ne-mpreună, gospodină ce porți cheia
Ruginită, ca o frunză, a trecutului meu mort.
Toamnă, iată-ne alături, noi cu visul, pe aleia
Nucilor ce ancorează pentru iarnă-n al tău port.

Precum seara, pe cîmpie cînd fîșii se prinde ceața,
Tot auzi sunînd vecernii și nu știi de unde vin,
Sub frunzarele rărite amintirea cheamă viața,
Dar trecutul îi răspunde ca un clopot în declin.

Zile albe, zile negre... ce străine, ce departe,
Buclele în care dorul meu de cer l-am îngropat...
Toamnă, lasă-mă să mîngîi părul tău de frunze moarte,
Părul tău de aur roșu și de soare întrupat.

TIMPUL

L-a trezit, vorbind în vînt, o tocălie,
Din căpița de fîn proaspăt și curat:
Unde Timpul așipise noaptea-n vie —
Dar, ciudod pe lemnul prost, a scuturat
Ca un praf de aur zorii pe moșie,
Toți cocoșii din podgorii au cîntat...

Un văitoi sări, zbucnind, dintr-un tufiș,
Iar un pui de rîndunică dintr-o șură —
Îi privi, o clipă, pe furiș:
Iepurele, dintr-un hop trîntit pe-o rîină,
Amorți înghemuit în arătură;
Pasărea pică din zbor înalt — bătrîină
Îi căzu, ca frunza, Timpului în mînă.

Dar el, șiret, nu s-a mirat
Că plugurile negre ies toate la arat,
Și mici — de-aici —
Cu boi greoi,
Dau zor:
Sînt niște coropișniți pe răzor —
Și-un car cu coviltir, pe iarbă dejugat:
Un vierme alb pe-o frunză de frasin, nemișcat...

Mari lanuri au crescut de grâu bogat ;
Cu seceri de lumină, viu, fete-au secerat,
Și roșii testimele în soare-au mișunat
— Gîndaci aprinși,
Ziși „boi ai Domnului“ în sat —
Și stoguri ca bătrîne pe cîmp ținură sfat...
Și morile de apă, sortite de noroc
Să-și învîrtească roata, călătoreau pe loc...

Și eum aprinse toamna în codri-ntîiul foc,
O bună zi, din Iezer, Păpușa și Negoi,
Se scurseră pe drumuri, umflate-n valuri noi
Cu spuma lor de lînă, pîraiele de oi...
Și frunze-n viață printre atîtea moarte foi,
Sitari pestriți pornită cu toamna din zăvoi...

Iar Timpul a rămas uimit
Cînd primul fulg de nea a fulguit :
Un fulg căzut
Din stolul călător ce s-a pierdut.

Atunci a rătăcit prin vîi,
Și fără teamă
A poposit în larma de la cramă.

Tăcerea de o dată și-ntinse împrejur,
Auitor și veșnic, golu-i sur...
Pe sub bolțile pustii
A țesut păienjenișul,
Prin geamuri spartă da frunzișul,

Și din pereți
Creșteau bureți,
Pe butii goale — mucegaiul...
Viața își pierduse graiul,
Cojită ca o tencuială.

Lung Timpul a căscat de plictiseală...
A plecat.

Cu un sărut, din drum, schimbă în babă-cloanță,
Șchiopînd în băț și fără dinți —
O fată, dreaptă ca o lanță,
Mlădietoare în catrinți...
Și luîndu-i piersicile din obraz,
Lăsînd smochini uscate — făcu haz.

Acuma dase brumă timpurie,
Și carele grăbeau spre teascuri —
Zări pe deal, bogată-n rod, o vie,
Și-n ea — cu limbi de șerpi — un foc de
vreascuri.

Pîndarul, cu suman și pușcă veche,
Vrăjea la jar șoprîndu-i la ureche,
Pîndind și umbra nopții să nu fure.

Simți cum Timpul calcă prin pădure,
A bubuit lung pușca lui cu cremenii...
Dar Timpul, luînd în palmă pîndar și deal și vie
A rîs, a rîs... suflînd ușor :
— Un fulg de păpădie
Ce-n vînt îl semeni —
Se depărtă priveliștea nălucitor ;

Se făcu mică... mică — așa cum
Ai fi privit-o la „panopticum”,
Sau încrustată-n tine, în rama anilor.

Și Timpul o porni la deal, la vale,
Sub stelele cît pumnul...
Și nici un sat nu-i mai ieșea în cale,
Nici un rumân nu întâlnea, nici unul.

Singur un bordei — pitit și chior —
C-un ochi roșu de opaiț la fereastră,
Pe cîmpia înghețată mai adastă
Așteptînd pe călător...
Timpul de perete trînti ușa
Și intră stăpînitor.

Focul stins nu și-a zvicnit cenușa,
Lumînarea sub icoană n-a clintit,
Și pe pat...
Omu-ntins nu s-a mișcat,
Cu obrazul ca în piatră dăltuit. —
Omul galben și cu brațe-ncrucisate...

Timpul, mort și el, căzu pe spate.

JUCĂRII

Dar ce m-a pus în seara tihnită de Crăciun,
Să iau în mînă lampa, să dau în lături ușa ?
În fața mea stă calul de lemn și stă păpușa
Cu suflet de tărățe, nevinovat și bun.

Stă micul tren mecanic în gara lui prea mică,
Stă, cîmp de luptă, masa soldaților de plumb
Și, galbene ghiulele, stau boabe de porumb,
Stricînd orînduiala oștirii fără frică,

Și tot închis de-atuncea albumul de imagini,
Ce deschisese țara de fantasmagorii.
Azi chipurile șterse sînt numai mărturii,
Că ochiul nu revede la fel aceleași pagini.

Căci unde-i trenul fulger pentru-nconjurul lumii ?
Armatele pornite spre stăpînirea ei ?
Păpușile sfioase în rochii de femei,
Primindu-ne iubirea sau îndrăzneala glumii ?

Cu primul dor de ducă ce-n mine izvorît-a,
Azi unde-i calul Vinteş să sufle foc pe nări ?
Aceste biete lucruri, ce fură îmbătări,
Să fie mai reale cînd moarte-s într-atîta !...

În faţă am doar calul de lemn, am doar păpuşa
Cu suflet de tărîţe, nevinovat şi bun...
Şi mă gîndesc în seara pioasă de Crăciun,
În care-mbătrînirea şi-a strecurat cenuşa,

Că va sosi şi ziua cînd fără ochi şi mînă
Voi reveni — de ce nu ? — în vechiul meu iatac,
Spre a simţi cu milă cum toate se prefac
În jucării menite străine să-mi rămîină.

Ca-ntotdeauna sta-vor şi tocul, şi caietul,
Şi fila încărcată cu colb de poezii.
Într-un pahar mixandre uitate-or putezi,
Şi cucul din ceasornic îşi va urma tabietul.

Şi versurile mele îmi vor cerşi oprirea.
O, strofele pe care, ani lungi, ca un zaraf
Le-am strîns cu sîrg în suflet, le-am cîntărit în vraf
Gîndind cu vorbe de-aur să cumpăr nemurirea.

Dar sfintele silabe cu rimă şi cezură,
Ce-mi sînt acuma : cîntec, icoană şi parfum;
Nu vor pătrunde pînă în visul meu postum
Descătuşat din steiul de pămîntească zgură.

Voi recunoaște totuși, pe polița unică,
Doar cărțile ce-ncuie perfecte amăgiri...
Și fata mlădiaoasă cu coapsele subțiri,
Ce-n patu-mi doarme goală, în ghem ca o pisică.

Le-oi recunoaște toate, nepricepînd nimic
Din cîte astăzi omul cel nou iubește-n ele,
Și le-oi privi cu-aceeași mirare ca pe-acele
Relicve moștenite de la copilul mic.

DRUM DE NOAPTE

Caleașcă, drum de noapte, păduri adânci de fag
Și prin frunzișe lună cernută-n ceață fină,
Poiene necosite de mult și miros vag
De flori de fîn în floare, de fragi și de sulfină...

În pace sufletească topindu-se, te-alină
Realitatea vremii pe al naturii prag,
Prin ce metempsicoză revăd' obrazul drag
Al fetei de-altădată în albă crinolină !

Aceiași ochi sălbatici, același zîmbet trist,
Din care făurisem a dōrului povară,
Și eu același tînăr și palid bonjurist...

Cînd ea înfășurată în vălul de percal
Îmbălsămat de vîntul pădurilor, în vară,
Visa la iarnă baluri la consulul muscal.

ACI SOSI PE VREMURI

La casa amintirii cu-obloane și pridvor;
Păienjeni zăbreliță și poartă, și zăvor.

Iar hornul nu mai trage alene din ciubuc
De când luptară-n codru și poteri, și haiduc

În drumul lor spre zare îmbătrâniră plopilor.
Aci sosi pe vremuri bunica-mi Calyopi.

Nerăbdător bunicul pîndise de la scară
Berlina legănată prin lanuri de secară.

Pe-atunci nu erau trenuri ca azi, și din berlină
Sări, subțire, -o fată în largă crinolină.

Privind cu ea sub lună cîmpia ca un lac,
Bunicul meu desigur i-a recitat *Le lac*.

Iar cînd deasupra casei ca umbre berze cad,
Îi spuse *Sburătorul* de-un tînăr Eliad.

Ea-l asculta tăcută, cu ochi de peruzeă...
Și totul ce romantic, ca-n basme, se urzea.

Și cum ședeau... departe, un clopot a sunat,
De nuntă sau de moarte, în turnul vechi din sat.

Dar ei, în clipa asta simțeau că-o să rămână...
De mult e mort bunicul, bunica e bătrână...

Ce straniu lucru : vremea ! Deodată pe perete
Te vezi aievea numai în ștersele portrete.

Te recunoști în ele, dar nu și-n fața ta,
Căci trupul tău te uită, dar tu nu-l poți uita...

Ca ieri sosi bunica... și vii acum tu :
Pe urmele berlinei trăsura ta stătu.

Același drum te-aduse prin lanul de secară.
Ca dînsa tragi, în dreptul pridvorului, la scară.

Subțire, calci nisipul pe care ea sări.
Cu berzele într-însul amurgul se opri...

Și m-ai găsit, zîmbindu-mi, că prea naiv eram
Cînd ți-am șoptit poeme de bunul Francis Jammes.

Iar cînd în noapte cîmpul fu lac întins sub lună
Și-am spus *Balada lunei* de Horia Furtună,

M-ai ascultat pe gînduri, cu ochi de ametist,
Și ți-am părut romantic și poate simbolist.

Și cum ședeam... departe, un clopot a sunat
— Același clopot poate — în turnul vechi din sat...

De nuntă sau de moarte, în turnul vechi din sat.

ACUARELA

Nu cuvintele purtate ca arginții
Vînturați din mînă-n mînă pe tejghele
Ar putea să mi te cheme-n ochii minții,
Rîu muntean, cu limpezimi de acuarele.

Cum să dau cu slove negre și tocite,
Jocul fraged : numai apă, numai soare,
Și frunzișul : spumă verde pe răchite,
Și lumina : aur sprinten sub picioare ;

Naltul cer primăvăratîc care mînă
Sus la munte, pe ulmet și pe ariniști,
Norii albi și le adapă turma pînă
Vine seara cu-ale umbrelor neliniști ;

Ridicîndu-se în noapte : vajnic taur,
Dealul care paște cer de stînjenei ;
Și zvîcnindu-și bobul mic spre cloșca de-aur,
Stelele zvîrlite-n zare — pumn de mei ;

Casele cu prispă scundă, stînd pe labe,
Suri zăvozi legați de drumurile-funii ;
Toate morile-n genunchi, ca niște babe
Ce albesc pe prundul gîrlei pînza lunii...

Cît aş vrea să uit de tot abecedarul,
Din tăceri să pot urzi păienjenișuri,
Să prind stele licărind pe-ntreg hotarul
Apelor încremenite-n luminișuri.

Și, în zori, în vorba-mi nouă să pătrunză :
Ceru-n aripi care cîntă arăturii,
Glasul apei, tactul morii, vîntu-n frunză,
Cucul, ritmic, ca și inima pădurii.

BĂTRÎNII

Pădurea arde-n toamnă cu flăcări vegetale...
Și plopii pînă-n ceruri ca facile rituale,
Și ulmii lui Virgiliu, eminescanii tei,
Cireșii — roșii focuri cu foile scînteii —
De la vînjosul carpen la frageda ferigă,
Pe limba frunzei sale în fața noastră strigă
Durerea anuală și grea de-a veșteji.
Vă înțeleg eu singur, aprinse elegii,
Colori sfîșietoare ca note muzicale,
Și inima-mi se strînge pe pietruita cale
Din via de pe dealuri la casa de la cramă,
La sunetul dramatic al frunzelor de-aramă.
Aud cum suflă-n luptă, trufaș, din tibicină
Stejarii, legionarii ¹ cu coiful de rugină,
Cum fagii, geții aprigi cu păr însîngerat,
Înalță-n agonie peanul lor curat.
Vîjiitor vibrează un vuiet viu de coarde :
E vuietul de ducă al galbenelor hoarde,
Și frasinii, arinii, alunii și gorunii
În vînt își lasă coama să fîlfîie ca hunii...

Dar drumul brusc cotește : în ochii mei cîmpia
Cu petici de-arătură și-mbracă sărăcia —

¹ De la *legiune* — corp de armată la romani.

Văd Argeșu-n zăvoaie, cu case mici Pitești.
O, deal de la Florica, în toamnă, drag îmi ești,
Cînd, fumuriu, brumarul își lasă-n văi tămîia,
Cînd scorburoși, cu foaia lor lucie ca lămîia,
Stau la răspîntii nucii cu trunchiul centenar
Păzind butuci de viță și rod de chihlibar —
Cînd văd din deal, sub mine, albind pe sub trei plute
Prietenoașa casă a zilelor trecute.
Priveliște totală, pe amintiri te razimi —
Te-ai copt încet în suflet ca miezul unei azimi.
Și iată că pe dealul copilăriei mele
Trecutul ancorează cu-albastrele-i vintrele,
Îmbracă ce atinge cu stranii prelungiri...
Și, nu știu, văd cu ochii sau văd în amintiri,
M-am îmbătat cu vise sau cu seminți de mac,
Pe drumuri cunoscute de rătăcesc buimac.

Sub pasu-mi, somnoroase, ca potîrnichi iau zborul
Din ierburi, zile moarte zărindu-și viitorul.
Eu stau, pîndind cu teamă, zorit și nedibaci,
Cu sufletu-n ochire și-un deget pe trăgaci :
Ah ! una după alta se-nalță-n vînt și zboară...

Și, pas cu pas, și drumul, și noaptea se coboară.

Afară luna plină brumează pe ferești...
Din ce stihii venită pe-a stelelor potecă
Să-mi scotocească pînă și în bibliotecă ?
Cercetătoare lună, cu mîna ta de var
Ștergi, pe furiș, pe rafturi un prăfuit slovar,
Domneasca întărire, pecetea nu-ți pun stavili :
Pe zapise aluneci, pe condici și pe pravili,

Te vîri prin *Letopiseș*, pătrunzi în *Uricari*.
În legături de piele și lemn mîncat de cari
Stă vorba ce deschise al cerului hotar :
Te razimi de-o *Cazanie* sau de-un *Penticostar*.
De tine dăruite cu argintate muchii,
Străfulgeră din umbră un univers de buchii.
O, lună, nu le-atinge și lasă-le să doarmă :
Întorci o foaie numai — și-un veac uitat se darmă.
Abia dezmierzi o filă — și-un suflet îl răscoli,
Ce odihnea în tihnă prin galbenele coli,
Cu gîndul lui de-atuncea și trupul lui de ieri.

Dar luneî cărturare zadarnic e să-i ceri
Să-și curme dorul slovei și setea de cetire.
Apleacă fruntea albă pe vechea mea *Psaltire*,
Urmîndu-i stihuirea c-un deget diafan ;
Scandeață versul tainic în ritmul unui an
Și veac de veac se-ncheagă pe pagini...

Cine oare

— O simt — și-ascunde, vie, privirea arzătoare ?
Ce suflet de pe vremuri a revenit stingher ?
Ce umbră se-ntrupează în umbra din ungher ?
Din razele de lună au scăpărat scînteii :
Patriarhul, în cîrjă, se-nalță Dosoftei.
Păienjenîșul vremii cu mîini uscate rumpe ;
Se-aprind, ca nestemate, odăjdiile-i scumpe,
Și barba pieptănată pe piept i se desface,
Și dreapta și-o ridică în biblic semn de pace...
Și pacea, și vecia, și luna sînt cu el.

— „Ai fost «deplin călugăr și blînd ca și un miel,
Adînc din cărți știut-ai», iar azi ți-e moartă slova
Păstorule de inimi ce-ai păstorit Moldova !
Pentru-ai tăi fii nemernici nu-ți părăsi tu raiul :
Noi ți-am uitat credința, și sufletul, și graiul.

Jelim goniți departe de țara Domnului,
Ca-n valea blestemată a Vavilonului,
Vă plîngem datini sfinte și, tu, cinstită țară,
Pe care o credință și-un neam le înălțară.
În Probota — cetatea simbolică și vie,
«Cu zid înalt de pace și turnuri de frăție» —
Creșteai cuprins de rugă și plin de taine mari,
Și-n sfintele amurguri, prin brazii seculari,
Oriunde-ți duceai pașii dădeai de Dumnezeu.
Întoarce-te acolo, cetite Dositeu,
Nu-i nici o poezie să fie ca tăcerea...”

Atunci grăi cu glasul mai dulce decît mierea :
— „Eu am adus în țara ta rumânească limbă
De bun neam și ferită de la o cale strîmbă”...

Lăsînd în vremea veche și stareț, și vlădică,
Lin, ca un vas-fantomă ce ancora-și ridică,
Tăind cu prora timpul mai neted ca un lac,
Mi se oprișe casa pe țărmul altui veac...

A tras în dreptul casei rădvanul sub copac.
Coboară banul mare, pe cap cu nalt calpac,
Cu fața sa prelungă, cu ochiul lui deștept,
Și barba-i castanie îi fîlîie pe piept.
La nimeni nu se uită, posomorît mahmur,
Și de sub blănuri scumpe de jder și de samur,
La brîu îi vezi hangerul smălțat cu pietre rare.
Îl suie slugi plecate ținîndu-l de subsuoare,
Pe un divan l-așază, smerite îl cinstesc.
— „Plecat mă-nchin în față-ți, slăvite Văcăresc,

Tu, ce-ai lăsat în țară, ca sfântă moștenire,
Urmașilor : o pildă — și patriei : cinstire.

În mai, când luna nouă își strecura caicul
Prin pomii mahalălii, privea mirat calicul
La calul tău cel negru trecînd trufaș, în trap,
Cu șea suflată-n aur pe verdele-i valtrap.
Descălecai în grabă sub un umbrar de nuci,
Loveau cu palma robii în naltele uluci,
O mînă nevăzută, din dos, trăgea zăvor,
Și te găseai în raiul grădinii, pe pridvor.
O fată lîngă tine,-n șalvari și fermentea,
Cu ochi de căprioară și obrăjori de nea,
Părea, ținînd o roză în mînă, sub turban,
Sultana rătăcită a unui vers persan.
Și tu, arhon vel bane, cu degetele-n barbă,
Posac cum e cadiul primind în mîni o jalbă,
Asculți oftînd cum cîntă de-o biată turturea...
Taraful, melodia în taină o reia.
O-nalță ca o minge vrăjită și o lasă
Să cadă în tăcerea grădinii ca-ntr-o plasă.
Pe rînd lăuta, cobza și naiul o descîntă...
Și dragostea și-aleanul iubitei care cîntă,
În vis ca într-un scutec te-nfășură treptat.

Din somnul tău de piatră de ce te-ai deșteptat ?
Ce vrei la mine, spune, ce dor ți-a dat viață,
Căci cine mult iubește în groapă nu îngheață,
Și cine mult suspină, și după moarte-i viu !
Și el, ca pentru sine, răspunse : — „Nu mai știu.
Departa mi-este veacul, și vremea ta mi-e grea.
Dar, alb, mă urmărește un zbor de turturea,
O floare — numai una — ce arde în grădină.

E turturea, e floare, nălucă e?... nu știu :
De n-o culeg, se strică — și moare, de o țiu.“

Din palme cât ai bate și-ai sta să te gîndești,
A și intrat în casă Dinicu din Golești,
Cu barba-i de cărbune și ochii lui de jar ;
Pășise pragul vremii ca un ușor hotar.

— „Boiere, drept la cuget și bun la Dumnezeu
Bine te văd aicea.“

Și el îmi spuse greu :

— „Deși sîntem cu inimi și cu moșii vecine,
Am colindat Evropa și moartea pîn' la tine ;
Să m-odihnesc, mă lasă, de-atîtea țări și mări.
De nu-s poet, în brîu-mi, port totuși călimări.“

— „Poet nu-i cel ce scrie, poet e cel ce-a mers.
E pasul care sună scandat ca și un vers.
Golescule, tu, care întîiul ai deschis,
Ca un copil, camera Apusului de vis,
De ce nu pot culege cu inima ta nouă
Lumina dimineții ca un polei de rouă
Pe-orașele străine cu nume greu de spus,
Cînd iarăși diligența pornește spre apus ?
De ce nu pot ca tine să intru la *Șenbrun* :
Fîntîna cea frumoasă — cum zici în graiu-ți bun —
Pășind sfios nisipul greblatelor alei
De portul tău exotic se minunau femei
Cu pălării de paie și șaluri de mătase ;
Rîdeau cu ochi albaștri sau negri, curioase,
Și la plecare fete nebune, în caretă
Îți azvîrleau, ca păsări, volane din rachetă,
Sau întrebau în grupuri mirate cine ești.“

— „Eu, Constandin, boierul cinstit de la Golești,
De m-am purtat prin țara atîtor împărați,
E ca s-aduc în mine un suflet bun la frați.
Și de s-au strîns în juru-mi, pe piețe, ca la urs,
Ce-am învățat rămîne, și rîsul lor s-a scurs
Ca Argeșu-n zăvoaie cu apele lui mari.
Am adormit în pace la umbră de vlăstari
— Vlăstarii poartă umbra căzutului copac —
Ați isprăvit voi oare ce-am început să fac ?
Aveți, e drept, Apusul întreg în pălărie,
Aș vrea mai bine-n creier și-n cugete să fie.
De ce ai vrut, urmașe, din groapa mea să vin
De ai nemțească haină, dar suflet bizantin ?
Pe mine de sta moda Fanarului, visam
Un suflet ca o floare ascunsă după ram,
Un suflet proaspăt, dornic de roade, ca pămîntul.
Strămoșii-i dăruiră, cu legea lor, cuvîntul :
De mic îl botezară cu lacrimi și amar,
Ca greu să cîntărească pe-al cerului cîntar,
Cît îl atingi, un sunet fremătător să dea,
Un suflet nou, și totuși, bătrîn, ca țara mea.“

Tot mai priveam prin veacuri domnescul lui rădvan
Cînd, nas în nas, la poartă, dădui de Anton Pann.
Purta, ca-n moda veche, giubea și antereu,
Pe jos urcase dealul și gîfîia din greu.

— „Bine-ai venit ! Pe finul isteț al lui Pepele,
De ani l-așteaptă casa copilăriei mele.
Am găzduit într-însa, pe rînd, pe toți poeții :
Ca plată mi-au pus lacrimi în ochii tinereții.
Din fagurii iubirii mi-au dăruit durerea,
M-au învățat, năîngii, s-o prețuiesc ca mierea.

Ei mi-au schimbat stejarii în sălcii plîngătoare,
 Și cu băsmiri de lună și de privighetoare,
 Mi-au smuls din ceruri pînă și zborul ciocîrliei
 Ce înfipsese-n soare săgeata veseliei.
 O, Anton Panne, oaspe ce-n țară n-ai pereche,
 Tu singur poți cu gluma ta — floare la ureche —
 Să înflorești în inimi de plîns amar și ură,
 Pe mărăcinii vieții a rîsului răsură.
 Povestitor al vorbeii, calif peste silabe,
 Ședeai, ca într-o mie și una nopți arabe,
 În mahala, sub părul bătrîn, la cafenea,
 Istorisind zăbavnic cum vorba îți venea.
 La țară, cu Moș Albu, oprit la șezători,
 Zvîrleai la fete-n poală un pumn de ghicitori,
 Și cum prin grîu chiar Domnul a rînduit cicoarea,
 Sădit-ai printre oameni să fie zicătoarea.
 O, «music» blînd, ce-n strană cîntai smerit la îngeri,
 Cînd isonul căzuse armonios de plîngeri,
 Doar tu suiai la ceruri cu rîs de melodie !“...

— „Nepoate, vorba multă la om e sărăcie.
 Pe Nastradin ascultă-l, deși a fost păgîn,
 Căci dacă versul trece, proverbele rămîn.“

Dar roate uruiră și bice au pocnit...
 A cui calească-albastră de lună s-a oprit ?
 Ce vechi poet se-ntoarce cu cai înaintași
 Ca să revadă țara umililor urmași ?
 M-am repezit la scară... Nu-i un poet : sînt trei,
 Și-un cîine e cu dînșii. O fi ?... da, da, sînt ei !
 Eliade mă privește cu ochi de zburător,
 Alexandrescu vine cu cînele Azor,
 Și, prins în uniformă, ca-ntr-un corset de fată,
 Sfîos, îmi dă Cîrlova o mîină inspirată.

— „În anul una mie opt sute și treizeci,
Cu patru cai ce-noată în praful lunei reci,
Porniți din Tîrgoviști ca să-mi sosiți acum —
Vă rog, poftiți-năuntru să v-odihniți de drum.

Era, ca azi de albă, aceeași noapte-n țară,
Cînd zurgălăii voștri de ducă se-nălțară.
Colinele muntene păleau în șir pe cer,
Mijea ca o nălucă un munte grănicer,
Argintul viu în jgheaburi cursese cu susur,
Își poleiau toți plopul destinul lor obscur,
Și sate, în lumina aceasta uimitoare,
Se vâruiau deodată ca pentr-o sărbătoare.
Prin drumul mare, luna: vă născocea băltoacă,
Și vă stropea trăsura cu picuri argintii...
Dar voi, păstrînd în suflet ruinele pustii,
Și urmăriți de gîndul trecutului unic,
Din cîmpenescul farmec neculegînd nimic,
Vedeți numai ruine domnind voievodale.
Și bolți în surpătură pe necioplite dale,
Și tainite zidite pe vremi de meșteri mari,
Și clopote de-aramă turnate de-alămari,
Și curți domnești cu turle, clopotniți, paraclis —
Vă răsăreau vedenii în lună și în vis,
Ca semne că aicea fu Seaunul și scutul.
Tîrgoviște, adio ! Te-ntuneci cu trecutul.“

Erau atît de tineri că mă simțeam bătrîn.
Smerit ședeau ca-n strană. Am început să-ngîn
Zărind prin geam tot cîmpul sub lună revărsat
„Și apele dorm duse și morile au stat“.
Dar cum tăcea Eliade privind-mă, tăcui.
De versurile vieții să fie-așa sătui ?

Și lui Alexandrescu strigai cu glas ce bate :
„Ale turnurilor umbre peste unde stau culcate,
Către țărnul dimpotrivă se întind, se prelungesc“ ...
Iar el, nedîndu-mi vreme nici stihul să-l sfîrșesc,
Mă întrebă de cine-i, căci nu gîndise încă
Puternica poemă cu rimele de stîncă,
În care ritmic Oltul lovește val cu val.
Și cînd i-am spus de cine-i — o, visul triumfal
Ce-i străluci în ochii înfrigurați la vestea
Că pentru veșnicie va scrie, el, acestea...

Ce nențeles de-aproape ai răsunat, galop !
Și totuși, cît se-ntinde în lună drum de deal,
Nici nor de praf nu suie, nici călăreț, nici cal.
L-aud în curte parcă și nici în zare nu-i.
Au cine-alcargă astfel purtat de ritmul lui ?
Ce blestem, din mormîntul cu cruce pusă strîmb,
Îl mîină ca vîrtejul pe șes, pe deal, pe dîmb ?
Ce babă cu descîntec de moarte l-a împuns ?
Nu-l prind cu ochii încă, și-n suflet mi-a ajuns.

Flămînzi cu dinții mușcă din lună vîrcolacii.
Afară, ca de viscol, se clatină copacii.
Castani și plopi de spaimă au frunzele crispate
Și-n groaza lor și-azvîrlă, lungi, crengile pe spate,
Căci iată-i : Mihnea, calul și fuga — negru bloc —
Pe drum bătut în cremeni, țîșnind din limbi de foc,
Potcoavele tuspatriu cînd cad deodată grele,
Și-n urmă,-n transparența ce duce pîn'la stele,
Desfășurîndu-și friza de oase și strigoi,
Tăcuta cavalcadă a morților spre noi.
Și sîngele în vine îmi îngheață de ger,
Căci parcă rupt din ceata stafiilor din cer,

Stătea Bo'ntineanu în fața mea, aici,
Cu fruntea : zid de umbră, cu ochii : licurici
Ce-și aprindeau din beznă scînteia de fosfor,
Străluminînd obrazul livid din jurul lor.
Un semn făcu — se șterse, cu calu-i, călărețul.
Ca aburele bălții cînd suflă bătărețul.
Se risipiră morții, se prăbușiră-n groape.
Tăcerea mă cuprinse, o pipăiam aproape...

Un zgomot surd de ropot tăcerea o-ntretaie.
Din depărtări afunde se-aud mulțimi în mers,
Atîtea mii de șoapte nu fac decît un vers.
Se umflă ca un fluviu, crescînd din om în om.
Cum freamătă furtuna prin frunzele de pom,
Acum răsună totul în aspră vijelie.
Ca tunetu-n pădure, un glas adînc învie
Și norii dă să spargă — și norii grei se sparg.

În față-mi, ca pe-o hartă deschisă-n lung și-n larg,
Se-arată tot Ardealul cu munți și cu coline,
Dezvăluindu-și codrii și apele lui line,
Ogoarele, cîmpia, pășunile bogate,
Cetățile de piatră și albele lui sate.
Ca un puhoi de apă ce după ploi s-a scurs,
Din Retezat vin bacii în sarică de urs.
Mioarele, cîrlanii, rămas-au sus, la stîni —
Azi bîta ciobănească e ghioagă-n a lor mîni.
Prin stînci rostogolite, pe rîpe și poieni,
Călări vin falnic moșii din Munții Apuseni
Să prindă — ei, vulturii — regescul corb, în plisc.
Și buciumul lor sună prelung din pisc în pisc,
Din vîrf în vîrf se-alungă ecoul pînă tace,
Înmormîntînd chemarea din vremurile dace,

Trezind năvalnic visul ce n-a murit de-atunci...
Și, iată, visul crește pe lanuri și pe lunci,
Pătrunde viu în case și-n inimi fără frică.
Cu mic și mare, sate de-a valma se ridică.
Pornesc bărbați, neveste și fete și flăcăi —
Se umflă de mulțime potecă, drumuri, căi.
Pământul tot îl spală înfricoșate ape,
Rostogolind în ele topoare, furci și sape...
Dar preoți merg în frunte ducînd cuvîntul sfînt.

Atuncea Mureșeanu ieși ca din pămînt.
În ochi purta el singur a' lor priviri ce ard
Și graiul tuturoră în graiul lui de bard.

— „Avînd drept bronz toți munții, iar limbă, neamul meu,
Și-o singură credință în el și-n Dumnezeu,
Turnat-am cu-al meu suflet în al iubirii clocot,
Să sune mîntuirea Ardealului, un clopot.
El sună clar pe Crișuri, el sună pe Tîrnave,
Să scoale inimi moarte și suflete trîndave ;
El cîntă sus pe Someș, el cîntă jos pe Olt,
Unirea să-nflorească ca rujile în volt.
Pe Cîmpul Libertății obezile sînt sparte —
«Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte !»

Abia tăcuse-n mine năvalnicul său cîntec,
Se revărsă-n odaie un luminos descîntec
De zurgălăi ce sună în trap vioi de cai...
Să văd pe cel ce vine, pe geam mă aplecai :
Goneau căruța poștii trei surugii călări.
Nici n-apucasem bine să mă cobor pe scări
Și-n fața-mi sta poetul senin : Alecsandri.
Cum îl poșteam în casă, cu mîna mă opri :

— „Nu — vreau să vii cu mine pe lună pînă-n luncă”.
Dorința-i mă cuprinse cu tainică poruncă,
Se clătina pămîntul sub roate și fugi.

Zburam acum alături mînați de surugii.
În vînt veneau miresme de fîn și tot mai bine
Se deslușea o apă cu zumzetul de-albine,
Și sălcii se-nchină cu fruntea la pămînt
Cînd se opriră caii sforăitori, în vînt
Tot scuturîndu-și salba de sunet rînd pe rînd.

— „N-auzi — îmi spuse bardul — Siretul meu cîntînd ?
Apleacă-te, pătrunde vrăjita lui ogîndă :
Priveliști se alungă și altele colindă,
Dezvăluind privirii obrazul țării drag.”

Se-nfiorase lunca la glasul lui de mag
Și Argeșul sub lună se-nfioră și el,
Mișcîndu-și solzii lucii pe-al undelor inel.
Biet rîu de munte, care nicicînd n-avuse parte
De un poet să-l facă nemuritor în carte,
Rîu bun al cărui nume răsunător și dulce
Pe nimeni nu găsise în vers slăvit să-l culce.
Șopti : — „Siretul nu e, sînt eu, dar cînd vorbești,
Zăvoiul din Florica e lunca din Mircești.
Simt apa curgătoare și zarea că se schimbă,
Și valu-mi glăsuieste moldovenească limbă.
O, graiul cel mai dulce din țările române,
De cînd pe lira de-aur l-ai înstrunat, stăpîne !”
Și-o salcie pe maluri : — „Așa e”... spuse-ncet.

Mă părăsise bardul venit de pe Siret.
Pe drumuri împietrite de-al nopților poiei
Suna tot mai departe un rîs de clopoței.
Mă rentorceam spre casă eu singur. Raza lunii
Sculpta cu daltă vie în relief alunii,
Făcînd din steiul umbrei să scapere scînteii.
— „Vei răsări în cale-mi, din noaptea de sub tei
Tu, dureros de dulce poet, să mi te-apropii ?“

Și teii troieniră și tremurără plopilor.
Și ca o lipsă mare m-atinse nemurirea
Acelui ce-n luceafăr își îngheță privirea.
Și ramurile toate bătură lung în geam,
Iar codrul și cu mine alătura plîngeam.

Pustiul și urîtul mi-erău din nou stăpînii.
Pieriseră în noapte și în trecut bătrînii,
Lăsîndu-mă mai singur și mai stingher pe lume.
Le mai duceam aleanul și-i mai chemam pe nume,
Cînd, prin ferestre, ziua lăsă pe-al meu covor
O floare de lumină zvîrlită prin pridvor.
Și soarele deodată aproape îmi eră,
Și-n față-mi Grigorescu șezînd pe canapea.
Da, i-am văzut bastonul de lemn de corn, surtucul
Și pălăria moale păstrată-n cap — uitucul !
Dar el, zărind o schiță de-a lui cum sta-n perete,
Surîse arătînd-o : — „De aș trăi, băiete,
N-aș mai picta cu pensuli de păr, ci aș privi
În rama lor firească priveliștile vii.
De ce să strici o pînză cînd ai un cer de vară ?
Și se sculă și ochii păliți îi scînteiară :
Închide casa, trage obloanele și vină,
Ne-așteaptă drumuri albe și-o țară de lumină.

Te suic-n carul rustic cu pașnicii lui boi,
Te culcă în sulfină, în fîn și în trifoi,
Căci pentru tine cîmpul ți l-am cules drept pernă
Și, drept umbrar albastru, ți-am împînzit eternă
O boltă pe sub care de-acum ne-om adînci."

Se mîntuise casa cînd vorba își sfîrși,
Și-n urmă dispăruse...

Mergeam acum, nu știu :

Pe Topolog, pe Troțuș, pe Mureș sau pe Jiu,
Căci apa lor totuna de limpede rămîne
Cînd oglindește vraja colinelor române.
Nici muget, nici talangă, nici cel mai slab ecou...
Părea tăcuta vale un liniștit tablou,
O pînză zugrăvită de razele de soare,
În care orice linie trăia nemuritoare.
Și-n calma ei lumină de vis și de amurg
Privise Grigorescu cu ochi de demiurg.

Și se făcu deodată un drum peste mușcele...
Veneau domol — ca blocuri de nea ce mișcă grele —
Rumegători, plăvanii cumiști și,-n vîrf de car,
Țăranul care poartă pe umeri cerul clar.
Dar dealuri povîrnite se împingeau spre munte,
Cînd am zărit cioporul de oi albind și,-n frunte,
Cu bîta după spate și cu căciula sură,
Ciobanul ce coboară pe plai ca din pictură.
Atunci, din mari, ascunse și nențesele legi,
Același sus la Rodna, același pe Bucegi,
Cu dacică opincă și piept de legionar,
Stînd viu în fața noastră, dar totuși legendar,
Puternic ca o stîncă și verde ca un brad,
Trăi păstorul mitic, el, ultimul nomad...

Deasupra lui : doar cerul, ca temelii : Carpatul,
Jur împrejur : o țară, de-a lungul și de-a latul...
Proptit tăcut în bătă, cu ochi pierduți în gol. —
Din pusta lui Petöfi la stepa lui Gogol,
Zvîrlea pieziș-a-i umbră pe dealuri și câmpii.

De pretutindeni glasul pământului grăi :
— „În zori de zi te-nalță la cer cu ciocîrlia,
Cu soarele ce-apune să-mbrățișezi cîmpia,
Te-așterne pe podgorii ca umbra unui nuc,
Deschide-n codru verde cărare de haiduc,
Pe plai să paști alături de stele printre oi,
Să-adormi cu gîrla leneș sub plute în zăvoi,
Să fii un măr de aur în mărul plin de mere,
În clopot să fii cîntec și în amurg tăcere,
Să crești în grîu cu grîul și-n inimi cu iubirea —
Ca vorba ta să cheme în noi nemărginirea,
Ca sufletul, lăsîndu-și tiparul în lut greu,
Să-și regăsească țara și-n ea pe Dumnezeu.“

URSUL LUI DONICI

Dar luna, greu, cu ochii-mpăinjeniți de somn,
Lăsînd în urmă steme și chipuri vechi de domn
Și praful să se cearnă pe hronic și ceaslov,
În raza-i, ca-ntr-o mîină, luă cartea lui Krilov...

— „Nu vreau, ia seama, luno, azi versuri muscălești.”
Un glas glumeț, de-afară strigă : — „Te păcălești !”
Și ușa o deschise larg Donici, dînd cu palma,
Și după el intrară înghesuiți, de-a valma,
La mine, ca-ntr-o casă pe care-o calcă hoții,
Mugind, zbierînd, lătrînd și miorlăind cu toții,
Tîrîș, pe brînci, în salturi, pe labe, sau în zbor,
Puhoi grozav, ce crește din tindă-n foișor
Și greu se strînge-n scară și-n sală se desface
— Rămaseră afară doar „două boloboace” —
Val viu de blăni și pene, cu gheară, plisc sau colți,
Strivindu-se de ziduri, lovindu-se de bolți —
Pe mobile, pe scoarțe, ușor sau anevoie,
Se revărsase arca potopului lui Noe.

De groază înlemnisem și păru-mi sta măciucă,
Privind la Rac, la Broască, la săltăreața Știucă,
La Leul ce vînează, la Ursul din priseci,
Cum Șoarecele iese cu un Guzgan din beci,

Momița cum se strîmbă la chipu-i din oglindă,
 Cum Veverița, sprinten sărind din grindă-n grindă,
 Pe scrinuri și pe mese răstoarnă toate cele,
 Și cum își taie zborul Liliac și Rîndunele,
 Zăream doi Cîini : o javră de casă și-un dulău,
 Vulturul și Paingul sosiți de pe Ceahlău,
 Pe stîlpul etajerii un Șarpe incrustat
 Cu ochii de rubine și trup de matostat,
 Și printre oi bîrsane, doinind „oiță bîr“,
 Pe bățul păstoriei proptit : un Lup nazîr.
 Un Greier și-o Furnică pe-un șal zoreau cît pot ;
 Rîdea Bursucul, Vulpei „cu pușișor pe bot“ ;
 Măgarului, cu ifos cînta Privighetoarea ;
 Și, ca-ntr-un bloc de stîncă sculptîndu-și nemișcarea
 Un Elefant, de tronuri și de măriri sătul,
 Mai măsura vecia cu-al trompei lung pendul...

Neputincios, în jîlțu-mi de spaimă zgribulit,
 Ținteam cu deznădejde acest potop cumplit
 Și-n gîndul meu totuna de greu afuriseam
 Și fabula, și luna ce iscodea la geam...
 — „Ce vreți, cinstite fiare ?“ abia putui să-ngîn.
 Pe Donici dînd de-o parte, răspunse-un urs bătrîn,
 O namilă cît ușa, cu șaptele-i cojoace,
 Crescut în fund de codri și neștiind să joace.

— „O, fiule, n-ai teamă, la tine mult n-om sta,
 Căci, oricît de bogată ar fi odaia ta
 În colb de cărți uitate pe rafturi în șirag,
 Un fagure de miere ne este mult mai drag,
 Cules în zori, pe rouă, din guri de buturugi :
 Un fagure din care lumina zilei sugi,
 Pe cînd se-nalță zornic prin ramuri, ca un nor,
 Surorile albine în roi zbîrnîtor...

Oricît ar fi de moale, mătăsurî şi covoare
Nu sînt ca iarba verde în răsărit de soare,
Cînd raza e arcușul ce-atinge într-o doară
Pădurea ce răsună ca lemnul de vioară,
Cînd codrul tot tresare să-și scoale cîntăreții...

Noi am venit la tine să judecăm poeții.
Nu te-ngrozi, căci fabuli — știu bine — n-ai scris încă ;
De fabuliști ne plîngem : obrazul ni-l mănîncă ;
Găsiră, vezi, cu cale să ne prostească neamul.
Răbdarăm toate : lanțul și jugul greu și hamul —
Nu vrem să ne-altoiască cu sufletul lor mic.
Ne-au judecat pesemne pe proprie măsură,
Căci numai Omul minte, blestemă, strică, fură,
Slugarnic cu cel tare și bici cu cel mai slab...

Ce inimă întrece pe-a calului arab ?
Ce mînă țese pînza mai fin ca un paing ?
Credința unui cîine nici sfinții n-o ating !
Și nu cunosc pe lume neveste sau fecioare
Să aibă ochii galeși ai bieteî căprioare...
Deși nu-s «doctor» încă și n-am urmat vreun curs,
Pe voi nu-mi schimb năravul și pielea mea de urs.
Nu vrem — poetul fie maestru cît de mare —
Să rîdă toți ștregarii din clasele primare
De vorbele neghioabe ce ne șoptiți cu tîlc“...

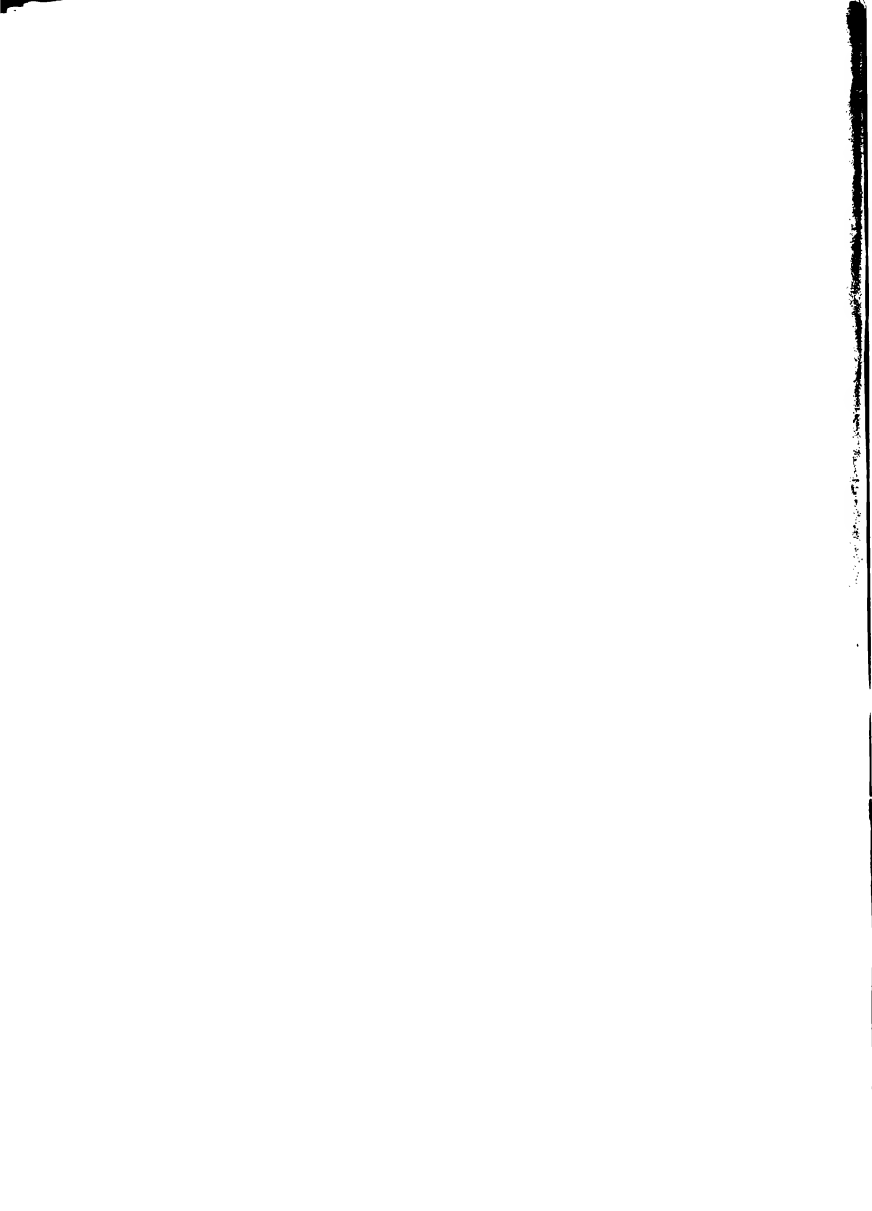
Privi urît la Donici ce tot tăcuse mîlc,
Se scărpină la ceafă și mormăi-nainte :
— „Vezi, fiule, voi oameni, nu știți decît cuvinte,
Ca și copiii care prind fluturi vii pe pagini,
Le-ați țintuit în suflet cu zboruri de imagini,

Și jocul lor de aripi nebun și nentrerupt
V-ascunde noaptea sfântă ce doarme dedesubt.
Noi ascultăm — stăm zile la pîndă, nopți întregi,
Ca să culegem glasul ce tu nu-l înțelegei !
Stăm, urmărind tăcerea ce vrea să ni-l ascunză
Sub fiecare piatră, sub fiecare frunză ;
Adulmecăm pădurea, poiana, iarba naltă,
Sămînța care crește și mușchiul ce tresaltă,
Și muntele ce-naltă spre cer a' lui spinări,
Și cîmpul care fuge sporind din zări în zări.
Vezi, peștii-ascultă apa. — și păsările vîntul,
Sobolii orbi, cum bate ca inima pămîntul...
Ființa noastră toată e-o vastă ascultare :
Urechea ne lărgeste fireștile hotare
Și ni le duce pînă în cap de univers...
Ce cată-n van poezii subtili cu al lor vers
Cu ritmuri jucăușe și cîntec de silabe —
Găsește trupul nostru, greoi, în patru labe“...

Scurt se opri cu ochii holbați la luna plină,
Ce prelingea prin geamuri o miere de lumină,
Și Ursu-n două labe și cu priviri aprinse,
Spre galbena comoară tot botul își întinse.
Dar supărată, luna, făcîndu-se văpaie
Și măturînd cu raza-i întreaga mea odaie,
Îmi șterse ca fantasmе lîghioanele lui Donici...
Își potoli mîmia și se-adînci în hronici.

SATUL MEU

1923

HARTA

Sînt satul strîns în punct pe o hîrtie :
Paing în drumuri negre, ca-ntr-o plasă.
Privindu-mă şcolarul o să ştie
Ce nume port, în ce judeţ şi plasă.

Atîta tot ; căci oameni, vetre, locuri
Şi cîmp, şi crîng, şi brazdă, şi livadă,
Şi cerul minunat cu mii de jocuri
De raze şi de umbre — n-o să vadă.

LUMINA

Te întîlnesc şi-aici. Ce drag mi-e ceasul !
M-am auzit acuma de chindii.
Îţi măresc umbra, sufletul şi pasul
Spre satul unde trebuiai să vii.

Te duc pe tălpi de soare pînă-n noapte
Şi vei păşi-n condurii lunei noi,
Cînd răsărînd din lanurile coapte
Bătrînii nuci vor întreba de noi.

PROPRIETARUL

Am fost, cîndva, stăpînul de pe lanuri...
Azi stăpînesc un parc — nu mi-e destul.
Am dat cu drag terestre oceanuri
De pămînt gras și negru, prea sătul.

Țăranii azi îmi stau pe arătură...
Eu îi socot de buni, ei mă cred rău,
Ne înșelăm, mă-ntreb, în ce măsură?
Să fii stăpîn pe inimi e mai greu.

VLAD PLUGARUL

Sînt un plugar, mă cheamă Vlad Nicoară ;
Am fața aspră și tăiată-n lemn,
De satul meu mă leagă strîns o sfoară
De țarină și sapa mea de lemn.

Eu nu cunosc sub cer decît pămîntul
Mai negru ca o pîine de secară.
Dă-mi, Doamne, să-mi călească legămîntul
Un plug, doi boi și brațul care ară.

ILIE BACIU

Proptit în bătă stă cu trei picioare
În sarica lăptoasă cît un urs —
Aicea, de cînd țara e sub soare,
În juru-i oi și veacuri i s-au scurs.

Și l-a pălit un gînd în noaptea lungă :
E poate și acolo un oier
Ce-și mulge toate stelele în strungă,
De curge Calea Laptelui pe cer.

BABA VIȘA

Sînt manca morților din sat — mă cheamă
Doar ei să le spăl trupul, n-am copii.
De fața lor adevărată nu mi-e teamă —
Cu mîna mea pe rînd îi primenii.

Le fac coliva și-i veghez la noapte
Cînd primul somn le e așa stîngaci...
Vezi — să n-o spui — ei tot mă strigă-n
șoapte,
Cu sila îi adorm ca pe sugaci

COPACII DIN SAT

De ce-ai sădit în satul nostru case.
Și garduri vii, căruțe și plugari,
Cînd singuri stăm — răzeși cu crengi
pletoase —
Și-l străjuim de vînturile tari ?

Și omului de ce i-ai dat ființă ?
Azi e aici și mîine în vecini,
Cînd noi sîntem un loc și o credință,
Ai satului — din frunză-n rădăcini.

CIMITIRUL

Sînt satul cel adevărat, cel unde
N-au casele nici poartă, nici ferești.
Mă calci — și pasu-ți dă să se cufunde,
Și timpul sună-a gol, cînd mă găsești.

Salcîmii mei îi văd prin rădăcine —
Nu-i mai cunoști de cer și vînturi goi ?
Nici frații tăi n-o să-i cunoști în mine
Cînd trupul ca o haină îl despoi.

HORA

Mă nasc la han o dată-n săptămîină,
Mi-e pîntec cobza, fluierul mi-e os.
Nu pot trăi de nu mă țin de mîină
Flăcăii dîrz sau fetele sfios.

Ce chiot dau cînd ies prin bătătură !
Tot calc și bat în tact ș-alerg pe loc...
Spre seară amețesc de băutură,
Dar nu mă las — că mor de nu mai **joc.**

STÎLPIL DE TELEGRAF

Am pironit în cuie nalte drumul
Să n-o pornească razna-n porumbiști —
Catarge ancorate cu diiumul,
Ce toate fug cînd numai tu te miști.

Înăindem rămurișuri de rețele
Și în amurg rodim cu soare-aprins...
În toamnă înfrunzim cu rîndunele :
Un fel de frunze negre cu piept nins.

BROTACUL

O frunză verde a sărit din iarbă
În apă — sperie stelele din lac
Ce tot clipesc din ochi și se întreabă
De-dă iar toamna-n foi... E un brotac.

Un brotăcel cam beat de-atîta vară,
De-atît parfum de flori cam uluit,
Ce se tot saltă pe a lunii scară
Și vrea s-ajungă-n ceruri negreșit.

TĂCEREA

Cobor pe câmp o dată cu-nnoptarea,
Sînt pretutindeni și nu-s nicăieri,
Mă prinde pitulată nemișcarea ;
Dar pier, cu glasul tare de mă ceri.

Mă sfișie cucoșii, cîini mă latră,
La iaz mă joc cu luna plină-n stuf,
În jurul lămpii ațipesc pe vatră,
Și satul doarme-n mine ca-ntr-un puf.

IARNĂ

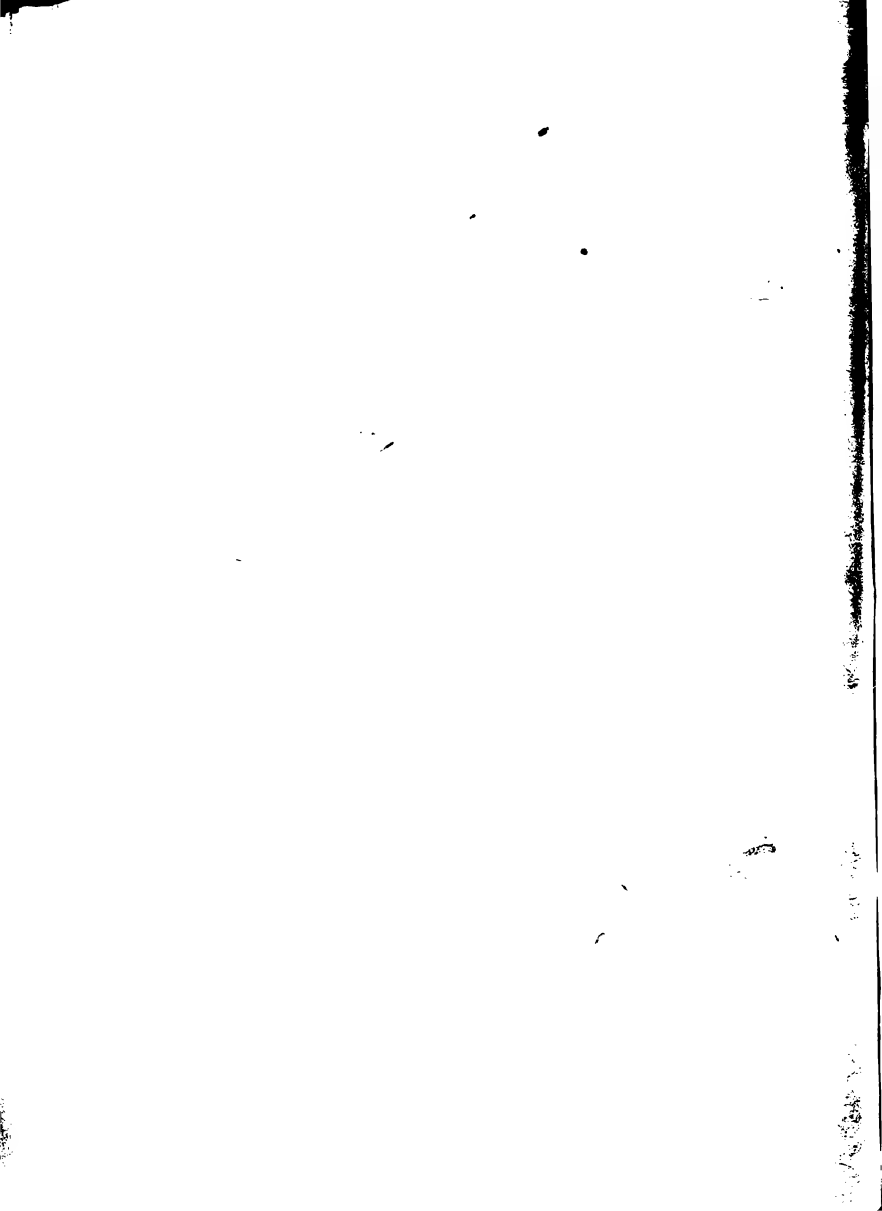
Ți-aduc omătul liniștit ce-apasă,
Cu fulg ușure, ca o piatră grea
Pe țarină, pe suflet și pe casă —
Ți-l las pe geamuri preschimbat în stea.

De-acum cîmpia va fi foaia nouă
Pe care sănii-nseamnă stranii dungi,
Și-n tine, călătorule,-o să plouă
Cu zurgălăi, cu amintiri, cu doruri lungi...

•

BISERICĂ DE ALTĂDATA

1923—1926

SPRE SCHIT

Mesteacănii, în vînt, pe dealuri bat mătănii
La trîița cu nori de aur învechit —
Poteca i-a lăsat pe marginea poenii
Și împletind lumini dă fuga pîn' la schit.

Egumenul bătrîn de pe pridvor privește
La apele din stînci scâpînd argintul viu,
La turma, sus pe plai, ce iarba-n flacări paște,
La omul, în amurg, pornit la drum tîrziu.

Clopotnița de lemn pîndește peste curpeni
Și clopotele vechi înalță glasuri mari
Să cheme prin păduri, cu sufletul în cîmpeni,
Pe călătorul stînd la crucea din hotar...

Dar drumul povîrnit, la vale duce umbră
Cînd, pîlcuri, mieii albi pe culmi mai duc zăpezi —
De-acum e foșnet lung ce-a fost sclipiri de undă,
De-acum tu simți adînc ce nu mai poți să vezi.

MÎNĂSTIRE

Pe zări străvechi ca scoarțe oltenești,
Țesute-n flori și pasări de-amurgire,
Pe culmi te înălțai, să împlinești
Logodna cerului cu țara — mînăstire...

Și valea ca o carte s-a deschis,
Și-ntîia stea citi în ea prea bine,
Și ce-a fost trup de om s-a făcut vis,
Și ce-a fost dor s-a împăcat cu sine.

Și-n mine, și-n poiană, și pe drum
Deodată s-a întins atîta pace
Că Dumnezeu plutea ca un parfum
Dă fîn cosit, cînd claia se desface...

Și-aș fi crezut că totu-i zugrăvit
Și că privesc, copil, o stampă veche,
De nu-mi venea — cînd șters, cînd deslușit —
Un zvon adînc de clopot la ureche.

TOACA

Pe curtea mînăstirii îmi deschid,
Ca peste visul sufletului, geamul.
Tăcerea e de piatră : un molid
Și-a-ncremenit în luna plină ramul.

Biserica de bîrne s-a-nchinat
La steaua cea dintîi, ca la icoană.
Un înger ca un nor îndepărtat,
Proptit de munți se roagă alb în strană.

Ce-i om s-a stins — ce-i sunet a murit...
Trăiește numai schitul și copacul.
Tăcerea cerului a țintuit
Cu stele grele de oțel capacul...

Dar clar o picătură a căzut,
Spărgînd oglinda timpului în două —
Și-ascult în piept și-aud în schitul mut
Mărgăritarele cum plouă.

E toaca ta ! A început să bată
Sub cer, prelung, cu inima deodată.

COZIA

Foșnește Oltul — pluta a trecut,
Dar cerul spart în cioburi vine iar
Să cheme peste ape, din trecut,
O mînăstire toată de cleștar.

Cu murmure și val, și veac se scurg...
De ce și astăzi Cozia a rămas ?
Trecutul stă pe unde, în amurg,
Cu umbra lui ca limba unui ceas.

Foșnește Oltul... Stele au sclipit —
Cu mîna și cu mintea nu le-ajung.
Prin ce desiș de codru încîlcit
Se-ncearcă aripi și se zbat prelung ?

Un dangăt de aramă a zburat...
Se duce peste văi și peste munți.
Aproape vezi albastrul tremurat
Durînd din sunet și din suflet punți.

Aproape simți cu ochii mari deschiși
Cum unul cîte unul s-au desprins
Din noaptea ce se prinde-n rămuriș,
Hulubii Domnului pe cerul nins.

Cireșul de pe drum a înflorit —
E alb de lună multă ca de flori.
Ori poate peste pomul liniștit
Stă stolul alb al serafimilor.

MONAHUL LA CAPRE

A fluierat un tren departe,-n vale —
De-acî la el ce multe veacuri sînt !
Sub munte, unde schitul se prăvale,
O toacă sună şi-a tăcut în vînt.

Atîta tot — pe cerul nalt ereţii
Cunună torc din zborul nemişcat
Poienii ce atîrnă pe pereţii
De stînci tăiate-n piscul detunat.

Monahul roş la capre stă de pază,
Sălbăticit, slăbit de-aşa pustiu —
Singurătatea singură-l veghează,
Dihăniile din codru de-l mai ştiu...

Şi-acum cînd umbre pe furiş, în taină,
Lungesc pe jos copac lîngă copac,
Vin caprele, se freacă de-a lui haină
Ca de-un gorun cu coajă de şiac.

Prin sfeșnice domnești de flori de nalbă
Zărește satul, casa cu livezi,
Și fata albă ca o iadă albă,
Și ochii-i verzi ca firul ierbii verzi...

Și mîna aspră mîngîie alene
Blănița iedei și se pierde-n ea —
Și parcă muiereste ard sub gene
Priviri viclene ca ispita grea.

Dar țăpul negru și bărbos, deoparte,
Chiorîș aprinde galben ochi de drac —
Pe cînd mestecăni albi, ca într-o carte
De basme, din penumbră se desfac,

Răsar — arhangheli mari — prin amurgire
Cu aripă și sabie de foc,
Pe cînd monahul cel ieșit din fire
Ca la icoană bîjbîie pe loc.

BISERICĂ DE ALTĂDATĂ

Biserică de altădată, ce ctitor mi te-a scos în cale
Cu zarzării din curtea veche și năpădită de urzici,
Sub coperiș lăsat pe-o rînă, la margine de mahalale,
Sub turnul mîngîiat în aripi de raze și de rîndunici...

Cu chipul șters în zugrăveală : Matei și Marcu, Ion
și Luca,
Evangheliștii de pe vremuri, tuspatriu, predică-n pustiu —
Amurgul doar și toamna, singuri, dau să pătrundă prin
uluca
Grădinii Domnului, pe care azi credincioșii n-o mai știu...

Biserică de altădată, din nou primește să-ți calc pragul
Ca-n noaptea primăverii mele cu zarzării-nfloriți pe cer.
În somnul veșnic bunu-ți preot de mult și-a lepădat toiagul
Și întru Domnul odihnește bătrînul său paracliser.

Stau singur în amurg de toamnă azi, singur eu cu patimi
multe —
Și nimeni nu mai toacă seara prin suflet și prin mahala,
Nu-i nimeni să se roage-n tindă, și taina nimeni s-o asculte
Și la icoane să aprindă sfînt lîngă sfînt, stea lîngă stea.

POVESTEA MAICII DOMNULUI

RUGĂ CA SĂ ÎNCEP

Vreau, Maică Preacurată,
Povestea ta să fie
În grai cinstit lucrată,
Ca lîna dintr-o iie.

Și ca să-ți Țes chilimul
Mă Ține tu de mîni.
Mă-nvețe heruvimul
Colinda din bătrîni.

Fă-mi graiul bun ca oul
Încondeiat de Paște,
Blagoslovit ca boul
Cînd Domnul meu se naște.

Strălucitor cuvîntul
Mi-l fă cum e la noi
Lumina pe pămîntul
Cu plopî și dealuri moi.

Înalță-mi vorba bine :
Troiață la răscruce —
Drumețul să se-nchine
De vine ori se duce ;

O limpezește-n râul
Ce râde sub arini,
O-ncinge strâns cu brîul
Durerii de creștin.

Dă-mi, mie, păcătosul,
Un suflet de beteală,
Să-ți dea și el prinosul
Lui sfînt în zugrăveală —

Să fiu ca iconarul,
De nimeni cunoscut.
Nu-mi trebuie slavă. Harul
Ți-l cer : Am început.

NAȘTEREA

N-au fost măslini, nici dafini, nici smochini...
Pămîntul sfînt nu e al Galileii —
La noi e Nazaretul. Ioachim
De pe pridvor privește Rîul Doamnei.

Stă moșul alb în portul de la țară,
Dar sufletul într-însul e catran,
Căci Domnul n-a voit copii să aibă
Și oamenii cu rîs l-au judecat.

Stă Ioachim și-n sufletu-i se roagă
Ca-ntr-un pustiu de piatră și nisip.
Închină Domnului viață dreaptă,
Jertfește ce-a arat și ce-a sădit.

★

Cu furca-n brîu mergi, Ano, în livadă
Să-ți pască pomișorii albi din mîni
Ca miei priori născuți în primăvară,
Plîngînd că nu ești mamă, să-i mîngîi.

Sub un mălin în floare te așază —
Un cuib de granguri cîntă pe un ram.
Te roagă, Ano, Domnului, căci iată
De-o floare pomu-n rai s-a scuturat.

Prin nori de-argint petala se pogoară ;
Cu umbra-n cruce cade un lăstun —
Și casa ta, Ioachime, e albă
De binecuvîntarea unui prunc.

COPILĂRIA

Cine să ghicească taina ? Cin' să creadă
Că-n fetița cu opinci și cu opreg,
Maica Domnului se va ivi odată...
Nici părinții ei, privind-o, nu-nțeleg.

Micii tatălui îi paște pe toloacă,
Duhul sfânt ca un porumb îi stă pe mîni,
Și pe cînd copiii satului se joacă,
Clopote îi sună seara în fîntîni.

Îngerii o țin cu basme lîngă vatră,
Beau cu dînsa spuma laptelui din blid.
Aripi zboară de se mișcă-n prag o piatră
Sau argații poarta mare de-o deschid.

Spun vecinii : — „Ioachime, fii de pază,
Că-ți bolște fata mică de-un deochi“...
Dar un orb în fața ei îngenunchează
Și se roagă și pricepe fără ochi.

JURUIREA

Și dacă-a fost Sfîntă-Măria cea mică,
Să meargă la hram cu toți se ridică.

Și dacă-a fost ziua de toamnă senină,
Cînd urcă Negoiul pe zări de lumină,

Pe la drumul cu plopii foșnind frunza rară,
Părinții Mariei porniră în țară.

Fetița-n căruță ședea între ei —
Ca apa de șipot erau ochii ei.

Trecură o vale, și două, și șapte...
E noapte, și cerul e calea de lapte

Pe care se duce car mare și-oier —
Ioachime, schitul nu e nicăieri.

Zadarnic ceri drumul pierdut, la o stână.
Fetița adoarme cu capul pe mînă,

Și maică-sa țolul îl trage pe ea —
Maria acolo sfînt visă că vise.

Și, iată, prin frasini răsare lin luna...
Argintul din vis se lasă ca bruma.

Un schit se vestește, nou-nouț, din pămînt,
Ca Sîntă-Măria să-i fie hram sfînt...

Și cum calcă fata cu frică-n altar,
În cer sună buciune peste hotar.

Și cum se închină smerit la icoane,
Toți îngerii Domnului cîntă în strane.

BUNAVESTIRE

Țesea cuminte ca întotdeauna
Maria borangicul la război,
Și cum prin seară cădeau umbre moi,
I s-a părut întîi că intră luna,

Atît de alb venea. Dar nici o rază
Nu calcă mai ușor pe tălpi de vis —
Și s-a mirat ea : cine a deschis
Larg poarta ? — Cînd s-a ridicat să vadă,

I-a nălucit acum că porumbelul
Ei alb bătea din aripi lîngă ea.
Și cum, sfioasă, fata-l mîngîia,
Arhanghelul dezvăluindu-și felul,

Nu s-a temut, nu s-a ferit de dînsul
— Cu îngerii se sfătuia de mult —
S-a bucurat spunîndu-i : — „Te ascult”.
Arhanghelul tăcu, închis într-însul.

Atunci s-a speriat, căci nici un sunet
Nu-i pogora în suflet solul sfînt.
Dar a picat ca moartea la pămînt.
Cînd îngerul cu trăsnet și cu tunet

A fulgerat, neașteptat, Bînavestire...

IOSIF TESLARUL

Ea îl privea cum mînuia rindeaua
Pe blăni de brad. Cioplît și el în lemn,
Nu bănuia teslarul că în greaua
Penumbră-a candelii cu untdelemn,

Maria sta păzind întruchiparea
Lui Dumnezeu în trupul ei curat.
Dar cum, mărită, flacăra în para
Luminii-i da obrazu-adevărat,

Iosif, ștergînd năuc sudoarea frunții,
A ridicat în blestem pumni semeți —
Cînd, iată, cu un pas ce mișcă munții,
Lăsînd icoana goală pe pereți,

Un înger coborî : același — din Vestire,
Maria însă nu-l mai cunoscuse.
Văzîndu-l, omul își veni în fire
Și se sfîi și parcă pricepu,

NAȘTEREA DOMNULUI

— După legenda poporană —

Jos sub poarta raiului,
Pe sub Piatra Craiului,
Unde-ncep muscelele,
Apele și stelele,
Vezi, albind ca pe chilim,
Tîrg pre nume Vifleim.
Tîrg străvechi în bogății,
Tot în minte să mi-l ții.
Turle scăpărînd argint
Cu brîu falnic îl încing
Și-l îmbracă-n poleială
De-aur, raza de beteală
Ce alunecă de sus
Peste casa lui Isus.

Dar pe drumul cel cu plopî,
Râu de pietre şi de gropi,
Cine-mi vine-n car cu boi,
Nu plăvani ca-pe la noi,
Ci muncîţi şi oropsîţi,
De trei zile nehrăniţi ?
Cine-mi sînt drumarii doi
Nemîncăţi, bătuţi de ploi ?
Cine-mi plînge, sub maramă,
De dureri că va fi mamă ?
Cine-mi umblă lîngă vite
Tot cu vorbe necăjite ?
Maica Domnului plîngea,
Iosif boii suduia,
Maica Domnului spunea :
— „Omule, nu sudui.
Ce e scris s-o împlini.“

În mijlocul drumului,
La tulpina plopului,
Stă Maria s-odihnească
Şi pre fiul sfînt să nască.
Dar, vezi, popu-i copac rău,
Copac rău şi nătărău,
Îşi dă frunza într-o dungă,
Să foşnească vreme lungă,
Linişte să n-o ajungă.
Îşi dă creanga într-o parte,
Nici de umbră s-aibă parte.
Maica sfîntă a oftat,
A oftat, s-a supărat
Şi din gură-a blestemat :
— „Plopule, lemn urgisit
Să te zbaţi neodihnit,
Nici în lin, nici în senin

Creanga ta să n-aibă stare,
N-aibă umbră, nici răcoare.
Frunza-n tine să nu stea,
Nici ziua și nici noaptea.
Și cu vînt,
Și fără vînt
Să te clatini pe pămînt !“

Maria s-a ridicat,
Drumul lor și l-au urmat.
Și au mers, mări, au mers
Urmele de li s-au șters,
Tot prin țarini aurite,
De oameni nepomenite,
Tot prin stele argintate,
De oameni nesămănite...
Și-au ajuns în drumul lor
La focul păstorilor.
Colo-n stîna oilor,
Stă Maria s-odihnească
Și pre fiul sfînt să nască.
Șezu jos și nu șezu,
S-odihnească nu putu
De zbieratul oilor,
De săritul mieilor.
Maica sfîntă a oftat,
A oftat, s-a supărat,
Oile le-a blestemat :
— „Oi, de orice rău veți da,
Voi să nu puteți zbiera,
Pe voi lîna să nu steie,
În tot anul să v-o icie
Mielul de sub voi să picie !“

Maria s-a ridicat,
Drumul lor și l-a urmat.
Și au mers; mare, au mers
Urmele de li s-au șters,
Și prin cer și prin poiene,
Și prin stele buruiene...
Și-au ajuns în drumul lor
La ocolul cailor.
Și Maria grajd aflînd
Intră-ntr-însul tot plîngînd.
Dureri mari o cuprindea,
Să mai meargă nu putea,
Stătu jos, se odihni.
Caii prind a tropăi,
Mînjii vesel a zburda,
Iepele a rîmcheza.
Maria îi dojenea :
— „Stați pe loc, nu tropăiți,
Căci durerea mi-o măriți“...
Caii răi n-au încetat,
Maica sfîntă a oftat,
A oftat, s-a supărat
Și din gură-a cuvîntat :
— „Fire-ați, cai, voi, blestemați
Să goniți fără răgaz,
Tot anul să n-aveți saț
Pînă-n ziua de Ispas,
Dar și-atuncea doar un ceas !“

Maria s-a ridicat,
Drumul lor și l-au urmat.
Și au mers, mare, au mers
Urmele de li s-au șters
Peste iarba plaiului,
Prin pometul raiului.

Tot mergînd și obosind
Și cu Dumnezeu vorbind,
Floarea soarelui păli,
Floarea lunii veșteji,
Numai steaua înflori...
Și au dat în drumul lor
De ocolul boilor,
Boilor, blajinilor.
În cea iesle-a vitelor,
Vitelor, săracelor,
Maica sfîntă cum intra
Pe fîn moale se culca.
Boii prind a rumea,
Maica sfîntă-a suspina
Și din gură-a cuvînta :
— „Stați pe loc, nu rumeați,
Liniștea nu-mi turburați“...
Boii blînzi o asculta,
Maica-i binecuvînta :
— „Bouleni, fiți alduiți
Și de mine fericiți,
De mine, de Dumnezeu
Și de sfînt fiușul meu.
Voi oricînd să aveți saș,
Un ceas, două să lucrați,
Și pe urmă să-ncetați.
Un ceas, două să lucrați,
Și unul să rumeați.
Bouleni, să fiți sătui
Tot în brazda plugului !“

Dureri mari o apuca,
Boii blînzi o aburea.
Și cînd fu la miez de noapte,
Muncile-i trecură toate.

Pe fîn verde și uscat
A născut un împărat.
Și cum fiul s-a născut,
Ieslea-n rai s-a prefăcut,
Și să vezi
Și să nu crezi :
Fînu-n soare
Era floare,
Albăstrele
Erau stele,
Și-n senin
Luna — un crin.
Maria se veselea,
Pruncu-n brațe-l cuprindea
Și pe frunte-l săruta,
Că el lumea va scăpa.

Astăzi s-a născut Christos
Să ne fie spre folos.

Suflă vîntul lin și lin,
Mi-l leagăna chitelin,
Legănuț
De păltinuț,
Ploaie caldă
Tot îl scaldă !

STEAUA

Jneapăn verde cum trosnește din rășină
Și în foc se prăbușește-n vîlvătăi,
Vezi, în para-i, toți ciobanii de la stîna
Stînd în bîta, sus, pe golul dintre văi.

Spune baciul : — „Măi fîrtașilor, să fie
Semn curat sau piașă rea — nu le-nșelegi.
Așa stea n-am pomenit eu pe tărie,
Hăt ! de cînd îmi paște turma pe Bucegi“...

Tac fîrtașii, tace baciul, latră cîinii.
Steaua crește așa tare că e zi,
Ea coboară de-o poți prinde-n palma mîinii...
Mă ciobane de la oi, nu te sfii,

Căci pe ieslea unde Maica Preacurată
A născut între un bou și un asin,
Steaua albă se oprește tremurată,
Călăuză pentru craii care vin.

ÎNCHINAREA MAGILOR

Fîlfiie steaua sus aripi de foc,
Stă peste ieslea cu sfîntul noroc,

• Intră în iesle craii grămadă,
Robii lor poartă pe brațe o ladă.

Cum craii-n aur erau îmbrăcați,
Boul și-asinul se uită mirați.

Și Maicii Domnului, vezi, 'îi fu frică :
Fețe-așa mari ea de cînd era mică

Nu mai văzuse și s-a rușinat.
Isus cămilei cu gît legănat

Cald i-a zîmbit. Trei crai lui Isus
Smirnă, tămîie și mirt i-au adus.

Alb era unul ; ca o momîie
Altul, sfrijit, cu obraz de-alămîie ;

Cel de pe urmă, buzat și arap,
Behăia cînd vorbea, dînd din cap ca un șap.

Micul Isus tot rîdea făcînd haz —
Iute îi trase Maria marama pe-obraz,

Pruncul să nu i-l deoache cel crai Baltazar,
Pe cînd cu ochi lacomi Iosif cîntărea orice dar.

MAICA ȘI PRUNCUL

În odaia scundă moare focu-n vatră,
Còlo pe firidă pîlpîie opaiț.
Pe un drum de țară, cîini zadarnic latră...
Nici un sfînt la noapte n-o să stea pe laviți.

Singură cu pruncul, singură cu focul,
Ce-și desface-n umbră coada de păun,
Maica se gîndește, cumpănind norocul
Pruncului ce-ntinde mîna la ceaun.

Ochii lui albaștri cum e inu-n floare,
Maica îi sărută, mîngîie, bălai,
Părul ca mătasea de porumb, și-o doare
Sufletul deodată năpădit de scai...

Lacrimi șterg în gene brațele cămeșii :
A venit țiganka de i-a dat cu ghiocu —
Și pe drum de munte au plecat lăieșii...
Dar Isus zîmbește blînd, urmîndu-și jocul.

BEJENIA

N-auzi pe vale scîrțîit de cară ?
Nu vezi în zare peste sate fumul ?
Intrară, bade, turcii iar în țară,
La munte fug rumânii cu duiumul.

Pîrjol și foc aduc cu ei păgînii,
Omoară mamele și taie pruncii...
Dar la răscruci, de lași poteca luncii
Și-o iei pieptiș drept la poiana stînii,

Sub norul care pierde ca o plută,
Prin fagii ce-și opresc aci hotarul,
La șipotul cu apă nencepută
Au poposit. — Despriponit, măgarul,

Blegind urechea blîndă, se apleacă
Spre maica alăptîndu-și pruncul sfînt —
Dar, necăjit, cu gîndul la pămînt,
Iosif întinde mămăliga seacă.

Ce greu, ce lung e drumul de bejenie !
Vrea Domnul să le mîntuie aleanul :
Le-a hotărît ca o blagoslovenie
Nu țara din Eghipet, ci Ardealul.

DESPĂRȚIREA

Luase de pe masă și oalele și blidul,
Maria-ngrijorată că nu mînca Isus,
Și la lumina serii se zugrăvea pe zidul
Cel alb, în negru, crucea ferestrei din apus.

Încununat sta fiul de cea din urmă rază
A soarelui, și fruntea îi sîngera ca-n spini,
Tăcea... tăcea și maica lui, care nu cutează
— Țărancă — să-l întrebe și-i varsă numai vin.

Vin rubiniu cu sînge curat umplu paharul...
Și pită aurită îi scoate din cuptor —
Dar fiul, trist zîmbindu-i, știindu-le amarul,
Cu mîna le dă-n lături și spune: — „Mîine-n zori,

Măicuță, să ceri popii asina cea mai slabă —
La tatăl meu din ceruri mă duc, tu să mă lași“.
Și maica — o țărancă — oftînd din greu,
se-ntreabă
’De ce și-a dat copilul cu domnii la oraș.

RUSALII

Tîrg de munte risipit printre livezi,
Cu cerdacuri văruite de-unde vezi
Piatra Craiului albastră de departe :
Iată tot Ierusalimul tău din carte...

•

Și, călare pe-o asină cu mers lin,
Isus vine și apostolii lui vin
Pe drumeagul care duce spre mușcele
Pe sub bolta unui schit cu rîndunele.

Țărani albi, sosiți de ziuă pentru hram,
Rup din sălcii înverzite cîte-un ram,
Domnul nostru să-l sfințească. — Pe asină,
Pe cînd el blagoslovește în lumină,

Și stă-n umbră un egumen rău la gînd —
O țarancă îi așterne la pămînt,
Cu smerenie, marama-nzăpezită,
Sufletul să-i calce fiul, sub copită

JALEA

Stă pe prispă maica sfîncă,
Singură la casa ei,
Singură cu grija ei...
Gînduri sure o-nvestmîntă.
Trece-n zbor o rîndunică,
Cruce neagră pe sub tei.

— „Rîndunică, soră mică,
Rătăcită prin grădină,
Unde-i fiul meu iubit ?“
— „Maică, năagră se ridică,
Subțirică-n luna plină,
Cruce grea de lemn cioplit,

Și pe cruce, prins în cuie,
Fără grai, fără suflare,
Stă Isus cu doi tâlhari“...
Maicii Sfinte bine nu-i e,
Se-mpietrește chinul mare
Pe obrazul ei de var.

— „Rîndunică, stai o clipă,
Lasă norii, sus, ca neaua,
Fruntea mea și fruntea lui,
Mîngîie-le din aripă“...
Dar se duce rînduneaua
În adîncul cerului.
Maica stă cu jalea-n casă.
Bate biata la mătănii
Sfinților și mari, și mici,
Cînd o frunză i se lasă,
Vie, peste floarea mîinii,
Dintr-o tufă de aglici.

— „Soră mică, broască verde,
Ce-avui drag, azi mi se pierde.
Lasă-mă necazului,
Du-te iar în iarba verde,
Du-te, soră, de îți vede
De brotacii iazului !“

— „Biată maică-ndurerată,
Tot cu lacrimi pe gene,
Fiul tău nu-l mai jeli.
Nouă fii avui odată,
Huzureau toți prin poiene,
Roată mare când veni.

Roată grea, hodorogită,
Ferecată, forfecată,
Rupse trupul lor pe drum.
Și din nouă, numai unul
Mi-l lăasă — șchiopându-l — drumul,
Unul îmi trăiește-acum.

Vino, Tomo, Tominoace,
Vin' la mama, să te-nfașe,
Vin', frumosul meu, încoace !“...
Și din ierbi, din busuioace,
Iese un broscoi urît —
Dar zărindu-i felul hîd,

Ochilor holbați de broască,
Maica le zîmbi, și, iacă,
A-nflorit în rîs o cracă
De măr alb cu promoroacă —
Doar la umbra spinului
Plînge floarea inului.

BOCETUL

Fiul meu, copilul meu,
Mlada sufletului meu,
Haide, maică, să vorbim
La poartă de țintirim,
Căci de-acum nu mai vorbim !
Tu ești, ori e vîntu-n spini ?
Bate vînt de miazănoapte,
Dragul mamei, zi-mi în șoapte.
Bate vînt de miazăzi,
Zi-i, măicuță, pîn-e zi.
Zi-i ca-n vremuri, zi-i mereu,
Fiul meu, copilul meu !

Fiul meu, copilul meu,
Mlada sufletului meu,
Ce drum negru ți-ai ales,
Nici pe deal, și nici pe șes,
Căci, vezi, maică, te-au trimes,
Fără șea și fără cal,
Pe sub șes și pe sub deal !
Pe șuierul vîntului,
În fundul pămîntului,
Și sub paza Sfîntului —
Somnul greu să-l dormi mereu,
Fiul meu, copilul meu !

Fiul meu, copilul meu,
Mlada sufletului meu,
Moartea, moartea rea mai este,
Vine hoața iepurește,

Pune mîna jos pe masă
Și ne face larg prin casă,
Pune mîna sus pe grindă
Și ne face larg prin tindă,
Pune mîna și pe scară
Și ne face larg pe-afară —
Goale sînt poienele,
Împînzite genele,
Sub pămînt e somnul greu,
Fiul meu, copilul meu !

Fiul meu, copilul meu,
Mlada sufletului meu,
Nici o moarte nu-i amară
Ca moartea de primăvară,
Pe-nfrunzitul codrului,
Pe cîntatul cucului,
Pe ieșitul plugului
Cînd vin berze albe-n țară
Cu senin de primăvară
Și cînd rîndunele zboară !...
Scoală-te din somnul greu,
Fiul meu, copilul meu !

Fiul meu, copilul meu,
Mlada sufletului meu,
Roagă-te la săpători,
Groapa să ți-o facă-n flori,
Ușa groapei de mătăasă,
Ca să vii și pe acasă,
Căci te duci pe altă lume
Unde-i satul fără nume,

Unde nu cunoști pe nime !
Dragul mamei să vezi bine,
Căci ți-e drumul lung și greu,
Ca și somnul tău de greu,
Fiul meu, copilul meu !

ADORMIREA

Cum cădea în sat amurgul peste-ogrăzi și peste șure,
A ieșit cu luna plină heruvimul din pădure.

S-au speriat copii cu vite și-au țipat de spaima lui...
Liniștit o luă pe coastă, pe sub plopilor drumului.

Au foșnit ca de furtună, fără vânt în frunză, plopii.
Luna tremură devala roate mari în iazul popii.

S-a oprit la casa veche unde drumu-și face cruce,
Creștinește la răspîntie și-ntîrzie pîn' se duce.

A bătut în lemnul porții de stejar, de două ori :
Singură se trase poarta și primi pe călător.

Cîinele urlă o dată lung, apoi doar mîrîi —
Hervimul pentru-atîta însă pasul nu-și grăbi.

Maica Domnului, ca-n vremuri, sta cu lucrul la fereastă.
O trezi în raza lunii, lin, aripa lui albastră.

Strânse iia începută, toate grijile le strânse,
Strânse zilele trăite, cu şirag de lacrimi plânse.

La icoane ea aprinse cuvios o lumînare.
Pînă-n temelii de suflet o cuprinse pace mare.

Se-nchină lui Sîn Nicoară, lui Sîn Ion, ei cel mai drag,
Se gîndi la fiu-n ceruri şi la cîinele din prag,

Işi udă ca totdeauna toate glastrele de nalbă,
Se găti ca pentru noapte cu cămaşa cea mai albă,

Netezi cearceaful bine, să nu facă nici o cută
Pînză inului curată ca şi viaţa ei trecută,

Se culcă sfioasă-n patu-i strîmt, ca pe o năsălie,
Şi-adormi rugînd pe Domnul lîngă fiul ei să fie.

ÎNĂLȚAREA

Pe miriști, cer de toamnă a năvălit în vară.
Lumina lasă aur pe coarnele de plug,
Pe boii suri ca praful, pe fierul de pe jug,
Pe brazdele de umbră, din care, albă, zboară

O barză plutitoare, purtînd amurg în cioc
Cătunelor pîrîte sub dealuri de sineală...
Plugarul stă cu talpa înfiptă-n îndoială :
Comoară e ? Căci vede o limbă ca de foc

Sporindu-și jărăgaiul pe țarini și, albastră,
Suind precum se suie din hornuri, iarna, fum.
Cădelnițară crinii cățuie de parfum
Și s-a deschis în ceruri, prin nori de-argint, fereastră

Și, zugrăviți ca-n lemnul din vechi troițe, iată,
Pe duhul sfânt, pe tatăl, pe fiul — cîte trei,
Și iată pe Maria urcîndu-se la ei
Pe scara unei raze ca dînsa de curată.

Țăranu-și face cruce cu dreapta și se-nchină
Smerit cum se cuvine icoanelor. Apoi
Pornește brazdă dreaptă c-un plug cu patru boi,
Pe cînd ușor se pierde Maria în lumină.

MREAJA

Vezi, raiul e o casă din Mușcel,
Tot prin livezi de stele sui la el.

O casă albă cu ferestre mici,
În care îngerii sînt rîndunici

Și sufletele stau în cuibul lor,
Ca pui golași sub strașină de nor.

Din cînd în cînd o rîndunică-i ia
Să-nvețe zborul cerului cu ea,

Și Maica Domnului stă în pridvor,
Se bucură de cel mai simplu zbor.

Stă în pridvor, lucrează un năvod
Cu care o să mîntuie norod,

Iar Dumnezeu, și duhul sfânt, și
fiul ei,
În casă stau la masă cîte trei.

Vorbesc de muncile de pe pământ,
Ca gospodari chivernisiți ce sînt.

Vorbesc de rodul vici, de-anul bun
De prin podgorii cu livezi de prun.

Pe Maica Domnului o doare inima,
Căci mreața mîntuirii se gătea.

Se-apropie înfricoșat județ :
Acolo doar pe suflet să pui preț.

Lung trîmbița din urmă a sunat
Pe ceruri ca un tunet depărtat.

Și dreptii vin acum cîte doi,
În straie albe ca în sat la noi

Cînd merg flăcăii-n tîrg să tragă
sorti.
Moș Pătru strajă stă la patru porți —

Cu zgomot surd se-nchide poarta
grea,
Afară gloata răilor gemea.

La Scaraoschi arde în cuptor
Foc blestemat, pîrjol dogorîtor.

Le face necuratul doar un semn,
Ca pîini îi ia lopata lui de lemn.

Cu furca dracii mai mărunți împung —
Iar vaietele lor la rai ajung.

Aude maica plînsul tuturor ;
Se-acleacă blînd prin stîlpîi din pridvor,

Desfășură năvodul și îl lasă
Să cadă printre stele ca o plasă.

Alunecă pe Calea Robilor,
De zodii s-a ferit tremurător.

Mătasa lui e-argint curat la lună,
E aur cînd dă soarele s-apună.

Și ca scobari și mrene de pe Olt,
A pescuit în mreajă iadul tot,

Cine-a rămas în plasă, e scăpat —
Cine-a scăpat din ea, e blestemat...

Mario, care scapi păgîni și hoți,
Azvîrle iar năvodul dacă poți !

Mario, mreaja ți-o aștept de ani,
Eu, robul tău Ion de la Miorcani.

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

CUPRINS

<i>Prefată</i>	V
<i>Tabel cronologic</i>	XXXI
<i>Notă asupra ediției</i>	XXXVII

CASA AMINTIRII

Casa amintirii	3
Întoarcere [<i>Prin crăpături de-obloane...</i>] . . .	5
Sfârșit de toamnă	6
Lanterna magică	7

VISĂRI PĂGINE

Visai de o cetate	11
Din rubaiyatul lui Yussuf	12
Din Samisen	14
Centaurii	15
I Vis și centauri	15
II Centaurul [<i>Trei zile-n nemișcare...</i>] . . .	16
III Blestemul	17
IV Renaștere	17
V Fugă de centauri	18
VI Cel din urmă centaur	19
VII Rugă păgînă	20

Florica	103
Mormântul	104
Vîrful dealului	105
În vie	106
Castanul cel mare	107
Rădăcini	108
Cireșul	109
Spre Izvorani	110
Pădurea din Valea Mare	111
Cucul din Valea Popii	112
La zăvoi	113
În luncă	114
Parcul Goleștilor	115
Lumina, iarna	116
Biserica lui Horia	117
Căsuța din copac	118
Casa din deal	119
Cămara de fructe	120
Odaia bunicului	121
Ochelarii bunicii	122
Capela	123
Odișna tatii	124
Străinul	125
Comoara	126
Adio la Florica	127
Copil de-odinioară	129
Septembrie [<i>În zare cine-nscrie...</i>]	130
Septembrie [<i>O foaie se desprinde...</i>]	131
Septembrie [<i>Din bulgării vin care...</i>]	132
Toamnă [<i>Au vîut prelung...</i>]	133
Timpul [<i>L-a trezit vorbind în vînt...</i>]	134
Jucării	138
Drum de noapte [<i>Caleașcă, drum de noapte...</i>]	141
Aci sosi pe vremuri	142

Acuarelă	145
Bătrâni	147
Ursul lui Donici	163

SATUL MEU

Harta	169
Lumina	170
Proprietarul	171
Vlad plugarul	172
Ilie Baci	173
Baba Vișa	174
Copacii din sat	175
Cimitirul	176
Hora	177
Stâlpii de telegraf	178
Brotacul	179
Tăcerea	180
Iarnă [<i>Te-aduc omătul...</i>]	181

BISERICĂ DE ALTĂDATĂ

Spre schit	185
Mănăstire	186
Toaca	187
Cozia	188
Monahul la capre	190
Biserică de altădată	192
Povestea Maicii Domnului	193
Rugă ca să înceapă	193
Nașterea	194
Copilăria	195
Juruirea	196

Bunavestire	197
Iosif Teslarul	198
Nașterea Domnului	199
Steaia	204
Închinarea magilor	205
Maica și pruncul	206
Bejenia	207
Despărțirea	208
Rusalii	209
Jalea	209
Bocetul	212
Adormirea	214
Înălțarea	215
Mreaja	216

Redactor responsabil : NICOLAE TEICA
Tehnoredactor : TRAIAN ARGETOIANU

*Dat la cules 25.05.1967. Bun de tipar 31.07.1967.
Apărut 1967. Tiraj 60160 ex. broșate. Hirtie
ziar de 50 g/m². Format 700×920/32. Coli ed. 7,26.
Coli tipar 8,25. A. nr. 6516/1967. C.Z. pentru
bibliotecile mari 8R. C.Z. pentru bibliotecile
mici 8R—1.*

Tiparul executat sub comanda nr. 70 363 la
Combinatul Poligrafic „Casa Științei”, Piața
Științei nr. 1, București — Republica Socia-
listă România

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2025

